

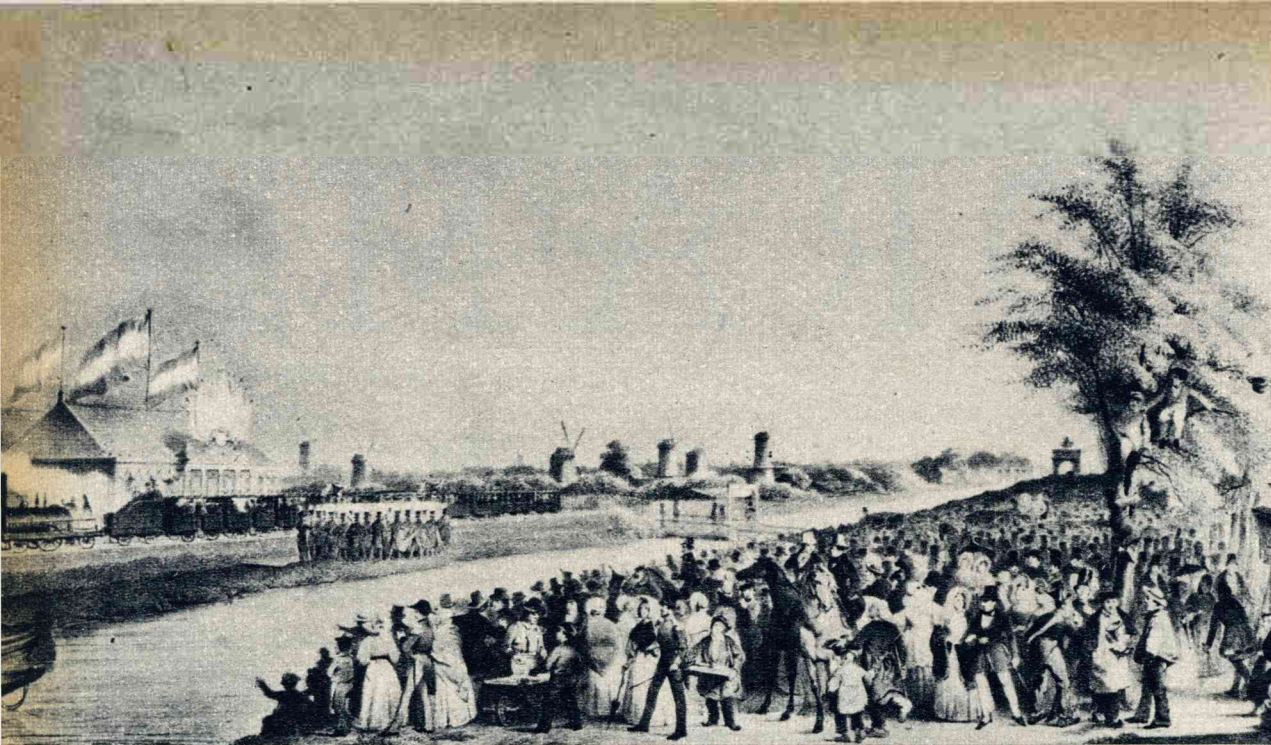
STAD GRAVENHAGE IN BEELD PANORAMA

7 SEPTEMBER 1939 — No. 36

LOSSE NUMMERS 15 CENT

VOOR HONDERD JAAR!

Op Vrijdag 20 September 1839 had, zooals men dat toen noemde, de „plechtige inwijding van den IJzeren Spoorweg” plaats tusschen Amsterdam en Haarlem. De hier gereproduceerde oude steendruk stelt voor het station aan de Haarlemmer-Trekvaart bij Amsterdam.

„HONDERD JAAR”

DE LOTGEVALLEN DER SPOORWEGEN IN NEDERLAND

De Spoorwegkoning

Soms is het voor de Tweede Kamer der Staten Generaal een gebiedende eisch, dat zij beschikt over een „vooruitzienden blik”. Dit geldt nu, dit gold vroeger! Indien op 2 April 1838, bij de stemming over den aanleg van 'n spoorlijn van Amsterdam over Utrecht naar Arnhem, met een zijtak van Rotterdam naar Utrecht, deze vooruitziende blik ten deel was gevallen aan een meerderheid der Tweede-Kamerleden, zou volgens menselijke berekening den spoorwegen in Nederland een lijdensweg bespaard zijn gebleven.

Het eerste voorstel tot spoorwegaanleg, dat ooit in ons land werd gedaan, sneefde in 's lands raadsvergadering door een stemmenutslag van zesenvestig tegen twee. Wellicht hebben de twee voorstanders, minister Beelaerts van Blokland en Weerts, de toenmalige burgemeester van Arnhem, elkaar vertwijfeld de hand gedrukt. Gelukkig bezaten zij een bondgenoot, die reeds meermalen blijk had gegeven begrip te hebben van de wegen, die moesten worden bewandeld om Nederland niet te laten achterblijven in het tijdperk van technischen vooruitgang, waarvan de teekenen in de eerste helft van de negentiende eeuw onmiskenbaar konden worden vastgesteld. En deze bondgenoot was koning Willem I.

Er werd een leening uitgeschreven tegen 4½ % en de koning garandeerde dat, indien na aftrek der exploitatiekosten de rente niet betaald zou kunnen worden, hij deze uit eigen middelen waarborgde. Hierin bezitten wij een duidelijk bewijs hoezeer deze vorst overtuigd moet zijn geweest van de noodzaak om spoorwegen aan te leggen. Bij een koninklijk besluit van 27 Juni 1838 werd de richting van de spoorlijn vastgesteld en vanaf dat oogenblik kon men dus met man en macht aan den slag gaan om Amsterdam door middel van een modernen verkeersweg met den eeuwenouden Rijn te verbinden. De ondernemers hadden echter buiten den waard, in dit geval de gebrekkige onteigeningswet gerekend — eerst einde 1843 kon het gedeelte Amsterdam-Utrecht worden geopend!

De Amsterdamsche koopman Louis Jan Jacob Serrurier, (1791-1853), die van de oprichting der vennootschap af tot aan 't jaar 1852 pres.-commissaris was der maatschappij.

Uit de houding, die Willem I toonde jegens het plan Amsterdam-Arnhem, was reeds zonneklaar gebleken, dat de vorst voldoende ondernemingslust bezat, om maatregelen te nemen, die een spooraanleg zouden kunnen bevorderen. Dat hij over het plan van drie ondernemende Amsterdammers — L. J. J. Serrurier, R. le Chevalier, bekende figuren uit de koopmanswereld, en W. C. Brade, kapitein der genie — minder enthousiast was, werd veroorzaakt door overwegingen van practischen aard, die wij ons voor dien tijd wel kunnen voorstellen. Het standpunt van den koning bleek uit de bevreemding, die hij aan de concessie-aanvragers te kennen gaf: „Dat men een spoorweg wenschte aan te leggen tusschen twee steden, die reeds door een goed bevaarbaar kanaal waren verbonden, dan nog wel door een landstreek, waarvan de bodem veel op een moeras geleek”. Teekenend voor de mentaliteit, die leefde onder de autoriteiten, is het op 19 April 1836 uitgebrachte rapport van een door den koning benoemde commissie. Haar meening was, dat door een spoorweg tusschen Amsterdam en Haarlem „in geen levendig gevoelde behoefte zou worden voorzien”. En nu de klap op den vuurpijl: Het bouwen daarvan werd echter als een proefneming wel wenschelijk geacht, opdat „een aanzienlijk gedeelte der bevolking hoe eer hoe liever volkomen bekend worde met eene bewerking, die reeds in zooveel landen ten gerieve van nijverheid en verkeer strekkende is; en men zoodoende proefondervindelijk ontware, of Holland ten dien opzichte al dan niet eene uitzondering maakt op den regel”.

In deze motiveering zouden wij min of meer de meening kunnen beluisteren, dat de ondernemers hun gang maar moesten gaan; het Nederlandsche publiek zou waarschijnlijk spoedig tot het inzicht komen, dat voor zóó'n moderniteit in ons land geen plaats was. Onder deze weinig bemoedigende omstandigheden werd 1 Juni 1836 de toestemming tot aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Haarlem verleend en reeds het volgende jaar droegen de drie eigenaars der concessie deze over aan de Hollandsche IJzeren

Spoorweg-Maatschappij, die op 8 Augustus 1837 officieel haar moeizame taak begon.

Het groote oogenblik

Eindelijk was het gewichtige en sensationele oogenblik aangebroken — de eerste trein in Nederland zou gaan loopen!

Op Vrijdag 20 September 1839 — de eerste spoorwegondernemers

hadden dus geen last van bijgeloof — werd de eerste officieele rit gemaakt. Uit het feit, dat ruim tweehonderdvijftig autoriteiten aan den tocht deelnamen, blijkt, dat de dwaze bezwaren, die tegen het nieuwe vervoermiddel werden opgeworpen, slechts leefden in de verbeelding van het gewone publiek en dat de „hooge heeren” ditmaal over té gezond inzicht beschikten om zich door zulke absurditeiten van de wijs te laten brengen. Een Amsterdamsch redacteur beschreef den tocht als volgt:

„De plegtigheid is tot uiterst genoeg van allen, die dezelve hebben bijgewoond, uitgelopen. De gebouwen aan het Amsterdamsche station, waar de genoodigden verzocht waren, bijeen te komen, waren evenals de rijtuigen op een eenvoudige, maar tevens niet minder smaakvolle wijze met draperie der nationale kleuren versierd en boven de eerstgemelde prikten bovendien, zoo als natuurlijk was, de nationale vlaggen. De genoodigden allengs bijeen gekomen zijnde, namen de afgevaardigden uit landelijke en gewestelijke Kollegiën, alsmede H. E. A. de Heeren Burgemeesteren van en afgevaardigden uit de regeeringen der beide steden, derzelver plaatsen in de, in het midden van den trein geplaatste, bijzonder fraaie diligence; de overige genoodigden plaatsten zich alle in de verdere Char-bancs en waggons; met de diligence tezamen een trein van tien rijtuigen, die tusschen de tweehonderdvijftig en driehonderd personen bevat zullen hebben. De beide stoomslepers werden gebruikt tot het voeren van den trein. Aan het Amsterdamsche station had post gevat de muziek der Amsterdamsche schutterij en bij het afrijden vulde een deel derzelve den eersten waggon om zich van tijd tot tijd ook onder weg te doen hooren. De Haarlemmerweg, zoo in de nabijheid van Amsterdam als van Haarlem, stond opgepropt van aanbouwers, zoo in rijtuigen als te paard en te voet. De heenreis werd volbracht in vijfendertig minuten, hieronder begrepen eenig oponthoud, veroorzaakt door het voor een oogenblik loslaten van den eersten stoomsleper, waardoor de trein iets van zijnen gang verloor en daarna zelfs een oogenblik moest stil houden, om den losgelaten hebbenden stoomsleper weder vast te hechten....”

De tocht op den volgenden dag voor de deelhebbers, of in modern Nederlandsch, aandeelhouders, ondervond nog meer belangstelling. Er bleken niet minder dan zes- tot zeventienhonderd reislustigen te

Een overwegwachter van 1839. Om den aankomenden trein 't veilig of onveilig sein te geven waren de wegwachters voorzien van vlaggen. Deze wachters werden bij de overwegen geplaatst onverschillig of zich daar 'n seinpaal bevond of niet. Zoo telde men tusschen Amsterdam en Haarlem niet minder dan 21 wachters, en men achtte het aanvankelijk niet mogelijk dit aantal te verminderen, omdat zij zóó geplaatst moesten worden, dat zij elkan- der behoorlijk konden zien.

De reeder en koopman Rodolphe le Chevalier, oorspronkelijk van Zwitsersche afkomst (1776-1865), hoofd der firma J. J. Poncellet & Zoon, behoorde tot de oprichters van de spoorwegmaatschappij.

Frederik Willem Conrad (1800-1869), afkomstig uit Spaarn-dam, was ingenieur van be-roep. Van 1839 tot 1855 was hij als Ingenieur-Directeur aan de Spoorwegmaatschappij ver-bonden.

de lijn voor het publiek opengesteld en reden dage-lijks in beide richtingen vier treinen. De directie was echter zoo verstandig — ten einde op alle gebeurlij-heden te zijn ingesteld — om wél het vertrek aan te geven, doch niet het tijdstip van aankomst. Je kon nooit weten! En kort daarna verlustigden de Amster-dammers zich in het lezen van een tweetal pamfletten „Samenspraak tusschen spoorwegen en trekschuit” en „de stervende Haarlemsche trekschuit of de revolutie der aansprekers om het lijk”. Méér dan uit een verdere toelichting blijkt hieruit, dat de trein zich zeer spoedig burgerrecht had verworven en de onde, trouwe trek-schuit in discrediet raakte.

Koninklijke belang-stelling

De gunstige gezindheid en zelfs het enthousiasme, dat de eerstgeboren spoor-lijn vooral van de zijde van het Amsterdamsche publiek ondervond, waren voor een belangrijk deel veroorzaakt door een „il-luster” voorbeeld. En dit voorbeeld was gegeven door de koninklijke fami-lie! Op 18 Juni 1838 was

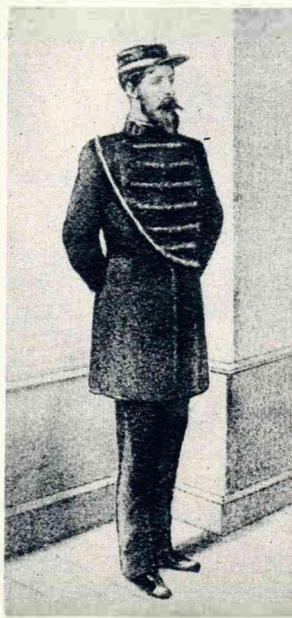
De eerste machinisten droegen een wit pak met blinkende knopen en een platte, goudgeel-gebiesde pet. Reeds in die dagen waren hun verplichtingen vastge-legd in een reglement, dat niet minder dan 20 nauwkeurig om-schreven artikelen be-vatte.

het huwelijk voltrok-ken van den tweëën-twintigjarigen erf-prins — later koning Willem III — met prinses Sophia van Wurtemberg. De door-luchtige echtelingen — zoo werd het jonge paar in dien tijd ge-noemd — brachten een bezoek aan de hoofdstad om kennis

Ook in 1839 deden reeds vrouwen dienst als overweg-wachter. Zij waren voorzien van een roode vlag, opge-rolld wanneer de weg veilig was, en droegen een soort hoogen hoed en een zwarte pelerine met rooden, omge-slagen kraag.

te maken en werden daarbij niet vergezeld door koning Willem I, den grootvader, maar door den populairen prins van Oranje — Willem II — met zijn gemalin, Hare Doorluchtige en Keizerlijke Hoogheid Anna Paulowna. Tal van instellingen

werden bezocht en daarbij werden de twee nieuwtjes van Amsterdam niet ver-geten, namelijk de pas geopende Artis en de Spoorweg. Juist een week na de officieele opening, op Vrijdag 27 September, maakten al de vorstelijke personen een reis naar Haarlem en terug. Voor deze bijzondere gelegenheid bestond de trein uit vijf, extra-versierde rijtuigen. Dat de hooge gasten zich na afloop uiterst gunstig over den tocht uitlieten, had ten gevolge, dat in

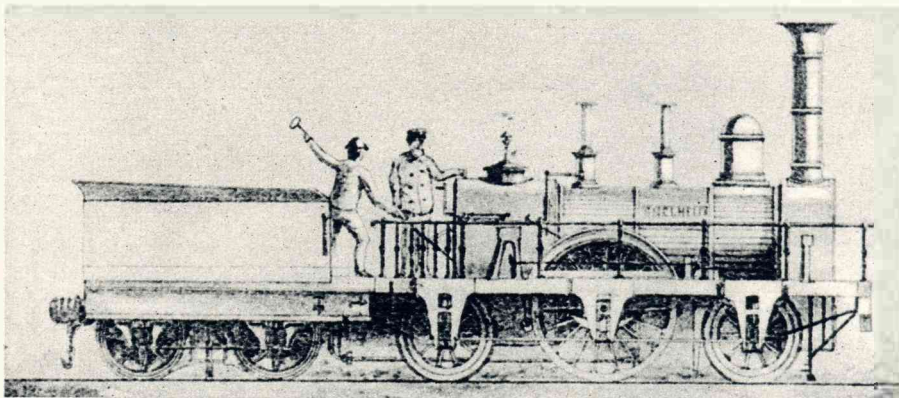

De z.g. „ontvanger” (stations-schef) van 1839, die behalve het rekenplichtig beheer ook den stationsdienst uitoefende.

breede kringen het vooroordeel tegen het nieuwe vervoermid-del afnam. Thans mogen wij gerust zeggen, dat deze met allen verschul-digden eerbied vol-brachte eerste recla-me-stunt der spoor-wegen met grandioos succes werd be-kroond.

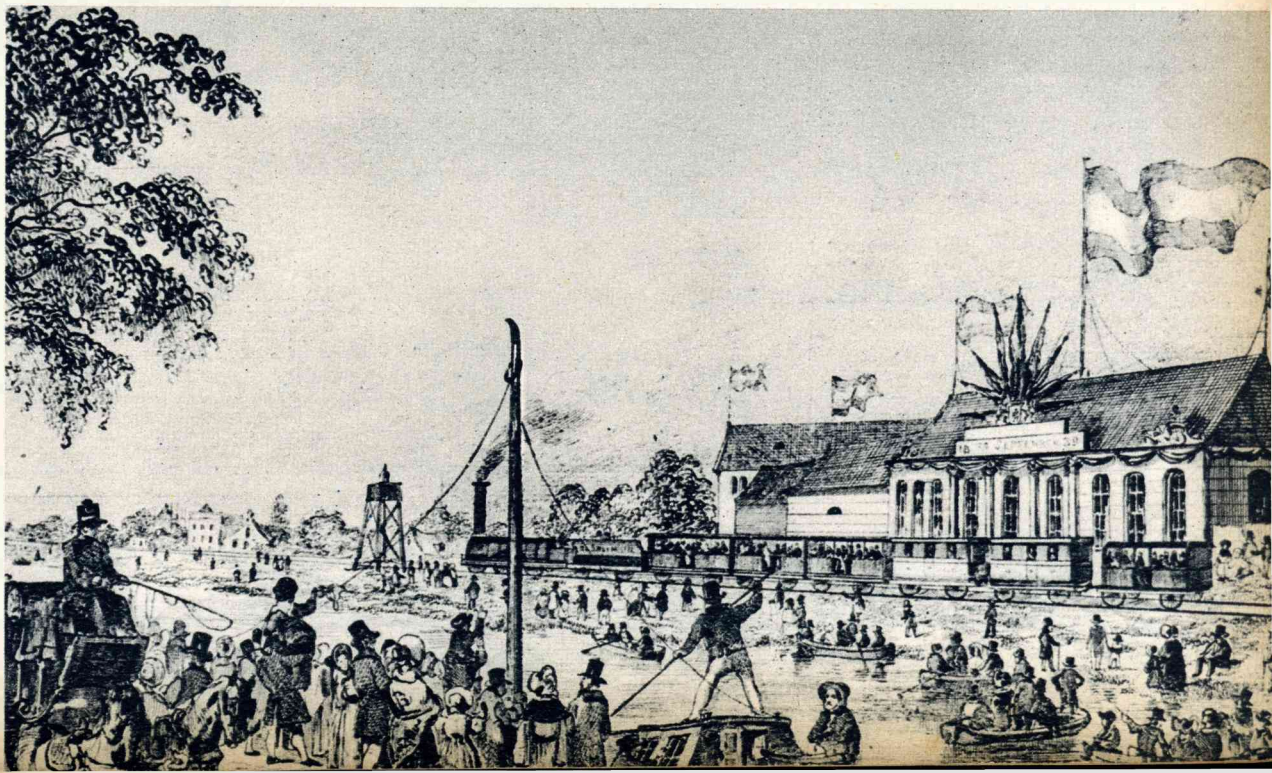

Een conducteur van 1839. Het vertrek der treinen ging met eenige plechtigheid gepaard. Een kwartier van te voren luidde de ontvan-ger (stationschef) ge-durende vijf minuten de klok, welk gelui 2 minuten vóór het ver-trek in een sneller tempo werd herhaald. Daarna werden de deuren der wachtzalen gesloten, de reizigers stapten in, de conducteur constateerde dat alles in orde was en blies een fanfare op zijn trompet, „waarna zich de trein langzaam in beweging begint te stellen” : zoo luidde het voorschrift. Veel te vertellen hadden de reizigers niet! Wie 1e of 2e klas reisde mocht niet rooken en bovendien was ieder volgens het regle-ment verplicht „stil te blijven zitten en niet op te staan gedurende de overtocht”.

De eerste locomotief der Nederlandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij. Deze locomotief was reeds 2 jaar te voren gereed, en was in Engeland gebouwd. In Augustus werd hiermee over een gedeelte van den weg de eerste proefrit gemaakt.

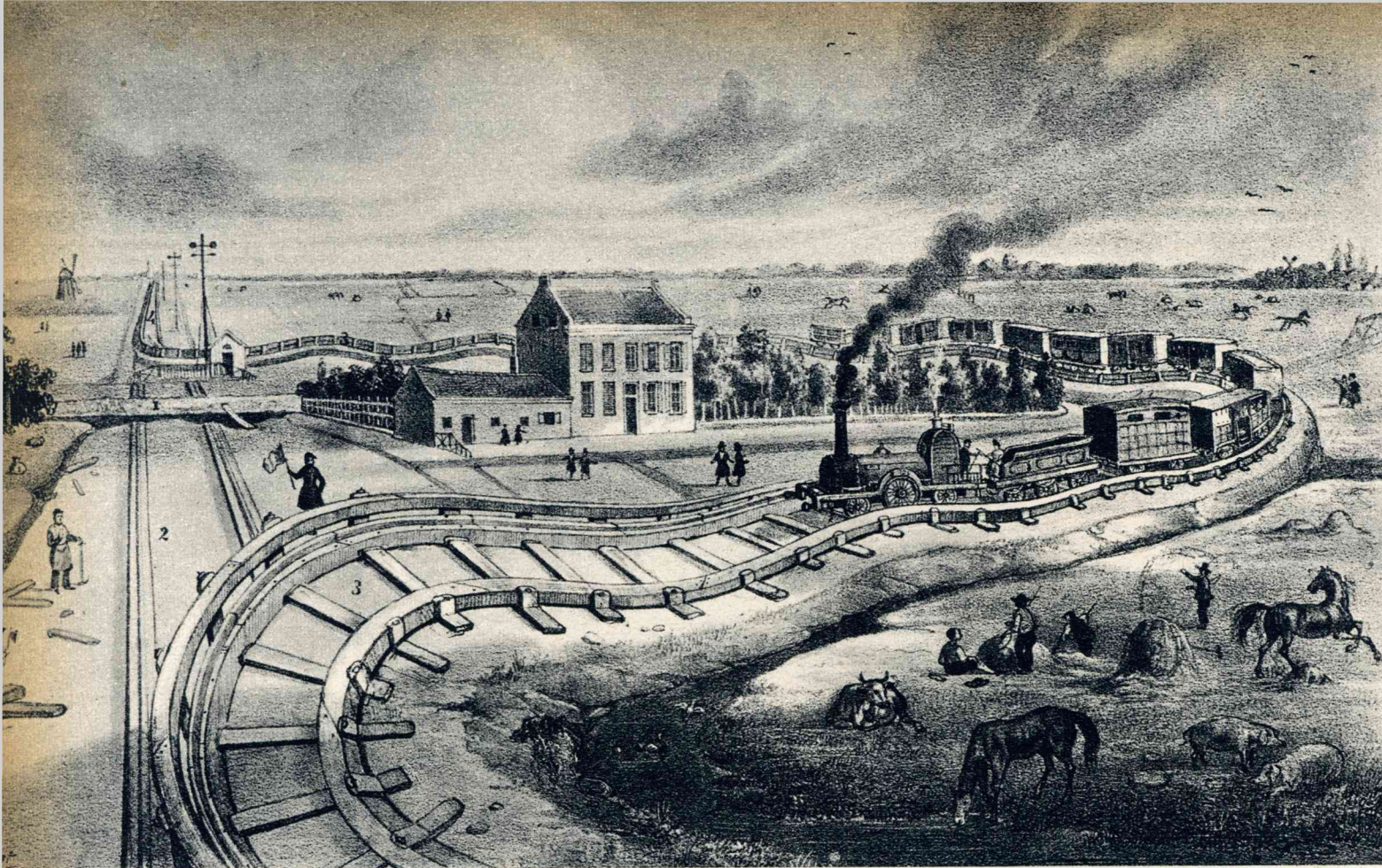
Nog een andere voorstelling van de feestelijke opening van den eersten spoorweg van Amsterdam naar Haarlem op 20 September 1839. Op den voorgrond de trekschuit naar Haarlem en een diligence.

De moeilijkheden der eerste jaren

Indien deze henglijke mededeelingen de meening zouden doen postvatten, dat álles naar wensch ver-liep, dan is dit tot op zekere hoogte in strijd met de feiten. Van het driemanschap, dat de concessie had verworven, was er bij de opening in 1839 nog slechts één over. Vooral het bedanken van ingenieur Brade bracht de jonge onderneming in moeilijkheden, aangezien hij de leiding had bij den aanleg. Door tusschenkomst van de regeering kreeg de destijds reeds vermaarde ingenieur F. W. Conrad toestem-ming om de maatschappij hulp te verlenen. In den aanvang moest hij veel technische moeilijkheden overwinnen, vooral omdat volgens zijn opvatting het werk bij Sloterdijk en Halfweg niet deugdelijk was. Hij moest echter eveneens den strijd aanbinden tegen dwaze eischen. Bij Halfweg moest een schut-ting worden geplaatst over een lengte van twee-honderd en een hoogte van vijf meter, die van onderen geheel was gesloten en van latten voorzien, met het doel „het ijzige van de passagie” voor mensch en dier te verminderen. Vooral de dieren kostten hoofdbrekens. Boeren koesterden de vaste over-tuiging, dat hun koeien, na eens het vuurmonster te hebben zien voorbijsnellen, geen druppel melk meer zouden geven — doordat de schrik hun op de uiers zou zijn geslagen. Een groep Amsterdamsche stalhouders dacht er ernstig over om bij het gemeente-bestuur een protest in te dienen tegen den vuurduivel, die het traject tusschen Amsterdam en Haarlem onveilig maakte. Wanneer ze een vrachttje langs den Haarlemmerweg moesten vervoeren, raakten de paarden namelijk duchtig van streek.

Ook de gebrekkige onteigeningswetgeving vormde een bron van bijna onoverkomelijke moeilijkheden, hoewel deze op de lijn Amsterdam-Haarlem naar verhouding nogal meevielen. Uit het volgende voorval blijkt echter, dat men zich nog lang geen

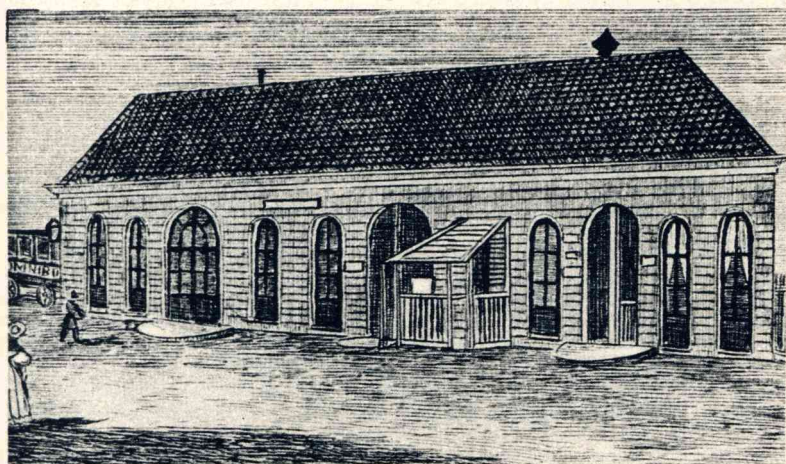
Het in de geschiedenis van den spoorwegaanleg beruchte laantje Van der Gaag, bij Delft, dat gedurende enkele jaren een geducht obstakel vormde en in 1847 het aanleggen van een hulpspoor noodzakelijk maakte. Nadat gedurende vier dagen hiervan gebruik was gemaakt, gaven de halsstarrige eigenaars echter toe en kon de spoorlijn worden doorgetrokken.

zuiver denkbeeld had gevormd van een spoorwegbedrijf. De bezitter van een huis met tuin werd door de commissie aangezoekt om zijn huis, dat in den weg stond, aan de Maatschappij te verkoopen. De man toonde zich hiertoe bereid, maar bedong als bijzondere tegenprestatie een betrekking voor zijn zoon. Wij zullen uw zoon commies maken, werd den vader door den daartoe bevoegden ingenieur beloofd. Deze baan werd echter verontwaardigd geweigerd — de zoon moest spoorwegwachter worden — het zwaaien met een vlaggetje leek den vader veel belangrijker.

Gelukkig voor den behoorlijk ontwikkelden jongeman zag men na verloop van korten tijd in, dat deze functie, hoewel ze in het contract was opgenomen, feitelijk niet voor hem geschikt was. Hij kreeg een anderen post en deze ex-overwegwachter maakte nog het vijftig-jarig bestaan van de H.I.J.S.M. mee als gepensionneerd stationschef.

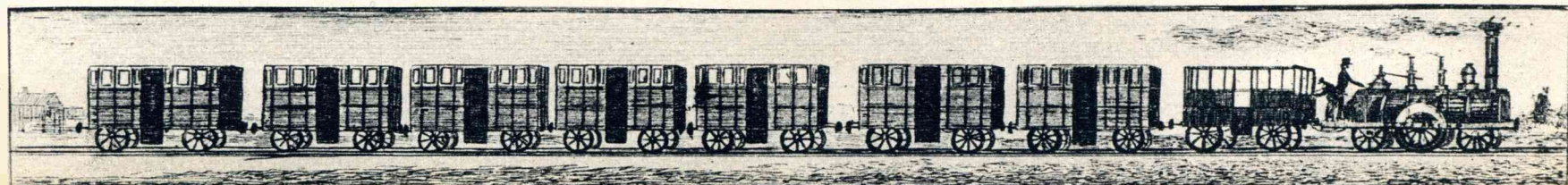
Het eerste station

Het bouwen van het eerste station te Amsterdam heeft eveneens aanleiding gegeven tot moeilijkheden. Het stadsbestuur achtte zich verplicht te waken voor de veiligheid der burgers en stelde als voorwaarde, dat het station zou verrijzen buiten de stad — mocht het stoomros ontploffen of een regen van vonken uitbraken, dan liep het leven der Amsterdamsche burgerij geen gevaar. Bij de Willemspoort

Het eerste stationsgebouw te Amsterdam, waar de passagiers konden wachten op het vertrek van den trein, die vandaar vertrok om 9, 11, 1 uur en half vijf.

„De ijzeren spoorwagen met de diligences, char à bancs en waggons”, zooals men in 1839 de samenstelling van den trein noemde.

stond het koffiehuis: „Het Wapen van Amsterdam”, maar de eigenaars waren niet tot verkoop te bewegen. Vandaar dat men het plan om hier het station te bouwen, voorloopig liet varen en een hulpgebouw optrok aan de Haarlemmervaart, ter hoogte van de uitspanning „De Een Honderd Roe”. Over de trekvaart werd een brug gelogd, waarover men „toegang kreeg tot de treinen”. In Haarlem verrees het eerste station op de plek, waar nu de uitgestrekte werkplaatsen van de maatschappij zijn gevestigd en die we passeeren even voordat de elektrische het tegenwoordige station van Haarlem binnenrijdt.

Als trekkraft voor de eerste treinen beschikte men over vier locomotieven, die, evenals de K.L.M. thans doet met haar machines, een doopnaam kregen, namelijk de *Snelheid*, de *Arend*, de *Hoop* en de *Leeuw*.

Deze eerste locomotieven waren gebouwd volgens

Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij,

Aanvankelijk met Dinsdag 24 September 1839 tot nadere kennisgeving, zijn de uren van vertrek der Wagetreinen voor de Dienst tusschen *Amsterdam* en *Haarlem*, door den Raad van Administratie, bepaald als volgt: wordende de Reizigers verzocht om zich 15 minuten te voren op de stationsplaatsen te bevinden.

Bagagie van Reizigers of eenige andere Goederen, die men verlangt vervoert te hebben, is men verplicht om ten minsten $\frac{1}{4}$ uur voor 't vertrek in de daartoe ingerigte Kantoren aan te brengen.

Vertrek van Amsterdam.

Des Morgens	te 8 Ure.
„ „	„ 10 „
„ Namiddags	„ 3 „
„ „	„ 5 „

Vertrek van Haarlem.

Des Morgens	te 9 Ure.
„ Namiddags	„ 2 „
„ „	„ 4 „
„ „	„ 6 „

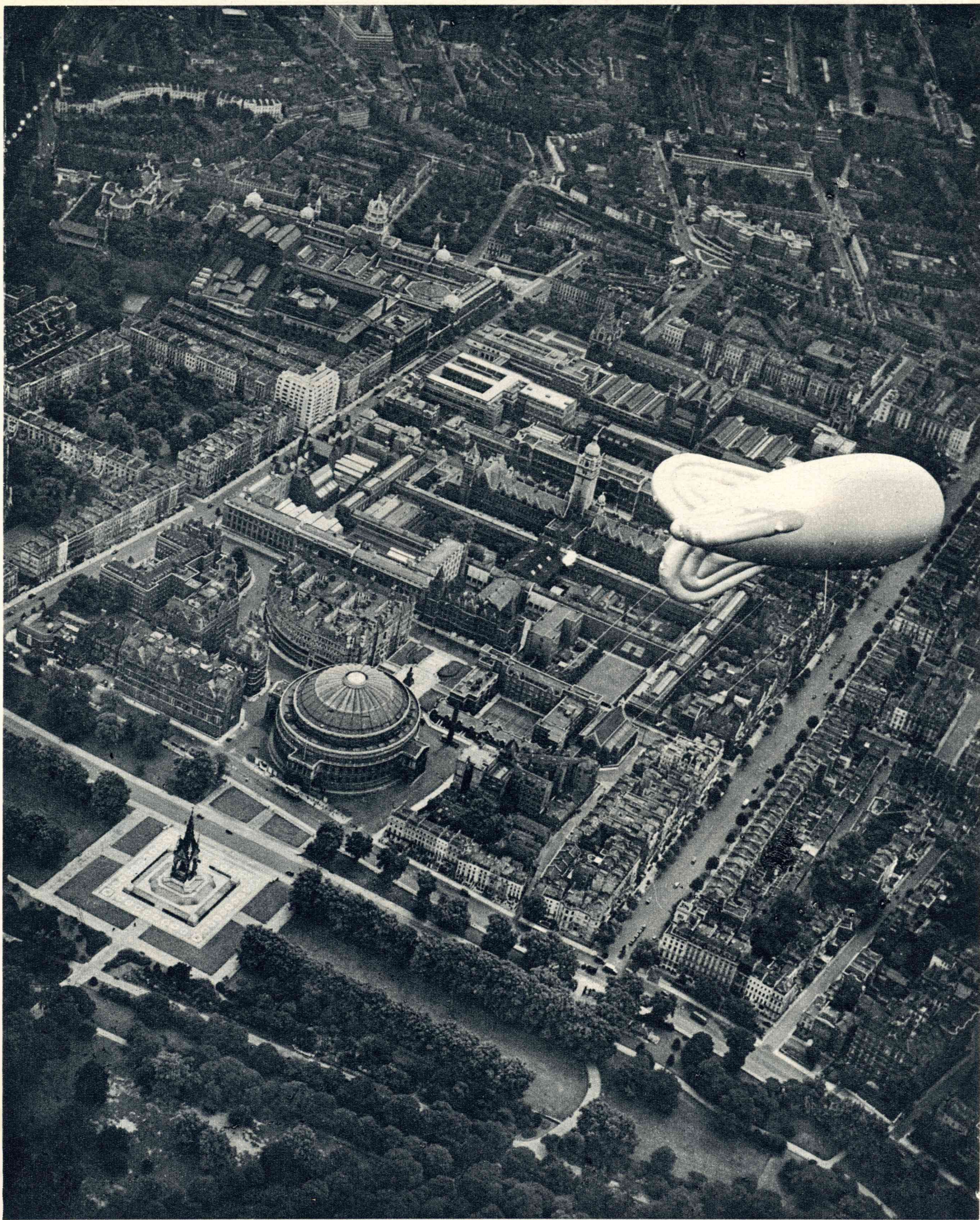
AMSTERDAM,
21 Sept. 1839.

De Controleur,
W. E. METHORST.

„Het eerste spoorwegboekje”.

het systeem van hun „vervolmaker” Stephenson en vormden voor dien tijd een technisch wonder, waaraan echter nog heel wat te verbeteren viel. Zij werden uitsluitend met cokes gestookt en voor dat doel was te Amsterdam een cokesoven opgericht, waar tegelijkertijd... brood werd gebakken. De regeering wees het verzoek om de goedkoopere steenkolen te mogen gebruiken van de hand. Brandgevaar voor de huizen, die langs de spoorbaan stonden en het roet en vuil, waaraan de reizigers zouden worden blootgesteld, waren de redenen van deze weigering.

De rijtuigen, te Maarsen vervaardigd naar een type, dat reeds lang van den aardbodem verdwenen is, waren verdeeld in drie klassen: Diligences (1e klasse), char à banc (2e klasse) en waggons (3e klasse). Aanvankelijk was alleen de eerste klas gesloten, maar reeds in October werd deze „luke” tot de tweede klas uitgebreid, terwijl de waggons met zeilen werden gesloten. Nog in 1859 waren deze voertuigen in gebruik. Het „Niets buitensteken” werd honderd jaar geleden in welluidender bewoordingen geformuleerd. In de wagens van alle klassen stond de vaderlijke vermaning: „Men wordt gewaarschuwd hoofd noch armen buiten de ramen te houden”.

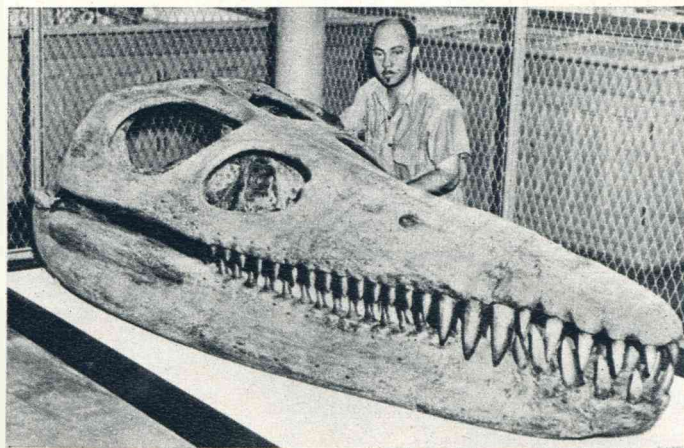
LONDEN BESCHERMT ZICH TEGEN LUCHTAANVALLEN

De Engelsche luchtbeschermingsdienst heeft in de verdediging van Londen tegen eventuele luchtaanvallen voorzien door een vernuftig systeem van kabelballons, waarmee reeds wekenlang allerlei proeven zijn genomen. Een 500-tal dezer verankerde luchtbewakers werd opgelaten over een circulaire ruimte met een middellijn van 14 mijlen, met de bekende Tower-Bridge als centrum. Overdag bedraagt de hoogte 2000 voet en des nachts 1500 voet. In oorlogstijd

echter wordt het plafond vrij wat hooger, namelijk 20.000 à 30.000 voet, zoodat een eventuele aanvaller over geen enkele zekere of berekenbare trefkans meer beschikt. Ofschoon onze foto werd genomen tegen het invallen der duisternis komen de verschillende details toch nog vrij goed uit. Zoo ziet men nog duidelijk op den voorgrond ietwat naar links de bekende Albert Hall (het koepelgebouw) en vlak daarvoor het Albert Memorial in de Kensington Gardens.

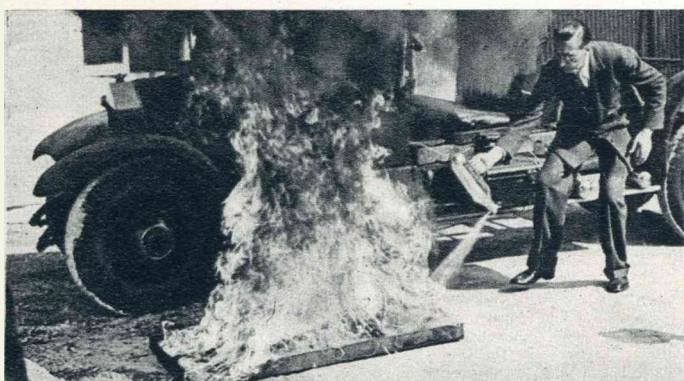

Het bergland van Montana bezit in het N.O. bij de Canadeesche grenzen een beroemd park, het z.g. Glacier National Park, met hoogten van ver over de 3000 meter. Naast schitterende meren vindt men er ook tal van mooie watervallen, waaronder de Trick-Falls, die wij hier afbeelden, een aanzienlijke plaats innemen.

VARIA

De schedel van een Plesiosaurus, een monster dat ettelijke duizenden jaren geleden de zeeën onveilig maakte en in de nabijheid van Queensland, Australië, werd ontdekt. De vorm van den tien voet langen kop doet denken aan een krokodil, evenals de 92 scherpe tanden, die het gebit van dit maar eventjes 60 voet lange voorwereldlijke dier versieren.

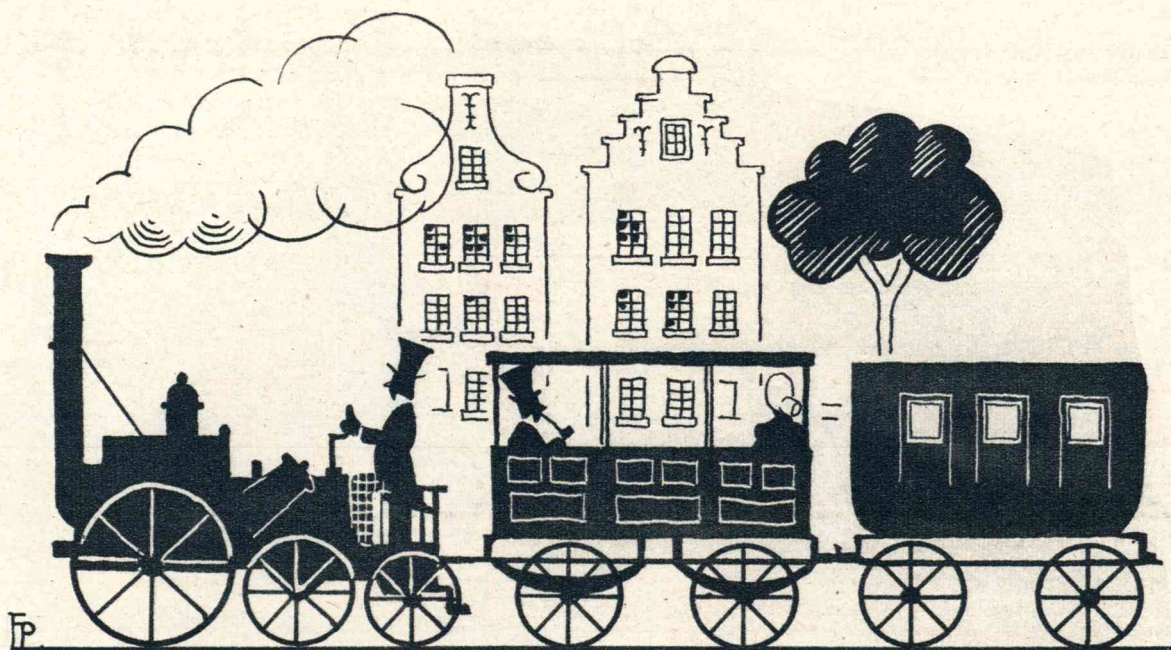
Iedereen kent de catastrofale gevolgen van het in brand vliegen van een benzinetank. Kapitein H. M. Salmond van de Koninkl. Engelsch-Indische Marine heeft een product uitgevonden, dat de vlammen binnen vijf seconden dooft.

De heer Persson uit Stockholm is al sinds vijftig jaar de schoenmaker van het heele Zweedsche koninklijke hof. Passen behoef men nooit te doen, want van alle voeten, die in en om het hof rondwandelen, heeft hij nauwkeurige houten afbeeldingen.

Deze boer uit Oklahoma houdt er een speciale soort dwergkoeien op na. Ze wegen gemiddeld vierhonderd pond, zijn ongeveer vijftientachtig cm. hoog, maar geven toch nog ruim twintig liter melk per dag. Een melkenner komt er niet bij te pas en ook geen melkstoel. Beide zijn vervangen door een baksteen en een gewone kookpan.

EEN EEUW LANG SPOORWEG

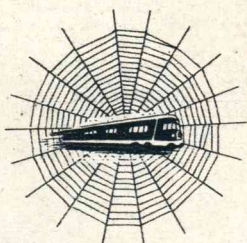
DOOR SIEGFRIED ODEWALD

Honderd jaar is het geleden,
Dat de eerste, trage trein
Amsterdam verbond met Haarlem
Door een schucht're spoorweglijn.
't Leek nog een transport van koeien,
't Was alles uiterst primitief,
En een zieke koffie-ketel
Gaf zich uit voor loc'motief.

Hoofdschuddend stond men aan de kanten
Met van den aanblik kippenvet,
Eén ding wist men toen toch wel zeker:
De duivel zond dit uit de hel!

Honderd jaren zijn verlopen,
Honderd jaar, een lange tijd,
Honderd jaar moderniseeren,
Werkkracht en doortastendheid.
Nú daveren de slanke diesels
Als grijze kogels door het land,
Nú jagen snelle, vlugge treinen
Van Eindhoven naar Hoogezand,
Van Zevenaar naar Hoek van Holland,
Van Roodeschool tot aan Maastricht,

't Spoorweg-net ligt over Holland
Als een spinneweb zoo dicht!

Honderd jaar coupé-debatten,
Honderd jaren gekrakeel:
„Meneer, mag dat raampje ope?”
„Nee! — Dan tocht het me te veel.”
„Wel heb je ooit nog fan je leve!
Die wil fan Mokum naar Mestricht
In die gloeiend heete hitte
Mit de beide raampjes dicht!
Ope zel ie motte, vader,
Of je krijg mit mijn te doen!”
„Hij is dicht en zal dat blijven,
En houdt u nu maar uw fatsoen!”

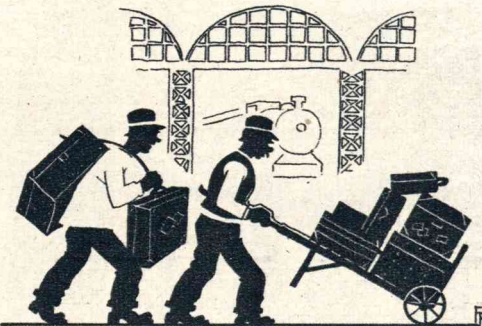

„Fesoer? Fesoer! Kapsoneslijer!
Wacht, ik roep den conducteur!”
Honderd jaren raampjes-ruzie,
Een eeuw lang frissche-lucht-gezeur!
Honderd jaar „Niets buitensteken!”
Een eeuw „Niet spuwen”: kleinigheid!
10 maal 10 jaar kaartjesknippen;
Een heele eeuw precies op tijd!

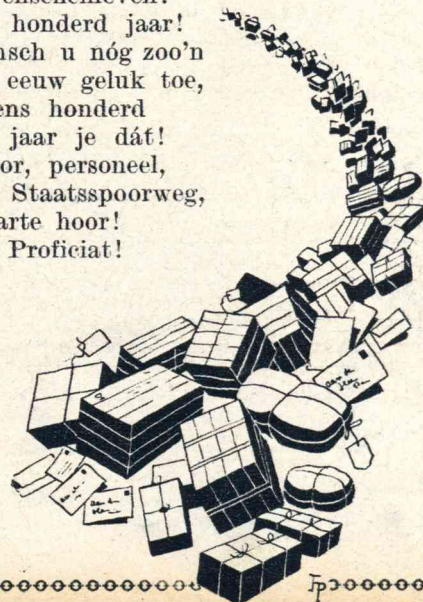

Zooveel jaren Ako-jongens
Met elken dag het ochtendblad,
Een tijd, waarin de restauratie
Steeds weer verse koffie had!
Jarenlang hief de stationschef
Trots zijn ambt'lijk spiegelei,

's Zondags lange scharen vaders
Voor de loketten in de rij!
Een menschenleeftijd kinderkaarten,
Forensentreinen, fietsvervoer,

Honderd jaren kruiers, kaartjes,
Kilo's, koffers en retour!
Een eeuw lang wissels en signalen,
Spoorwegboomen, overweg!
— Zeg, die onbewaakte dingen
Gaan toch zeker heel gauw weg?! —
Groene, roode, witte lichten,
Trouwe wachters in den nacht,
Slaap- en restauratie-wagens,
Al 't comfort, dat ge ons bracht!
Een lange eeuw van postpakketten,
Brieven en de verd're post,
Kisten, dozen, balen, pakken,
Die ge daaglijks laadt en lost!
Een menschenleven niets dan service,
Een menschenleven stondt ge klaar,
Een menschenleven vlug en veilig,
Een menschenleven:
honderd jaar!
'k Wensch u nóg zoo'n
eeuw geluk toe,
Nóg eens honderd
jaar je dát!
Professor, personeel,
Staatsspoorweg,
Van harte hoor!
Proficiat!

SPELREGELS

Het spoorweggspel wordt gespeeld met 2 dobbelstenen. De volgorde van beginnen wordt bepaald door een worp. De fiches (pepernoten, koekjes e.d.) komen in een pot. Alle spelers beginnen op 1.

1. Koopt een kaartje. (Betaalt 5 fiches.)
3. Laat zijn koffers door een kruier dragen. (Betaalt 2 fiches.)
5. Stationschef geeft vertreksein. (Mag nog eens gooien.)
7. Komt te laat. (Begint opnieuw.)
9. Veilig uitrijsein. (Telt er 4 bij.)
12. Stroomlijn-locomotief. (Mag nog eens gooien.)
16. Geeft signaal bij naderen van onbewaakte overweg. (Krijgt 2 fiches uit den pot.)
18. Normale rijnsnelheid hernemen: 125 km. (Mag nog eens gooien.)
20. Rookt in coupé niet-rooken. (Betaalt 2 fiches.)
24. Veilig voorsein. (Telt er 4 bij.)
27. Veilig vertakkingsein. (Telt er 4 bij.)
30. Op dood spoor. (Terug naar 1 en opnieuw 1 fiches betalen.)
31. Snelheid minderen. (Mag den volgende worp slechts met 1 dobbelsteen doen.)
32. Locomotief wordt gesmeerd. (Krijgt 2 fiches uit den pot en mag nog eens gooien.)
35. Moet overstappen en wacht in wachtkamer op aansluiting. (Gaat over de wissels naar 11.)
38. Sein: langzaam rijden. (Telt er 2 bij.)
40. Snelheid verminderen. (Mag den volgende worp slechts met 1 dobbelsteen doen.)

Nadruk
verboden.
Copyright
WEEKBLAD
PANORAMA

1st, 3^e en 3^e KLASSE

V.O.
LEY
1939

Het tooneel van den strijd: de republiek Polen

De aanval van Duitschland geschiedt in drie richtingen: van het noorden, westen en zuiden uit. Zooals men duidelijk zien kan heeft het land weinig „natuurlijke” grenzen en is als zoodanig zeer kwetsbaar.

De Danziger S.S. Heimwehr op weg om anti-tank-geschut in stelling te brengen.

Polen en Duitschland tegenover elkaar

Poolsche troepen op weg naar de Duitsch-Poolsche grens.

Aan het strand bij Zoppot staat een Danziger soldaat op wacht bij de prikkeldraadversperring.

Poolsch luchtafweergeschut, opgesteld aan de Duitsch-Poolsche grens.

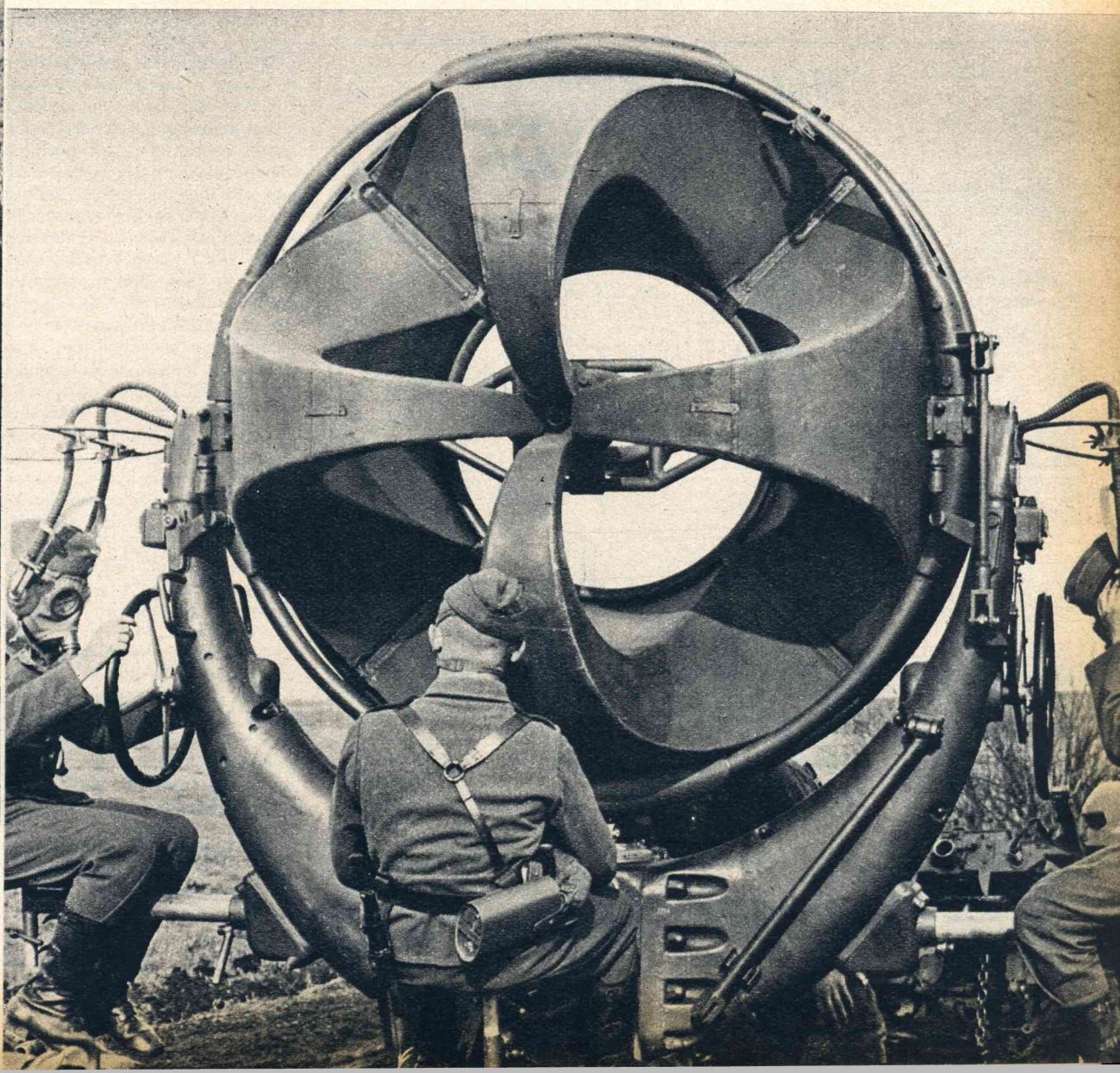
Poolsche tanks gereed op te rukken.

Een rij Poolsche vliegtuigen, gereed voor den start.

De Danziger S.S. Heimwehr oefent met een mijnenwerper.

*Een Duitsch luisterapparaat om naderende vlieg-
machines te signaleeren.*

Slecht geslapen? Niet uitgerust?

Voelt U zich nog even ellendig en vermoeid als gisterenavond? Wilt U zóó den nieuwen dag beginnen?

Die vermoeidheid en lusteloosheid, die hoofdpijn en duizeligheid zijn heel dikwijls het gevolg van een onopgemerkte verstopping! Verdrift haar zoo spoedig mogelijk en doe het met Andrews! Neem **geregeld** na het opstaan een glas water met twee theelepels Andrews, het inwendig-reinigende en bruisende gezondheids-zout. Andrews regelt Uw spijsvertering, zorgt voor normale, volkomen verwijdering der afvalstoffen en houdt U fit en opgewekt!

Bij alle apothekers en drogisten verkrijgbaar, fl. 0.60 en fl. 1.05 per bus.

ANDREWS

Bruisend
Gezondheids-
Zout

COUPON PK-21

Fa. L. S. A. Bron, Scheepmakershaven 52, R'dam.
Ondergeteekende verzoekt toezending van
proefbusje Andrews en sluit 10 cts. postzegels
in voor porto en verpakking.

Naam:

Adres:

LANGER
HOUDBAAR!

De moderne vrouw eischt dit seizoen de nieuwe Cutex-tinten voor haar nagels!

Want deze hypermoderne nagellak is samengesteld volgens een heel nieuw procédé, waardoor ze iets dikker is, doch veel langer een fraaien, beko-renden glans behoudt en na dagen nog niet schilfert, barst of verkleurt!

Jareulange, wetenschappelijke proe-ven brachten de moderne vrouw deze ideale nagellak-tinten: Orchid, Cedarwood en Cameo!

Cutex nagellak is in twee mi-nuten droog! Maar 'n paar minuten langer wachten... en de lak zelf be-loont U met een fraaier glans, die bo-vendien eenige dagen langer houdt!

CUTEX

N A G E L L A K

HET KLEINE VROUWTJE

door

WILLIAM MARCH

Joe Hinckley koos een zitplaats aan den schaduwkant van den trein en borg zijn reisvalies en de zware, zwarte reizigerstasch voorzichtig onder de bank. Het was ongewoon heet voor begin Juni. Buiten, boven de geblakerde slakkenbaan van de spoorlijn, glinsterden en dansten heete luchtgolven en het modderige riviertje dat aan het station voorbijstroomde had bijna geen water tusschen haar roode oevers. Als het nu in Juni al zóó heet is, zal 't in Augustus heelemaal verschrikkelijk zijn, dacht hij. Hij keek op zijn horloge: 2.28 — de trein was al vijf minuten te laat. Als hij geweten had dat de trein van 2.23 uur vertraging zou hebben, had hij misschien zijn koffer met monsters nog kunnen pakken en dien naar den trein laten brengen, maar van te voren kon hij daar natuurlijk niet op rekenen. Na het ontvangen van dat telegram van mevrouw Thompkins was hem toch al zoo weinig tijd overgebleven: nauwelijks den tijd om zijn tasch te krijgen en zijn hotelkamer vrij te geven. Joe maakte zijn riem wat lossen en veegde zijn hals af met een slappen zakdoek. „Die koffer is toch ook niet zoo belangrijk,” besloot hij bij zichzelf; „een van de hoteljongens kan hem per expresse aan mij opzenden, of ik kan hem zelf afhalen op mijn terugweg.”

Joe merkte op, dat zijn foedraal aan één kant 'n beetje naar voren stak. Met zijn voet duwde hij het verder onder de zitbank. Het was een gehavende, zwarte tasch, in een soliede uitvoering om tegen voortdurend reizen bestand te zijn, en aan de hoeken extra versterkt met zware, koperen hoeksteunen. Een van de handvaten was 'ns gebroken en met nieuw leer hersteld. Op de voorzijde van de tasch had eens in vergulde letters de firmanaam: Boykin & Rosen — Grossiers in IJzerwaren — Chattanooga, gestaan, maar de tijd had al sinds lang de gouden letters weggewischt.

Het telegram had Joe doen schrikken: het was zoo plotseling gekomen, zoo onverwacht. Hij had een vaag gevoel dat iemand een grap met hem uithaalde. Hij voelde zich verward en hulpeloos. Het was moeilijk te gelooven dat Bessie zoo hopeloos ziek lag. Hij zat een poos op zijn vingernagels te turen. Opeens herinnerde hij zich een afspraak om vier uur met den inkoop voor Snowdown & Sims en vlug stond hij op van zijn plaats met een flauw idee om op te bellen of een boodschap te sturen ten einde zijn afwezigheid te verklaren. Toen bemerkte hij dat de trein reeds in beweging was. „Ik zal hem een briefje schrijven, zoo gauw we in Mobile aankomen,” sprak Joe bij zichzelf; „hij zal alles best begrijpen, wanneer ik hem de omstandigheden uiteenzet. Als ik 't hem vertel van mijn vrouw, die zoo ziek is, zal hij 't me niet kwalijk nemen, dat ik vandaag m'n afspraak niet houd.” Zwaar liet hij zich op zijn plaats terugvallen en hij begon weer op zijn handen te staren.

Recht voor hem stonden twee jonge meisjes, die uit het raam leunden en naar

hun vriendinnen zwaaiden. Hun oogen schitterden; een bos kleurde hun wang en zij lachten uitbundig omdat ze blij waren hier vandaan te kunnen gaan.

Tegenover hem, aan den anderen kant van het middenpad, zat een schrale boerin. Haar rood-dooraderde oogen puilden uit. Haar hals was opgezet en in haar armen hield ze een bouquet roode rozen, welke in deze hitte reeds slap begon te hangen. Naast haar had zij een strooien boodschappentasch en verscheidene omvangrijke, in papier gewikkelde pakjes neergelegd. Onafgebroken keek zij door het raam naar buiten, alsof zij bang was dat iemand een blik van haar kon opvangen en trachten zou haar aan te spreken.

Het was zeer heet in het rijtuig. De kleine elektrische ventilator aan het eind van den wagon gonsde en zoemde slaperig, maar kon alleen maar wat heete lucht in beweging brengen.

Joe haalde het telegram dat hij van z'n schoonmoeder ontvangen had uit z'n zak en las het opnieuw: „J. G. Hinckley, American Hotel, Montgomery. Kom direct naar huis. Volgens dokter zal Bessie 't eind van den dag niet halen. Stuur tweede telegram indien noodzakelijk. Het was een jongen. Moeder.”

Joe's handen balden zich opeens tot vuisten en vielen daarna slap neer. Het was allemaal zoo plotseling gebeurd; hij kon het zelfs nu nog niet goed begrijpen. Hij was vandaag met een klant gaan lunchen en zij hadden gepraat en gelachen en elkaar moppen verteld. Om twee uur was hij vervolgens naar zijn hotel teruggegaan om zich wat op te frisschen en de portier had bijna automatisch naar zijn box gegrepen en hem den sleutel van zijn kamer en het telegram overhandigd. Het telegram lag al twee uur op hem te wachten, zei de portier. Tweemaal las Joe het door en keek dan naar het adres om zich te overtuigen dat het bericht werkelijk voor hém was. Hij had het niet begrepen. Alles ging prachtig met Bessie — niets had haar moeilijkheden gegeven — en de baby werd pas over een maand verwacht. Hij had zijn reisroute zoo uitgekozen, dat hij bij haar kon zijn, wanneer de baby geboren werd. Ze hadden dat alles nog 'ns nagegaan en tot in kleinigheden geregeld. En nu was alles in de war. Hij dacht: Ik was op stap, praatte en lachte met dien klant en al dien tijd lag het telegram hier te wachten. Die gedachte deed hem pijn. Wezenloos bleef hij bij zichzelf herhalen: „Ik was aan 't lachen en moppen aan 't vertellen en al dien tijd lag hier het telegram.”

Joe liet zijn hoofd tegen het roode pluiche van de bank leunen. Hij voelde zich verstompt en erg moe. In 't eerst was hem de onderteekening „Moeder” niet goed duidelijk. Hij kon niet begrijpen wat zijn moeder in Mobile bij Bessie moest doen; toen drong het tot hem door dat het Bessie's moeder was, die het telegram verstuurd had. Nooit was het in zijn gedachten opgekomen, dat

HIJ ZOU ZONDER MIJ WEGGEVAREN ZIJN...

Het vermoeiende, gejaagde leven van onze tijd mag Uw mooie teint niet bederven. Het is gemakkelijk, een „vermoeide huid” te voorkomen, door ze dagelijks te verfrissen met Lux Toilet Zeep. Zacht en zuiver, is deze overvloedig schuimende zeep speciaal bereid om de poriën tot nieuwe actie op te wekken — om Uw huid jeugdig en opvallend te maken.

LUX

tegen „VERMOEIDE HUID”

TOILET ZEEP

12½
ct

Bessie's moeder met een anderen naam kon worden aangesproken dan mevrouw Thompkins.

Toen hij met Bessie trouwde kwam haar moeder, zooals vanzelf sprak, bij hen inwonen. Hij was zelfs verheugd, dat 't zoo geschikt kon worden; op 'n onpersoonlijke manier was hij werkelijk dol op de oude dame. Bovendien was het prettig voor Bessie iemand bij zich te hebben, terwijl hij op reis was. Zijn werk maakte 't hem onmogelijk nog op andere dagen dan aan 't eind der week naar huis te komen en zelfs dát was vaak moeilijk voor hem, maar op de een of andere manier had hij 't altijd nog klaargespeeld. Hij kon Bessie niet teleurstellen, onverschillig wat de gevolgen waren. Dat eene jaar van hun huwelijk was het gelukkigste dat hij ooit had gekend. En Bessie was ook gelukkig. Opeens zag hij haar duidelijk voor zich, zooals zij nu op bed lag, haar gelaat doodsbleek van pijnen, en een panische schrik greep hem om het hart. Om zichzelf gerust te stellen prevelde hij: „Die dokters weten ook niet alles. Ze zal het best goed stellen. Mevrouw Thompkins was alleen maar opgewonden en ze hebben haar bang gemaakt. Het kan niet anders of alles moet goed gaan!”

Ergens voor hem uit opende een oude heer met witte haren zijn beugeltasch en nam er een reispet uit. Hij had eenige moeite met het sluiten van den grendel, terwijl hij z'n strooehoed in de hand hield, maar zijn vrouw, die naast hem zat, nam de tasch over en sloot haar ineens. Vervolgens nam zij den hoed en legde dien op haar schoot. De dame zat een tijdschrift te lezen. Zij keek niet op van haar blad toen zij de tasch op slot deed.

De negerportier liep door het middenpad voorbij. Hij had een telegram in z'n hand. Toen hij het midden van den wagon bereikte, bleef hij staan en riep uit: „Telegram voor meneer J. C. Hinckley!” Joe liet hem den naam driemaal roepen voor hij de boodschap aannam. De portier verklaarde dat het telegram aan den trein was bezorgd door een boodschapper van het American Hotel, juist toen de trein op 't punt stond te vertrekken. Joe gaf den portier een kwartje fooi en ging terug naar zijn plaats.

De boerin keek even op en wendde haar oogen snel weer af. De jonge meisjes giechelden en fluisterden en keken Joe vrijmoedig aan, terwijl de oude heer, na zijn pet stevig op het hoofd gedrukt te hebben, een sigaar uit zijn koker haalde en naar den rook-coupé ging.

Joe voelde z'n keel dichtgesnoerd en zag dat zijn handen beefden. Hij wilde z'n hoofd op de vensterbank laten rusten, maar hij was bang dat de menschen denken zouden dat hij ziek was en hem aan zouden spreken. Hij legde het ongeopende telegram op de zitplaats naast hem neer en bleef er langen tijd op staren. Eindelijk herlas hij zeer langzaam het eerste telegram. Het moet door mevrouw Thompkins gestuurd zijn, dat kan niet anders, dacht hij, ze zei, dat ze opnieuw zou telegrafeeren indien... Zijn tweede gedachte was: Misschien is het heelemaal niet van mevrouw Thompkins; het kan evengoed van iemand anders zijn; misschien wel van Boykins & Rosen over het annuleeren van die order in Meridian. Dát is de afzender: het komt van de firma en stellig niet van mevrouw Thompkins! Snel keek hij op en zag, dat de twee jongemeisjes zich omgedraaid hadden en hem gadesloegen, terwijl ze elkaar, met haar handen voor den mond, proestend opmerkingen toefluisterden.

Hij stond op van zijn plaats, het on-

geopende telegram in zijn hand, maar hij voelde zich zwak en ten prooi aan een flauwe misselijkheid. Hij doorliep verscheidene wagons tot hij aan het eind van den trein kwam en op het balkon naar buiten trad. Plotseling kwam de wensch in hem op om achter van den trein af te springen en weg te loopen, de bosschen in, maar er was een remmer bij, die aan een roode lantaarn prutste en Joe besepte wel dat zulk een handelwijze bevreemding zou wekken. Toen de remmer opkeek en Joe's gelaat zag, zette hij z'n lantaarn neer en vroeg: „Voelt u zich soms niet in orde, meneer?” „Och, neen,” antwoordde Joe, „ik voel me best, maar 't is toch wel een beetje heet.” Na een poosje was de remmer met z'n werk klaar en vertrok, hetgeen Joe een zuicht van verlichting deed slaken. Hij verlangde er naar alleen te zijn. Hij wenschte niemand om zich heen te hebben.

Rhythmisch klikten de rails en vloog de verdorde landstreek aan z'n oogen voorbij. Een klein negermeisje... in een vuile roode jurk... holde naar de spoorlijn... en zwaaide met haar hand. Een oude, kreuple landman... aan 't ploegen in zijn stronkerig veld... bracht zijn schurftigen muilezel tot staan om naar den voorbijrollenden trein te staren. De rails kletterden en klikten en de trein vloog voort over de geblakerde slakkenbaan. 't Is heelemaal niet noodig zoo hard te gaan, dacht Joe, het leven duurt nog lang genoeg. Hij voelde zich ziek. In het glanzend gepoetste metaal van den wagon ving hij een verwrongen glimp op van zijn eigen gelaat. Het was wit en angstig vertrokken. Geen wonder dat die remmer me vroeg hoe ik me voelde, dacht hij; en vervolgens: Zie ik er zoo slecht uit dat het den menschen opvalt en ze er mij om aankijken? Deze gedachte kwelde hem. Hij wilde niet dat hij de aandacht trok of dat de menschen hem zouden aanspreken. Per slot van zaken was er niets, dat ze hem verwijten konden.

Hij bleef het telegram in zijn hand ronddraaien, en dacht daarbij: Nu moet ik het toch openen; ik moet het openmaken en lezen. Ten slotte sprak hij luidop: „'t Is niet waar! Ik geloof 't niet!” Hij herhaalde deze woorden eenige malen en vervolgde: „Het is van de firma, over het annuleeren van die order te Meridian — het is absoluut niet van mevrouw Thompkins.” Hij scheurde het ongeopende telegram in kleine stukjes en smeede de snippers weg over het achterbalkon van den trein. De gele papiertjes fladderden en warrelden mee in de zuiging, voor zij zachtjes neerstreken op de harde, heete spoorbaan. „Het lijkt wel een volk gele vinders, zooals zij daar dansen en neerstrijken,” dacht hij. Terstond voelde hij zich beter. Hij trok zijn schouders op en zoog z'n longen vol met de lucht van het land. „Alles is in orde,” zei hij. „Ik ga naar huis om het kleine vrouwtje weer te zien en alles is in orde.” Hij lachte gelukkig. Hij voelde zich als een man, die zoojuist aan een onbekend en verschrikkelijk gevaar ontsnapt is. Toen hij de papiersnippers niet langer kon onderscheiden liep hij terug naar zijn plaats, een deuntje fluitend. Hij voelde zich zeer vroolijk en oneindig opgelucht.

Joe bereikte zijn plaats, juist toen de conducteur de plaatskaarten kwam controleren. Hij knikte vriendelijk toen hij zijn kaartje overgaf.

„Zorg maar, dat niemand gratis meerijnt,” sprak hij.

„Geen kans op, meneer!” zei de conducteur.

Vervolg op blz. 19

Onvermoeibaar en goedgehumeurd

dank zij de gezonde Wrigley's P.K.

Wanneer U bemerkt, dat het werken U te veel inspanning kost, dan is het tijd om een stukje Wrigley's P.K. te nemen. Niets is zoo goed om uw aandacht te concentreeren en uw zenuwen te kalmeeren. U knapt er heelemaal van op.

P.K. kauwen is zoo goed voor de tanden. Het meeste voedsel, dat wij dagelijks eten, is te zacht en wordt onvoldoende gekauwd. P.K. vult dit tekort aan: het versterkt het tandvleesch en maakt de tanden wit, sterk en gezond; bovendien bevordert het de spijsvertering. Kauw regelmatig na elken maaltijd P.K., het maakt de verslapte gelaatsspieren veerkrachtig en herstelt de natuurlijke ronding van wangen en kin, waardoor een jeugdig uiterlijk bewaard blijft. De fijne pepermuntmaak zuivert en verfrist den adem, ook dit is van belang voor uw persoonlijke charme. Maak er een gewoonte van om regelmatig P.K. te kauwen. Ook de smaak zal U bevallen. En vergeet vooral de kinderen niet... ze zijn er dol op.

Koopt vandaag nog enkele pakjes en houdt er steeds een paar bij de hand, zoowel thuis als wanneer U uitgaat.

Veel genot
voor weinig
geld:
5 cent
per pakje.

WRIGLEY

De beste grondstoffen - de fijnste smaak.

M.T. 35

PANORAMA- OORLOGSKRONIEK

Week van 27 Augustus tot 2 September 1939

Naar aanleiding van de historische gebeurtenissen, die wij in deze dagen beleven, heeft Panorama het besluit genomen een „kroniek van de week” in te stellen voor iedereen, die wellicht door den al te snellen loop der geschiedenis, door de vlugge opeenvolging van radioberichten en extra-edities van de kranten 's ochtends niet meer weet wat er gisteren of eergisteren gebeurd is. In ons weekblad kan men aan de hand van een chronologische opsomming der feiten, aangevuld met exclusief fotomateriaal, zich een beeld vormen van een tijdperk, dat een belangrijke plaats in de wereldgeschiedenis zal innemen. De krant heeft de taak ons in te lichten over de feiten van den dag, ons blad echter stelt zich voor een helder overzicht te geven van een geheele week, zoodat men gelegenheid krijgt rustig na te gaan welke berichten nu eigenlijk belangrijk waren en hoe de toestand in den loop van een bepaald tijdsbestek veranderd is. Het groote succes, dat onze serie „De Wereldoorlog 1914-1918” heeft gehad, gaf ons het denkbeeld een soortgelijk verslag van de hedendaagsche gebeurtenissen samen te stellen.

Wij zijn er van overtuigd, dat onze lezers dit van dag tot dag bijgehouden oorlogsjournaal met belangstelling zullen lezen en onze nummers gaarne zullen bewaren.

Zondag 27 Augustus

Deze dag stond in het teken van de uitspraak: „Toestand niet beter en niet slechter geworden”.

Voor ons land was er een gunstig bericht, daar de regeeringspersdienst bekend maakte, dat H. M. de Koningin op Zaterdag 26 Augustus in tegenwoordigheid van den minister van Buitenlandsche Zaken den Duitschen gezant, graaf von Zech von Burkersroda, in audiëntie had ontvangen, waarin de laatste namens zijn regeering verklaarde:

„Het Duitse rijk zal de onaantastbaarheid en integriteit van Nederland onder geen enkele omstandigheid schenden en het Nederlandsche grondgebied te allen tijde eerbiedigen.”

Daartegenover werd de verwachting uitgesproken, dat Nederland tegenover Duitschland een volstrekte onzijdigheid in acht zou nemen. Van Duitse zijde meldde men, dat de partijdag in Neurenberg niet door zou gaan en tevens, dat sir Nevile Henderson, de Britsche ambassadeur te Berlijn, die de voorstellen van Hitler aan de Engelsche regeering had overgebracht, dien avond met het antwoord zou vertrekken. Dit gebeurde echter eerst op Maandag.

Maandag 28 Augustus

Het besluit der Nederlandsche regeering om de algeheele mobilisatie van land- en zeemacht af te kondigen, werd te 1.15 uur via de radio aan het Nederlandsche volk bekend gemaakt.

Om acht uur 's avonds hield H.M. de Koningin een korte radio-rede, waarin enkele passages bewezen, hoezeer onze Landsvrouwe met de moeilijkheden van haar onderdanen meeleefde.

De afkondiging van de mobilisatie en van het „hamsterverbod” deed velen den ernst van den toestand inzien en met nog grooter spanning de onderhandelingen, welke tusschen Duitschland en Engeland gaande waren, volgen.

De sluiting van het non-agressiepact tusschen Duitschland en Sovjet-Rusland had ten gevolge dat het Japansche kabinet zijn ontslag bij den keizer moest indienen.

Een document van blijvende waarde voor latere tijden

Om den tegenwoordigen oorlog, die een catastrofe dreigt te worden voor de geheele menscheid, te kunnen begrijpen, dienen wij ons in de eerste plaats te herinneren, dat na den vrede van München en de annexatie van Tsjechië, die eenige maanden daarna plaats vond, de z.g. democratische landen, met name Engeland en Frankrijk, van meening waren, dat aan den Duitschen „Drang nach Osten” paal en perk gesteld moest worden. De Duitse eischen aan Polen gaven aanleiding tot groote diplomatieke activiteit van de zijde der westersche mogendheden; met Polen, dat nog in September aan den kant van Duitschland gestaan had om ook een deel van Tsjechië te kunnen bemachtigen, werd een verbond gesloten, men trachtte met Roemenië en Turkije nauwere betrekkingen aan te knopen, alsmede met Rusland, en in verband daarmee sprak men in Duitschland van de omsingelingspolitiek der democratieën. Turkije kwam aan de zijde van Frankrijk en

Terwijl omtrent de voorstellen van Hitler aan de Engelsche regeering niets was uitgelekt en het publiek geheel in onzekerheid verkeerde, kreeg men op dezen dag gelegenheid zijn eigen conclusies te trekken, doordat een briefwisseling tusschen Hitler en Daladier werd gepubliceerd, die plaatsgevonden had op 25 en 26 Augustus. Hitler had zich door bemiddeling van den Franschen ambassadeur te Berlijn, Coulondre, met een boodschap tot den Franschen minister-president gewend, waarin hij

Engeland, Roemenië sloot op een oogenblik, waarop men het niet verwachtte, een uitgebreid handelsverdrag met Duitschland en Rusland verraste de wereld door een non-agressieverdrag met zijn vroegeren vijand. Deze totale ommekeer in de buitenlandsche politiek der betreffende landen wekte aanvankelijk verwarring in de hoofdsteden der democratische staten. Hierdoor werd de houding van Engeland en Frankrijk evenwel niet gewijzigd, integendeel, zij bevestigden nogmaals het eens ingenomen standpunt, bovendien werden Spanje en Japan afgeschrikt van een verdere samenwerking met Duitschland. De spanning in Europa nam aan het einde van de vorige week eerder toe dan af, doch men had nog eenige hoop op een vreedzame oplossing, doordat de Engelsche ambassadeur met een boodschap van Hitler naar Londen gevlogen was, naar men zei, met voorstellen, die een dreigend conflict nog konden voorkomen. Intusschen zag men de toekomst toch reeds somber in: vele landen waren gedeeltelijk gemobiliseerd, o. a. ook Nederland, dat de voor-mobilisatie had afgekondigd, en men achtte het waarschijnlijk, dat indien er niet gauw een oplossing zou komen, oorlog onvermijdelijk zou zijn.

28 Augustus 1939.

zei, dat hij de toestanden welke in Polen heerschten niet langer kon dulden, en dat hij het betreunde, indien Duitsch en Fransch bloed zou moeten vloeien, ten gevolge van maatregelen, welke hij genoodzaakt zou kunnen zijn dienaangaande te moeten nemen. In een brief van Daladier welke op 26 Augustus is gedateerd, schreef deze o.m.:

„Ik aanvaard zelf de garantie voor de bereidheid, welke Polen steeds heeft getoond, voor de wederzijdsche toepassing van een procedure eener vrije overeenkomst, zooals men deze zich kan voorstellen tusschen de regeeringen van twee soevereine naties.”

En verder: „Ik, als leider der Fransche regeering, die een goede harmonie wenscht tusschen het Fransche en het Duitse volk en die anderzijds door vriendschapsbanden en door het gegeven woord met Polen is verbonden, ben bereid alle inspanningen te doen, welke een oprecht mensch kan ondernemen om deze poging tot een goed einde te brengen.”

Daarop sprak de Führer zich o.m. als volgt uit:

„Het verdrag van Versailles was onverdraaglijk. Geen Franschman van eer, ook gij niet, mijnheer Daladier, zou in een overeenkomstige positie anders hebben gehandeld dan ik. Ik heb nu in dezen geest ook geprobeerd de onverstandigsten maatregel van het dictaat van Versailles uit de wereld te helpen.

Ik heb de Poolsche regeering een aanbod gedaan, waarvan het Duitse volk ontsteld was. Geen ander dan ik zou het kunnen riskeeren met een dergelijk aanbod voor de openbare meening te komen. Daarom kon het ook slechts voor één keer gelden.”

En ten slotte: „Danzig en de Corridor moeten naar Duitschland terug. De Macedonische toestanden aan onze oostgrens moeten worden opgeheven. Ik zie geen weg Polen, dat zich nu in de bescherming van zijn garanties onaantastbaar gevoelt, hier tot een vreedzame oplossing te kunnen bewegen. Ik zou evenwel ook wanhopen aan een eervolle toekomst van mijn volk, wanneer wij onder dergelijke omstandigheden niet vastbesloten zouden zijn, de vraag op deze of gene manier op te lossen.”

Laat op den avond kwam het bericht binnen, dat Henderson, die naar Berlijn gevlogen was om het

H.M. koningin Wilhelmina der Nederlanden.

antwoord van de Engelse regering aan den rijkskanselier te overhandigen, van half elf tot kwart voor twaalf bij den Führer geweest was. Te lang voor een absolute verwerping van de Engelse voorstellen, veronderstelde men. Nog is er geen definitieve breuk....

Dinsdag 29 Augustus

Een vlot verlopende mobilisatie, waartoe o.m. bijdroeg dat alle treinverkeer tot drie uur voor het vervoer van militairen was gereserveerd. Iedereen in Holland stond vroeg op, de mannen om op tijd te vertrekken, de vrouwen om echtgenoot of verloofde weg te brengen. Het afscheid vond plaats voor het station, want burgers werden niet op de perrons toegelaten. Er viel hier en daar een traan, maar in het algemeen hield iedereen zich flink en hoewel de zegswijze bestaat, dat een Hollandsche soldaat graag moppert, bewezen de Nederlanders ditmaal, dat zij een ernstigen toestand waardig onder de oogen wisten te zien.

Hoewel iedereen met spanning wachtte op de aangekondigde rede van Chamberlain in het Lagerhuis, maakte deze in een korte rede van 16 minuten, waarin hij mededeelde, dat er geen publicatie der

Neville Chamberlain, de Engelse premier.

uitgewisselde nota's zou geschieden, het publiek niet veel wijzer. „Op dit oogenblik is de positie aldus, dat wij het antwoord van Hitler afwachten,” zei de Engelse premier. Om kwart over zeven, dus na de rede, overhandigde Hitler den Engelsen ambassadeur Duitslands repliek op de mededeeling der Britsche regering en gaf daarbij mondelinge toelichtingen. Henderson bracht de boodschap telegrafisch over. Tegelijkertijd

werd Slowakije, op verzoek van minister-president Tisso, door Duitsche troepen bezet, hetgeen Polen als een bedreiging beschouwde.

In talrijke landen werden drukke diplomatieke besprekingen gevoerd, waarbij vooral dient te worden gewezen op het onafgebroken contact tusschen Berlijn en Rome.

Het gewone publiek begreep niets meer van de situatie en verdiepte zich in allerlei gissingen, gebaseerd op onwaarschijnlijke theorieën.

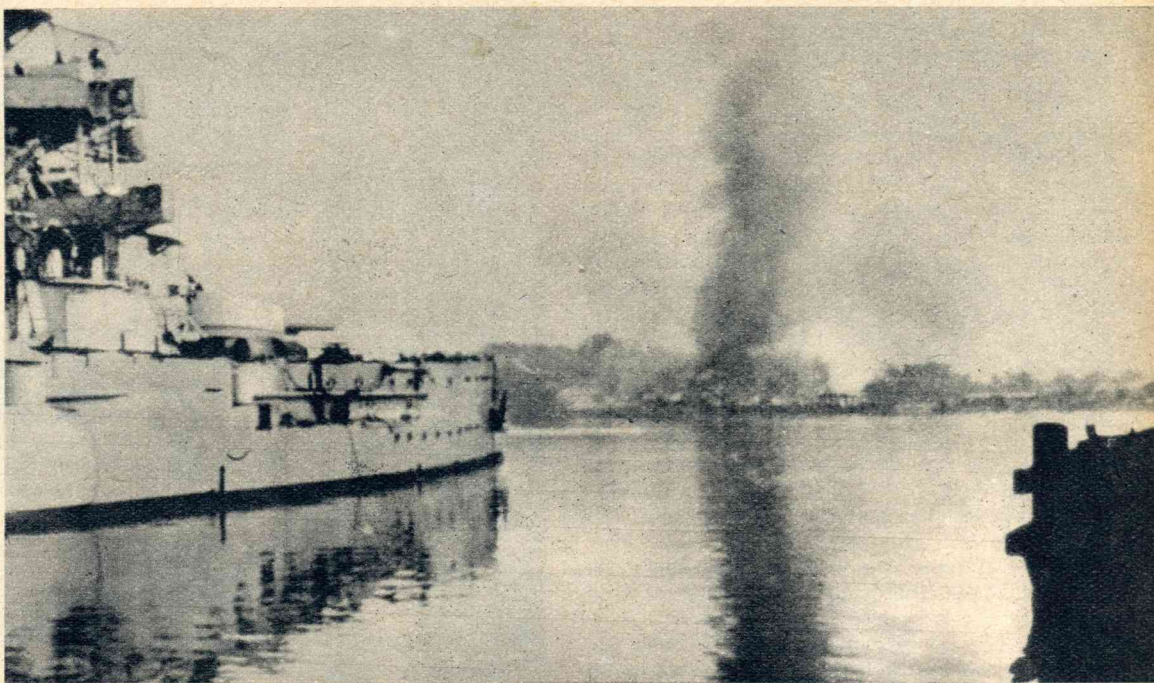
Woensdag 30 Augustus

Het bleek, dat koningin Wilhelmina en koning Leopold van België een aanbod van „goede diensten” hadden gedaan aan de Franse, Engelse, Duitse, Italiaanse en Poolse regeringen, hetgeen niet moest worden aangezien als een bemiddelingspoging. Evenwel lag in de bedoeling „goede diensten” aan te bieden, hetwelk beteekende, dat zij zich beschikbaar hielden tot het aanwijzen van betrouwbare tussenpersonen, of het verrichten van andere werkzaamheden. Alle betrokken landen betuigden hun sympathie met dit voorstel.

In het Britsche kabinet werd over Hitler's antwoord beraadslaagd, maar niemand, behalve de betrokken ministers, kwam er verder iets van te weten.

Men meldde, dat 's ochtends vroeg een „geheime missie” door Hitler naar Londen gestuurd was en naarmate het later werd, kreeg men meer hoop op een vreedzame regeling, doch hiertegenover stond, dat alle Poolse dienstplichtigen beneden de veertig jaar onder de wapenen waren geroepen, terwijl de wederzijds gerapporteerde incidenten in aantal en heftigheid toenamen. In Parijs werden de schoolkinderen naar het platteland gestuurd en in Holland werd een distributieregeling aangekondigd, die op nader te bepalen datum in werking zou treden. Het voorgenomen koninklijke bezoek aan Amsterdam, waarbij de doop van prinses Irene in de Nieuwe Kerk aldaar zou plaatsvinden, werd tot een naderen datum uitgesteld.

Toch was de algemeene balans: eenige ontspanning. Engelslands antwoord werd naar Berlijn getelegrafeerd en na middernacht (nacht van Woensdag op Donderdag) door Henderson aan Hitler overhandigd. Laat in den nacht, om twee uur, meldde men schietpartijen aan de Duitsch-Poolse grens.

Eén der eerste oorlogsfoto's. Bombardement van de Westenplatte. Op den voorgrond het Duitse slagschip, de „Schleswig Holstein”.

Donderdag 31 Augustus

De Koningin was jarig en er werd geen feest gevierd. Weliswaar vlagde men drukker dan anders, maar iedereen was te zeer onder den indruk van de ernstige gebeurtenissen buitenslands, om tegen de bedoeling van H.M. in op luidruchtige wijze van zijn verknochtheid aan het Oranjehuis blij te geven. Op dezen dag werd aangekondigd, dat het treinverkeer op Vrijdag 1 en Zaterdag 2 September niet ter beschikking zou staan van de burgers, doch alleen van de militairen.

Voor degenen, die de meening waren toegedaan, dat Rusland zich misschien zou „bedenken”, was de ratificatie van het Duitsch-Russische verdrag een verrassing.

Op dezen dag, die anders zoo genoeglijk doorgebracht wordt begon men met de mededeeling dat Londen „behoedzaam hoopvol” was, doch naarmate de tijd verstreek, betrokken de gezichten. Iedereen zat nu van 's morgens tot 's avonds aan de radio te luisteren in plaats van de straat op te gaan. Steeds werden de berichten somberder en somberder.

Dan komt plotseling 's avonds laat een officieel bericht van de Duitse regering binnen. Het is een lang document, waaruit wij de voornaamste passage lichten:

De toestand tusschen het Duitse rijk en Polen is op het oogenblik zoo, dat ieder incident tot een ontlading kan leiden van de aan beide kanten in stelling gebrachte militaire strijdkrachten.

De oorzaken van deze ontwikkeling liggen ten eerste in de onmogelijke grensafbakening, zooals zij door het dictaat van Versailles is geschied en ten tweede in de onmogelijke behandeling der minderheid in de afgescheiden gebieden.

De Duitse rijksregering gaat derhalve bij deze voorstellen uit van de gedachte, een definitieve oplossing te vinden, die de onmogelijke situatie der grensafbakening uit den weg ruimt, aan beide deelen hun vitale verbindingswegen verzekert, het minderheden-probleem — voor zoover dat maar mogelijk is — uit den weg ruimt en voor zoover dat niet mogelijk is, het lot der minderheden door een veilige garantie van hun rechten draaglijk maakt.

De Duitse regering is er van overtuigd, dat het daarbij onontbeerlijk is, economische en fysieke schade, welke sedert 't jaar 1918 is toegebracht, aan den dag te brengen en in vollen omvang weer goed te maken. Zij beschouwt uiteraard deze verplichting als een voor beide deelen bindende. Uit deze overweging vloeien de volgende praktische voorstellen voort, waaruit wij eenige passages lichten.

De vrije stad Danzig keert op grond van haar zuiver Duitisch karakter, evenals op grond van den eensgezinden wil van haar bevolking, onmiddellijk naar het Duitse rijk terug.

Het gebied van den z.g. Corridor, dat van de Oostzee tot aan de lijn Marienwerder-Graudenz-Kulm-Bromberg (met inbegrip van deze steden) en dan ongeveer ten westen naar Schönlanke loopt, zal zelf beslissen over zijn toebehooren tot Duitsland of tot Polen.

Van dit gebied blijft uitgezonderd de Poolse haven Gdynia, die principieel Poolsch soeverein gebied vormt in zoverre zij zich territoriaal beperkt tot de Poolse nederzetting.

Om den noodzakelijken tijd voor de vereischte omvangrijke werkzaamheden ter uitvoering van een rechtvaardige stemming te waarborgen, zal deze stemming niet plaatsvinden voordat twaalf maanden verlopen zijn.

Om gedurende dezen tijd Duitsland zijn verbinding met Oost-Pruisen en Polen zijn verbinding met de zee onbeperkt te garandeeren, worden wegen en spoorwegen vastgesteld, die een vrij transitoverkeer mogelijk maken.

Over het toebehooren tot een van beide staten van het gebied, beslist de eenvoudige meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

Om na de ten uitvoer gelegde stemming — onverschillig hoe deze moge uitvallen — de veiligheid van het vrije verkeer van Duitsland met zijn provincie Danzig-Oost-Pruisen en Polen zijn verbinding met de zee te garandeeren, zal, in geval het aan de stemming onderworpen gebied aan Polen komt, Duitsland „een exterritoriale verkeerszone, ongeveer in de richting van Bütow-Danzig, resp. Dirschau gegeven worden voor het aanleggen van een rijksautoweg benevens van een viersporige spoorlijn.”

In geval de Corridor aan het Duitse rijk terugkomt, verklaart dit zich bereid met Polen een bevolkingsuitwisseling in zoodanigen omvang uit te voeren, als de Corridor daarvoor geschikt is.

De eerste indruk was: uitvoerige voorstellen van de zijde van Duitsland? Als practisch afgewezen beschouwd? Maar er was nog niets gebeurd immers?

Nadat Albert Förster de aansluiting van Danzig met Duitsland had geproclameerd werden de Duitse vlaggen in deze stad uitgestoken.

Vrijdag 1 September

Nederland is sedert drie dagen een echt soldatenland, doch op dezen dag staat het geheel in het teken van de militaire transporten. Burgers mogen heden niet met den trein reizen en als een bewoner van de buitenwijken eener groote stad 's morgens nog slaperig uit het raam kijkt om te zien wat de reden is van het aanhoudend gebrom, dat hem gewekt heeft, dan staart hij met verbaasd en ernstig gezicht op de honderden gerequireerde vrachtwagens, die zijn huis voorbij denderen. Het is een indrukwekkend gezicht en het wordt plotseling weer anders, grootscher en tegelijk tragischer, als een batterij geschut voorbijdreunt.

Zoo staan we op... Een dag, waarvan wij nog niet weten, dat hij een der belangrijkste, zoo niet de belangrijkste zal zijn uit de wereldgeschiedenis van de laatste en de komende jaren. Want 's morgens vernemen wij, dat het Deutsche leger uit drie richtingen het Poolsch grondgebied is binnengerukt.

Tegelijkertijd zijn Deutsche luchteskaders begonnen met het bombardeeren van een aantal Poolse steden.

DE EERSTE BOMMEN

Wat de luchtaanvallen betreft, deze richten zich, behalve tegen Warschau, ook tegen de oude koningsstad Krakau, Polens historische hoofdstad; verder tegen de haven Gdynia en de munitiedepots bij Danzig, de groote bedevaartstad Czeszochowa, die Polens groote religieuze heiligdom, de z.g. „zwarte moeder Gods" herbergt, de industriesteden Katowice en Sosnowice, de Noordelijke centra Wilna en Grodno, benevens een reeks kleine steden, o.a. Tszew bij Danzig.

Naar Reuter verneemt, werden onder de burgerbevolking velen gedood en gewond.

Even later wordt bekend gemaakt, dat Forster, het staatshoofd van Danzig, verzocht heeft de vrije stad bij het Rijk in te lijven, hetgeen door den Führer telegrafisch werd ingewilligd.

Dan komt het bericht binnen, dat Hitler om 10.20 Nederlandschen tijd een rede zal houden in den Rijksdag, die vergaderd is in de Kroll-opera te Berlijn.

Hier voerde Hitler, die in veldgrijs gekleed was, het woord en zei o.a.:

Ik ben thans besloten met Polen in dezelfde taal te spreken, als die, welke Polen reeds maandenlang tegen ons gebruikt. Wanneer staatslieden nu verklaren, dat het hun belangen schaadt, dan kan ik een dergelijke verklaring slechts betreuren. Zij kunnen mij evenwel geen seconde terughouden van de vervulling van mijn plicht.

Vóór alles dank ik Italië, dat ons den geheelen tijd heeft ondersteund. Wij willen evenwel niet van vreemde hulp afhangen. Wij zullen deze kwestie zelf oplossen.

De neutrale staten hebben ons de verzekering gegeven van hun neutraliteit. Zolang anderen hun neutraliteit niet breken, zullen wij haar nauwkeurig in acht nemen.

Ik heb mijn vliegers opdracht gegeven, zich bij hun

De Führer bij zijn rede op 1 September 1939.

Hare Majesteit en het prinselijk gezin begeven zich onder het publiek, dat hen geestdriftig toejuicht.

bombardementen tot militaire doelen te beperken. Wanneer evenwel de tegenstander meent, daaraan een vrijbrief te kunnen ontleenen zijnerzijds met andere methoden te kunnen strijden, dan zal hij een antwoord krijgen, dat hem hooren en zien vergaan.

Wanneer ik thans van het Deutsche volk een offer vraag, dan heb daartoe het recht. Ik ben bereid elk persoonlijk offer te brengen. Ik verlang van geen Duitschen man iets anders, dan wat ik zelf jarenlang vrijwillig bereid was, te allen tijde te doen. Van nu af aan behoort ik eerst aan mijn volk. Ik zal het veldgrijs, dat ik vandaag weer aangetrokken heb, eerst uittrekken na de overwinning, of ik zal niet meer leven. Mocht mij bij dezen strijd iets overkomen, dan benoem ik tot mijn eersten opvolger generaal-veldmaarschalk Göring. Voor het geval partijgenoot Göring iets mocht overkomen, is de volgende opvolger partijgenoot Hess. Overkomt ook dezen iets, dan zal een senaat bijeengeroepen worden, die uit zijn midden den waardigste, dat wil zeggen den dapperste, zal kiezen.

Ook Polens president, prof. Moscicki, richtte zich tot zijn volk met dezen oproep:

„In den afgelopen nacht is onze eeuwenoude vijand aanvaloperaties begonnen tegen den Poolischen staat. Op dit historisch oogenblik richt ik mij tot alle burgers des lands, in de diepe overtuiging, dat de geheele natie zich rondom den opperbevelhebber en de strijdkrachten zal scharen ter verdediging van haar onafhankelijkheid en haar eer, en dat zij een waardig antwoord zal geven aan den aanvallende, zooals dat al meer dan eens is gebeurd in de geschiedenis der Poolsch-Deutsche betrekkingen. Het geheele volk, door God gezegend in zijn strijd voor zijn heilige en rechtvaardige zaak, en één met het leger, zal in gesloten gelederen oprukken naar den strijd en naar de volledige zegespraal."

OORLOG

Een visioen van vliegtuigbommen op open steden, menschen, die in paniek wegvlugten, vrouwen en kinderen, die toch werkelijk niets met dit onmenselijk bedrijf uitstaande hebben, en gevaar loopen mede het slachtoffer te worden, roept ons het volgende bericht voor den geest:

Een half miljoen schoolkinderen, jongens en meisjes van 5 tot 15 jaar, hebben zich om half zes in hun scholen verzameld, om vandaar uit Londen te vertrekken om de verschrikkingen van den modernen oorlog te ontvluchten.

Om 7.30 uur stonden zij bij de 2000 scholen in de city klaar om onder het geleide van 22.000 onderwijzers, ouders en vrijwilligers den uittocht naar veiliger oorden, in East en West Sussex, Kent, Essex en Surrey, te aanvaarden. Om hen over te brengen is het heele Londonsche transportwezen gemobiliseerd.

Twee korte berichten, één uit Londen, één uit Parijs, komen kort na elkaar binnen.

Rechts: De „Athenia" van de Donaldson Line, die met 1400 passagiers aan boord, op den Atlantischen Oceaan getorpedeerd is.

Koning George VI heeft de order geteekend tot algemeene mobilisatie van leger en vloot.

Ook andere proclamaties in verband met den noodtoestand zijn door den koning ondertekend.

De Fransche regeering heeft de algemeene mobilisatie afgekondigd, welke morgen begint. Voorts is de staat van beleg afgekondigd. Kamer en Senaat komen morgen bijeen.

WAT DOET ITALIË?

De ministerraad verklaart en maakt aan het volk bekend, dat Italië niet het initiatief zal nemen tot eenige militaire actie en richt tot het Italiaansche volk de betuiging van voldoening over de discipline en de kalmte, waarvan het volk ook thans zooals steeds een voorbeeld heeft gegeven.

Even later meldt de Nederlandsche regeeringspersdienst:

De Deutsche regeering heeft de Nederlandsche regeering verzocht, de behartiging van de Deutsche belangen in Polen op zich te willen nemen.

De Nederlandsche regeering heeft in dit verzoek toegestemd.

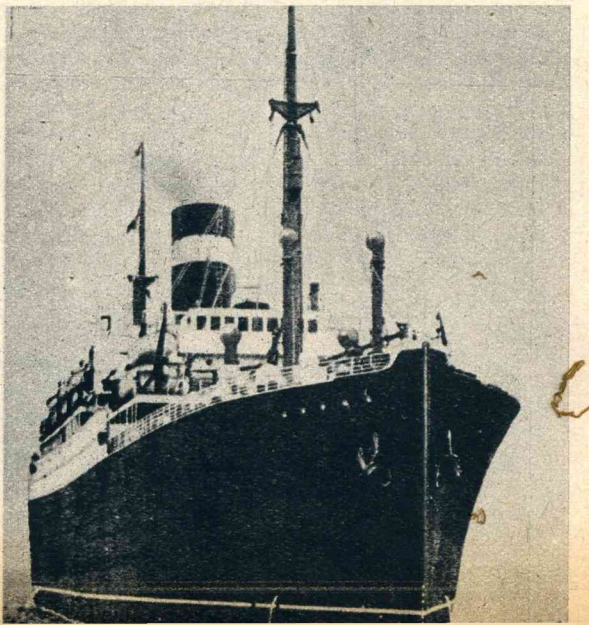
Toch neemt de regeering de maatregelen, die zij bij den veranderden toestand nootlig acht:

De Regeeringspersdienst meldt:

Teneinde de noodzakelijke militaire maatregelen, welke noodig zijn in het belang van de geoefendheid en de paraatheid van onze weermacht, te kunnen nemen, heeft de regeering zich genoodzaakt gezien het grondgebied des rijks in Staat van Oorlog te verklaren.

Intusschen bleek, dat ons koningshuis geheel meeleefde met het volk en de aankomst van het prinselijk gezin te 's-Gravenhage werd aanleiding tot een indrukwekkende demonstratie van wederzijdsche sympathie.

Het ter plaatse verzamelde publiek geraakte in vervoering, toen Hare Majesteit zich onder het volk begaf en tot driemaal toe met luider stemme uitriep: „Leve het vaderland, hoezee!"

Wie na de mobilisatie van Engeland en Frankrijk nog mocht meenen, dat deze landen, nadat Polen een beroep op hun steun had gedaan, zich afzijdig zouden houden, werd uit den droom geholpen door de rede van Chamberlain.

„Ik ben niet voornemens hedenavond veel woorden te zeggen. De tijd is gekomen voor daden veeleer dan voor woorden. Achttien maanden geleden bad ik, dat de verantwoordelijkheid niet op mij zou mogen vallen om dit huis te vragen het vreeselijke gericht van een oorlog te aanvaarden. Ik vrees, dat ik niet in staat zal zijn die verantwoordelijkheid te vermijden.

Nu alle desbetreffende documenten gepubliceerd zijn, zullen wij voor de rechtbank der historie staan, wetende, dat de verantwoordelijkheid voor dezen verschrikkelijken rampspoed ligt op de schouders van één man. De Duitse rijkskanselier heeft niet geaarzeld om de wereld te dompelen in ellende om zijn eigen zinnelooze eerezucht en ambities te dienen.

Ik heb thans alle met de Duitse regering gevoerde correspondentie in den vorm van een Witboek doen stellen. Ik denk niet, dat het noodig is in bijzonderheden te refereeren op dit oogenblik aan deze documenten, die reeds voorbij historie zijn. Zij maken het volstrekt duidelijk, dat ons doel is geweest er naar te streven, besprekingen tot stand te brengen omtrent het Poolsch-Duitse geschil tusschen de beide regeringen zelve op voorwaarden van gelijkheid.

Chamberlain vervolgde: „De Britsche ambassadeur heeft Berlijn medegedeeld dat, tenzij verzeeringen werden gegeven, dat iedere agressieve actie wordt opgeschort en de Duitse troepen uit Polen worden teruggetrokken, de Britsche regering zonder aarzeling haar verplichtingen zal nakomen.”

Wanneer het antwoord van de Duitse regering op onze waarschuwing ongunstig is, en ik kan niet veronderstellen, dat het anders zal zijn, heeft de Britsche ambassadeur instructies gekregen om zijn paspoort te vragen.

De Fransche regering besloot den ambassadeur te Berlijn opdracht te geven dezelfde stappen te ondernemen.

Dit geschiedde nog denzelfden avond.

In het Witboek, dat eveneens nog denzelfden avond gepubliceerd werd, gaf de Britsche regering haar lezing van den loop der gebeurtenissen in de vorige dagen:

Op 30 Augustus deelde Henderson het standpunt der Britsche regering mede omtrent de boodschap, die hij op 29 Augustus om kwart over zeven van Hitler had ontvangen.

Het antwoord van von Ribbentrop was 'n lang document te voorschijn halen, dat hij snel in het Duitsch voorlas. Dit was klaarblijkelijk het uit zestien punten bestaande plan, dat de Duitse regering sindsdien heeft gepubliceerd. Toen Henderson om den tekst van deze voorstellen vroeg, zulks in overeenstemming met de toezegging in het Duitse antwoord van 29 Augustus, gaf von Ribbentrop de verzekering, dat het thans te laat was, aangezien de Poolsche gevolmachtigde niet voor middernacht te Berlijn was aangekomen, zooals dit geëischt was door de Duitse regering in haar mededeeling van den vorigen avond.

Toen de Poolsche regering deze ontwikkelingen vernam, deelde zij de Britsche regering in den namiddag van 30 Augustus mede, dat zij haar ambassadeur zou machtigen de Duitse regering er van in kennis te stellen, dat Polen de Britsche voorstellen had aanvaard betreffende het voeren

van onderhandelingen. De Poolsche ambassadeur te Berlijn werd door von Ribbentrop eerst in den avond van 31 Augustus ontvangen.

Na dit onderhoud deed de Duitse regering per radio mededeeling van haar voorstellen. Lipsky probeerde onmiddellijk voeling te krijgen met Warschau doch slaagde daarin niet, aangezien alle communicatiemiddelen tusschen Polen en Duitschland door de Duitse regering waren verbroken.

Zaterdag 2 September

Een dag van onzekerheid: men wist, dat de Fransche en Engelsche ambassadeurs den eisch van hun regeringen aan Duitschland om onmiddellijk de vijandelijkheden met Polen te staken hadden overgebracht, doch inmiddels was er nog niets gebeurd.

Den geheelen nacht en den geheelen dag wachtten de ambassadeurs op een Duitsch antwoord.

Er wordt gezegd, dat men van Duitse zijde de Engelsche demarche niet als een ultimatum schijnt op te vatten, omdat geen termijn is genoemd, waarbinnen de Britsch-Fransche eisch vervuld moet zijn, en ook al niet, omdat zelfs het terugroepen van de ambassadeurs nog geen oorlogsverklaring, maar slechts een afbreken van de diplomatieke betrekkingen beteekent.

Intusschen blijft het oorlog, hoe snel verklaringen, redevoeringen en diplomatieke acties zich ook afwisselen.

't Duitse leger meldt successen: Onze opmarsch wordt op alle fronten met succes voortgezet. Vanochtend zijn de bewegingen verder gegaan. De Jablunka-pas werd snel bedwongen. Het luchtwapen heeft op de aangevallen en vernietigde Poolsche vliegvelden tal van de daar aanwezige vijandelijke vliegtuigen vernietigd.

Het Poolsche eveneens:

Met inbegrip van gisteren hebben wij zevenendertig Duitse vliegtuigen neergehaald, terwijl wij er zelf maar twaalf verloren.

Op de Westerplatte blijft het garnizoen zich verdedigen.

De houding van Frankrijk blijkt onomstootelijk vast te staan. Om tien minuten over drie komt het Fransche parlement bijeen:

Herriot, de voorzitter van de Kamer, hield de volgende toespraak:

„In dit ontroerende oogenblik zijn niet veel woorden noodzakelijk om den wil tot eenheid te kennen te geven, welke leeft in de barten van alle Franschen. Na twintig jaar werken, hetgeen niet voldoende is geweest om de ramp van den vorigen Duitschen aanval te herstellen, staan wij tegenover een nieuwen aanval. Dezelfde man, die Oostenrijk deed verdwijnen, die de Tsjechen martelde, die de geheele wereld bevolkte met vluchtelingen, heeft opnieuw zijn toevlucht genomen tot geweld, brutaliteit en valsheid vermengend met een cynisme, dat minister-president Chamberlain reeds gisteren betreunde en dat zonder verwijl moet worden vastgelegd. De meest hoge bemiddeling, welke met voldoening en erkentelijkheid door ons werd ontvangen, botste af op een weigering. Polen, waarmede wij door het verleden zijn gebonden, ondergaat op het oogenblik met zijn legendarischen moed de slagen, gekregen van een wetenschappelijk barbarendom. Wij zenden dit land onze betuiging van hartelijke broederschap en solidariteit.”

Uit de hierna volgende rede van Daladier ontleenen wij eenige passages:

De aanval op Polen is een nieuwe onderneming

Een der eerste oorlogsfoto's: Duitse tanks rukken een dorp in den Corridor binnen, na een schermutseling met Poolsche troepen.

van geweld tegen Engeland en Frankrijk. Er is hier geen sprake van een conflict tusschen Duitschland en Polen, er is sprake van een nieuwen stap van de Hitleriaansche dictatuur naar de overheersching van Europa en de wereld.

Het verdrag tusschen Duitschland en Polen is nauwelijks enkele jaren oud. Duitschland heeft niet geaarzeld het op te zeggen. Het heeft zich verbonden den vrede te bewaren na het Duitsch-Poolsche conflict. Wij kennen dit voorstel reeds. Na dergelijke beloften is het Duitse leger Weenen binnengerukt. Wat is van Schuschnigg geworden, die in de gevangenis is geworpen?

Duitschland heeft op dezelfde wijze gehandeld met Tsjecho-Slowakije. De bevrijding van de Sudeten, zoo zeide 't, zijn de laatste Duitse eischen. Hij heeft toen gepoogd de verantwoordelijkheid van den aanval te doen terugvallen op de slachtoffers. Kortom tijd geleden heeft de Führer beloofd 't niet-aanvalspact met Polen te zullen eerbiedigen. Bij Hitler moet men rekening houden met zijn daden en niet met zijn woorden.

„Mijne heeren, op dit oogenblik, waarop het lot van Europa en van Frankrijk wordt beslist, spreek ik tot u met de stem van een van zijn zonen, met de stem van allen, die reeds hebben aanvaard om, indien het noodzakelijk mocht zijn, het hoogste offer te brengen. Wij vinden in hen terug den geest, welke alle helden van onze geschiedenis bezielde. In een dergelijk uur is Frankrijk overtuigd te strijden voor zijn leven en voor zijn onafhankelijkheid.

Mijne heeren, het is Frankrijk, dat u beveelt.”

Ook de Engelsche houding liet weldra geen twijfel meer over. Om vijf minuten voor half acht kwam het Hoogerhuis bijeen, waarin Lord Halifax de volgende verklaring aflegde, naar aanleiding van het feit, dat de Italiaansche regering een conferentie van vijf mogendheden voorstelde:

Hoewel de Britsche regering de pogingen van de Italiaansche regering waardeert, zou de Britsche regering harerzijds toch niet kunnen deelnemen aan een conferentie, zoolang Polen het slachtoffer is van een invasie, zoolang zijn steden gebombardeerd worden en zoolang over Danzig eenzijdig met geweld is beschikt.

Zooals gisteren verklaard, zal de Britsche regering genoopt zijn tot handelen over te gaan, tenzij de Duitse troepen van Poolsch gebied worden teruggetrokken.

In het Lagerhuis heeft Chamberlain heden tweemaal het woord gevoerd. Eerst legde hij een verklaring af, welke vijf minuten duurde en welke volkomen gelijk was aan die van lord Halifax in het Hoogerhuis.

Voordat Chamberlain zijn tweede verklaring aflegde, nam Greenwood het woord. Hij zei o.a.

„Achtendertig uur geleden vond 'n daad van agressie plaats. Op 't oogenblik, dat deze daad van agressie geschiedde, trad een der belangrijkste verdragen der moderne tijden in werking. Er mogen redenen zijn waarom niet onmiddellijk werd opgetreden. Ik heb gepoogd een eerlijk spel te spelen. Ik ben niet bereid te zeggen, wat ik zou gedaan hebben.”

Na gesproken te hebben over de hevige bombardementen, zeide Greenwood:

„Op het oogenblik, dat het den schijn heeft alsof wij verzwakken, weet de dictatuur dat wij verslagen zijn. Wij zijn niet verslagen, wij zullen

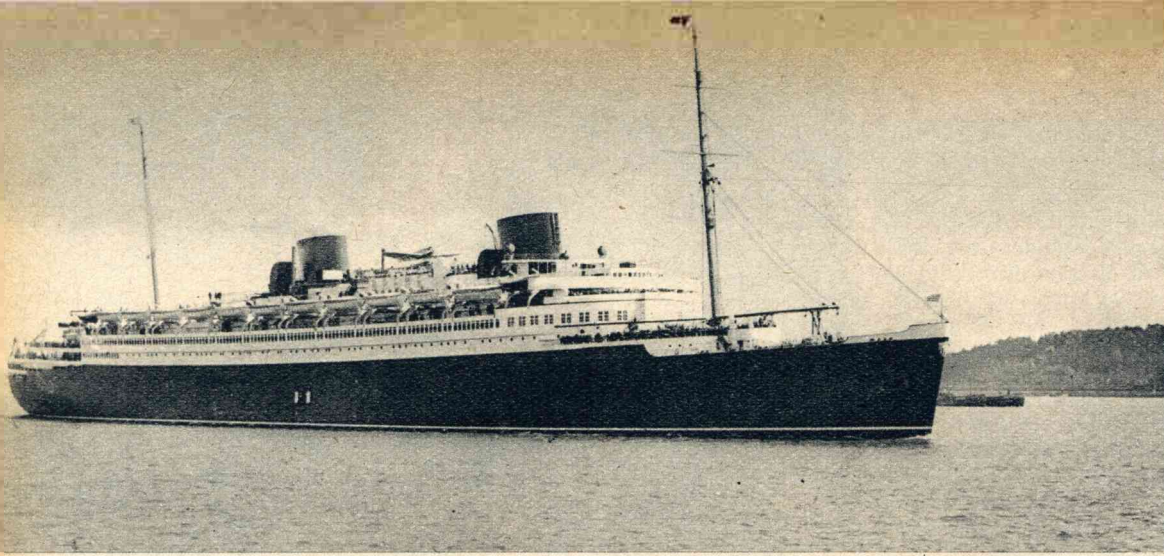
Daladier, de Fransche minister-president.

Herriot, voorzitter van de Fransche Kamer.

President Mościcki van Polen.

Volgens geruchten zou de „Bremen” op haar tocht over den Atlantischen oceaan door een Engelsch oorlogsschip zijn aangehouden en opgebracht.

niet verslagen worden, maar uitstel is gevaarlijk. Eerlijk gezegd, acht ik het niet mogelijk, dat Hitler een overeenkomst sluit die hij niet bereid zou zijn te verraden. Ik geloof dat de teerling geworpen is. Wij willen weten waar wij aan toe zijn.”

Chamberlain beantwoordde de redevoeringen met de volgende woorden:

„Ik zou ontzet zijn, indien het Huis een oogenblik zou meenen, dat mijn verklaring het teken is van eenige verzwakking van de Britsche of de Fransche regeering in de houding, welke wij reeds hebben aangenomen.

Ik ben de laatste man om eenigerlei mogelijkheid te verwaarloozen en niet elke ernstige kans in overweging te nemen om zelfs op het laatste oogenblik de groote ramp van een oorlog te voorkomen”.

Het Lagerhuis ging daarna uiteen tot Zondag 12 uur.

Zoo eindigde deze tweede oorlogsdag in afwachting op de komende, nog dreigender gebeurtenissen. Doch: nog steeds hadden Frankrijk en Engeland geen ultimatum gesteld.

Zondag 3 September

Deze dag moest, zoo voelde iedereen het, de beslissing brengen... en heeft deze dan ook gebracht.

Om 10.20 uur werd over de Engelsche zenders bekend gemaakt, dat de Britsche ambassadeur te Berlijn om 9 uur de Duitsche regeering had medegedeeld, dat, tenzij Duitschland vóór 11 uur van morgen een gunstig antwoord gaf, de Britsche regeering zich in staat van oorlog zou achten met Duitschland. Tevens werd medegedeeld, dat de Britsche premier, Neville Chamberlain, om 11.15 uur door de radio het Engelsche volk zou toespreken.

Zijne verklaring luidde als volgt:

„Ik spreek tot u uit de kabinetskamer in Downingstreet. Door middel van den Britschen ambassadeur in Duitschland hebben wij laten weten, dat wij hedenochtend om 11 uur antwoord verlangden van de Duitsche regeering. Tot op dit moment is zulks niet ontvangen. Dit beteekent, dat Engeland thans op voet van oorlog is met Duitschland. Gij kunt u voorstellen, welk een wreede slag het voor mij is, dat heel mijn lange worsteling om den vrede te redden gefaald heeft.

De Engelsche scholen werden voorloopig gesloten. Men waarschuwde het publiek, dat de ondergrondse spoorweg geen geschikte schuilplaats is bij gasaanvallen. Iedereen is verplicht zijn gasmasker bij zich te dragen. Geen sirenes mogen gebruikt worden zonder toestemming der politie. De kerken zijn den heelen dag geopend. Alle sport is afgelast, alle theaters zijn gesloten.

Hitler vertrok naar het oostelijk front om de leiding te nemen bij de operaties aldaar. Alvorens te vertrekken, vaardigde hij drie proclamaties uit, gericht aan het volk, aan de soldaten aan het westelijk front en aan de nationaal-socialistische aanhangers.

In de laatste zei de Führer o.a.:

„Onze Joodsch-democratische wereldvijand heeft het klaargespeeld het Engelsche volk tegen Duitsch-

Koning George VI van Engeland.

Anthony Eden die in het nieuwe Engelsche kabinet de hervorming van het zitting nam als minister der Dominions.

Winston Churchill werd bij de hervorming van het Engelsche kabinet minister van Marine.

land op te hitsen tot een staat van oorlog. De motieven daarvoor zijn even leugenachtig en weinig steekhoudend als de motieven dit in 1914 waren.

De Duitsche weermacht zal in het oosten in enkele weken tijds den door de Engelschen gelegden omsingelingsring doen springen. Zij zal in het westen met de grootste vestingwerken van alle tijden het Duitsche grondgebied beschermen. Het Duitsche volk zal ieder offer brengen in het bewustzijn, dat het dit geschil niet te vreezen heeft. Wie handelt in strijd met de eischen voor de gemeenschap of wie meent deze zelfs te kunnen saboteeren, zal dezen keer onbarmhartig worden vernietigd.”

Frankrijk stelde evenals Engeland den eisch, dat Duitschland zijn troepen zou terugtrekken en de vijandelikheden zou staken. Dit ultimatum liep om vijf uur af en zoo verkeerde ook dit land op dat oogenblik op voet van oorlog met het Duitsche rijk.

Koning George VI hield een radiorede, waarin hij o.m. zeide:

„In dit noodlottigste uur onzer geschiedenis aan elk gezin in het geheele empire een boodschap te willen zenden met dezelfde innigheid, alsof hij den drempel der kamers had kunnen overschrijden om zijn onderdanen zelf toe te spreken.

Voor den tweeden keer in ons leven zijn de meesten onzer in oorlog. Steeds weer opnieuw hebben wij geprobeerd een vreedzame oplossing te vinden voor de geschillen, welke tusschen ons en onze vijanden bestaan. Wij worden tot een conflict gedwongen, want onze bondgenooten en wij zijn genoodzaakt de uitdaging te aanvaarden van een principe, dat, indien het zou overheerschen, faitaal zou zijn voor de wereldbeschaving. Dit principe toch veroorlooft een staat op zelfzuchtige wijze geweld te gebruiken, de aangegane verdragen en plechtige beloften te negeeren en zich gewelddadig te keeren tegen de soevereiniteit en onafhankelijkheid van andere staten.

Een dergelijk beginsel is gebaseerd op de primitieve leer, dat macht recht is en indien het over de geheele wereld zou worden gevestigd, zou de vrijheid van ons eigen land en het geheele Britsche gemeenebest in gevaar komen.”

Intusschen werd in Engeland een speciaal oorlogskabinet gevormd, waarin o.m. deelnamen Winston Churchill (minister van Marine) en Anthony Eden (minister van Dominions).

Hoewel het nieuws over den strijd aan de Duitsch-Poolsche fronten uitermate schaarsch is, schijnt wel vast te staan, dat er in drie gebieden hevig wordt gevochten: namelijk in Silezië, in den Corridor en aan de Oost-Pruisische grens.

Ook te Warschau heeft men vernomen, dat de beroemde Poolsche bedevaartplaats Czestochowa gevallen is.

De Poolsche omroep heeft medegedeeld, dat in Silezië Duitsche parachutisten achter de Poolsche linies zijn gedaald om te trachten de telefonische en electrische leidingen te verbreken. De autoriteiten hebben de bevolking gevraagd, de politie en het leger te helpen bij de opsporing dezer mannen.

's Middags verscheen in Nederland een buitengewone Staatscourant, waarin de ministers van Algemeene Zaken a. i. van Buitenlandsche Zaken, van Defensie en Koloniën, daartoe door Hare Majesteit de koningin gemachtigd, ter kennis brachten, dat de Nederlandsche regeering ter zake van den oorlogstoestand, die was ontstaan tusschen eenige vreemde mogendheden, volstreekte onzijdigheid in acht zou nemen.

De eerste oorlogsdad der Engelschen was het aanhouden van de „Bremen”.

Volgens Radio-Parijs zou de Duitsche oceaanstoomer „Bremen” van de Hamburg-Amerika-Lijn, welke naar Duitschland terugkeerde, onderweg zijn opgevangen door een Britsch oorlogsschip en naar een Engelsche haven zijn gebracht. Reeds eerder waren berichten ontvangen, dat de „Bremen” op zijn terugreis naar Europa door een Engelschen kruiser werd achtervolgd.

De regeeringspersdienst meldde ten slotte:

„Hedenacht zijn vreemde vliegtuigen boven ons land gesignaleerd. De nationaliteit dier vliegtuigen kon niet worden vastgesteld. Aangezien meestentijds boven de wolken werd gevlogen, was het niet mogelijk de vliegtuigen onder vuur te nemen.

De Nederlandsche regeering zal heden elk van beide partijen, onder verwijzing naar den ernst van deze schending onzer door beider beloften uitdrukkelijk erkende onzijdigheid, uitnoodigen onverwijld een onderzoek in te stellen naar de vraag, of hare strijdkrachten deze inbreuk hebben veroorzaakt en bij bevestigende beantwoording alle maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen.”

Het schijnt, dat genoemde vliegtuigen van Engelsche nationaliteit waren en strooibiljetten over Duitsche steden hebben uitgeworpen. Het Engelsche ministerie van Voorlichting deelde ten slotte mede: dat het stoomschip „Athenia” van de Donaldson Line uit Glasgow, metende 13581 ton en in 1923 gebouwd, met 1400 passagiers aan boord, in den Atlantischen oceaan, tweehonderd mijl ten westen van de Hebriden aan de Schotsche kust, was getorpedeerd.

Onder de passagiers bevonden zich $\pm$ 200 Amerikanen.

Het Duitsche Nieuwsbureau berichtte intusschen, dat geen sprake kon zijn van torpedeering door een Duitschen onderzeeër en dat of het schip door de Engelschen zelf tot zinken moest zijn gebracht, of op een mijn geloopt was. Hoewel het schip snel zonk, konden nagenoeg alle opvarenden gered worden, aangezien er in de reddingsbooten plaats was voor 1800 personen.

Een lange rij van wagens der Danziger SS Heimwehr op weg naar de Poolsche grens.

Het kleine vrouwtje

Vervolg van blz. 13

Joe schaterde van het lachen en de conducteur keek hem verwonderd aan. Toen lachte hij zelf ook maar. „U bent wel in een goed humeur, en dat bij zoo'n hitte,” zei hij.

„En waarom zou ik niet in 'n goeie stemming zijn?” vroeg Joe. „Ik ben op weg naar huis om het kleine vrouwtje weer te zien.” Vervolgens sprak hij fluisterend, alsof het een groot geheim was. „Het is een jongen!”

„Dat is prachtig, da's eenvoudig prachtig!” zei de conducteur. Hij legde z'n papieren en kaartjes op de bank en schudde Joe de hand. Joe bloosde en lachte weer. De conducteur maakte aanstalten om verder te gaan en met z'n elleboog porde hij Joe vriendschappelijk in de ribben terwijl hij zei: „Felicitier ook mevrouw van mij.”

„Ik zal het stellig doen, hoor,” zei Joe verheugd.

Het speet Joe, dat de conducteur niet langer kon blijven. Als een gebiedende noodzaak voelde hij de behoefte om tegen iemand te praten. Hij moest met iemand over Bessie kunnen spreken. Hij keek eens rond in den wagon om te zien of er soms 'n bekende meereide. De twee jonge meisjes glimlachten tegen hem. Joe begreep terstond hun bedoeling; het waren natuurlijk twee aardige kinderen, die een vacantiereisje gingen maken. Ieder voor zich zou, wanneer ze alleen was, er nooit aan denken tegen een vreemden man te glimlachen, maar zoo met z'n tweeën, dat veranderde de zaak in alle opzichten. Het werd nu een opwindend avontuur, iets om later over te lachen en er met haar vriendinnen over te praten. Joe besloot naar haar toe te gaan en ze aan te spreken. Gemoedelijk stak hij het middenpad over en zette zich naast haar neer.

„Zoo, jongedames, en waar gaat de reis naar toe?” vroeg hij.

„Vindt u niet, dat u héél erg vrijmoedig bent?” vroeg het meisje met de zwarte oogen.

„Natuurlijk ben ik dat. Ik zou nooit de beste reiziger in ijzerwaren zijn, als ik niet over massa's moed beschikte,” antwoordde Joe gevat.

Beide meisjes schoten hierom in een lach en Joe wist nu dat het ijs gebroken was. Bij zichzelf had hij reeds uitgemakt, dat het meisje met de blauwe oogen de aardigste was van de twee, maar het meisje met de zwarte oogen had meer durf.

„In Flomaton stappen we uit,” zei het meisje met de blauwe oogen.

„We zijn te Montgomery op 'n internaat geweest,” zei het meisje met de zwarte kijkers.

„We gaan naar huis met zomer-vacantie.”

„En we willen alle dwarskijkers ter wereld eens goed laten weten, dat we er blij om zijn!”

Joe keek ze ernstig aan. „Vat het nu niet verkeerd op, jongedames; en neem een goeden raad van mij aan: ontwikkel u zooveel mogelijk! U zult het later betreuen, als u uw kostbaren tijd nutteloos hebt laten voorbijgaan.”

De twee meisjes begonnen luidkeels te lachen. Zij sloegen de armen om elkaar heen en lachten tot haar de tranen in de oogen stonden. Joe lachte ook, ofschoon hij zich afvroeg wat de mop eigenlijk was. Even later hielden ze op, maar een plotseling gegiechel van het meisje met de blauwe oogen bracht beiden weer aan den gang, nog heviger dan tevoren.

„Het is verschrikkelijk kinderachtig,”

ving het meisje met de zwarte oogen aan.

„Och, houd u ons alstublieft niet voor onbeleefd, maar...” bracht het meisje met de blauwe oogen er snakkend naar adem uit.

„Waarom schuilt de mop?” vroeg Joe, die in werkelijkheid even hard moest lachen als wie van de twee meisjes ook.

„U zei het zoo — zoo —” verklaarde het meisje met de zwarte oogen.

„Zoo vertoeft vaderlijk!” besloot het meisje met de blauwe oogen.

Opnieuw brak een storm van vrolijkheid los, en zonder ophouden lachten en omhelsden de meisjes elkaar. De oude dame, in den coupé tegenover hen, begon mee te lachen, maar de vrouw met het kropgezwel hield stokstijf haar bouquet roode rozen vast en staarde onbewogen uit het venster.

Joe wachtte tot de meisjes van uitputting niet meer konden. Eindelijk wischten zij zich de oogen af en openden haar handtasjes om in de spiegelglazen te kijken en het gelaat opnieuw te bepoederen. Hij hernam:

„Wel, ik geloof, dat ik 't recht heb op vaderlijken toon met u te spreken: zoojuist ontving ik een telegram, dat ik voor de eerste maal vader geworden ben.”

Daar stelden de jonge meisjes belang in en zij overstelpten hem met vragen: zij wilden er beslist alles van weten. Joe voelde zich zeer gelukkig. Terwijl hij aanving met vertellen, bemerkte hij, dat de oude dame meegeluisterd had en zich op haar plaats voorover boog ten einde beter te kunnen hooren. Joe voelde zich vriendelijk gestemd jegens iedereen: „Wilt u hier komen zitten en ons gezelschap houden?” vroeg hij.

„Ja, graag,” antwoordde de oude dame en Joe schikte wat op en maakte plaats voor haar.

„Nu moet u ons alles 'ns vertellen!” verlangde het meisje met de blauwe oogen.

„U bent zeker wel overgelukkig,” zei de oude dame.

„Natuurlijk, dat begrijpt u,” antwoordde Joe. Dan vervolgde hij: „Er valt niet zoo héél veel te vertellen, behalve dan dat ik een telegram ontving van mevrouw Thompkins — mevrouw Thompkins is m'n schoonmoeder — met het bericht, dat Bessie het leven had geschonken aan een flinken jongen en dat beiden het uitstekend maakten: de dokter zei dat hij nog nooit tevoren iemand gezien had, die het zoo kranig had doorstaan, maar mijn vrouw verlangde natuurlijk dat ik bij haar kwam en bijgevolg liet ik alles in den steek en ben ik nu hier. U moet weten, Bessie en ik zijn pas een jaar getrouwd. We zijn zeer gelukkig geweest. Het eenige kwade is, dat ik niet zoo vaak thuis kom, maar je kunt niet verwachten dat alles in de wereld perfect is, nietwaar? Ze is stellig het prachtigste vrouwtje, dat een man ooit gehad heeft. Zij klaagt er niet in 't minst over, dat ik zoo dikwijls weg ben, maar later hopen we dat toch anders te hebben.”

„Niets is zoo lief als een baby,” zei het meisje met de blauwe oogen.

„Welke namen geeft u hem?” vroeg de oude dame.

„Wel, Bessie wenscht hem naar mij te noemen, maar dat lijkt me niet zoo bijzonder. Mijn vóórnaam luidt Joe en ik vind dat min of meer gewoontjes klinken, u óók niet? Maar het geven van een naam zal ik aan Bessie overlaten.

Vervolg op blz. 30

Een paar druppels per dag

houden Uw haar steeds krachtig en gezond en geven het die mooie, zachte glans, die het kenmerk is van een welverzorgd uiterlijk. Bovendien blijft het haar den geheelen dag keurig in den vorm.

Dralle's Berkenhaarwater, het waardevolle natuurproduct, werkt direct in op de hoofdhuid. Het bevordert daardoor een natuurlijke, volle haargroei, terwijl het tevens roos en haaruitval voorkomt en bestrijdt. Wie prijs stelt op mooi, verzorgd haar, gebruikt daarom dagelijks

BERKENHAARWATER

BERKENBRILLANTINE · BERKENHAARFIXATIEF · BERKENSHAMPOO

HOE STAAT HET MET U?

HINDERT U UW KENNISSEN MET BODY ODOUR (B.O.)?

Het zou U zeker pijnlijk getroffen hebben, niet waar, als U vernam, dat U aanstoot had gegeven door B.O. Maar is U wel geheel zeker van Uw lichaamsfrisheid?

B.O. wordt veroorzaakt door veronachtzaamde transpiratie — en daar we allen transpireren, is niemand vrij van B.O. Als U er volkomen vrij van wil zijn, was en baad U dan geregeld met Rexona. Het antiseptische Rexona-schuim, met zijn speciale gezondheidsbestanddelen, dringt diep in de poriën van de huid en bevrijdt U van de werkelijke oorzaak van B.O.

Alleen Rexona-gezondheidszeep is een waarborg voor absolute lichaamsfrisheid.

REXONA BESCHERMT U TEGEN BODY ODOUR (B.O.)

REX 40-0141

Op de vethoudendheid der verzorgingsmiddelen voor de huid van het kind komt het op de eerste plaats aan. Het gebruik van Vasenol Wond- en Kinderpoeder, Olie en Pasta maakt orgaanverwante, biologische verzorging der eerste, méést-bevattelijke huid op iederen leeftijd mogelijk.

Vasenol

Wond- en Kinderpoeder, -Olie

BIJ DE KAART VAN EUROPA

Nu het gewapend conflict, voor het uitbreken waarvan men nu sinds eenige jaren heeft gevreesd, uiteindelijk de grootmachten van Europa tegenover elkaar heeft geplaatst, drukken wij, ten gerieve van onze lezers, hiernaast een kaart van Europa af, met de laatste grenswijzigingen, welke zij sedert de gebeurtenissen in het voorjaar van 1939 onderging.

Deze kaart zal, opgeplakt of in een omslag bewaard, steeds een snel en duidelijk overzicht mogelijk maken van de ligging der verschillende staten van Europa, en van hun politieke oriëntatie ten opzichte van elkaar.

Duidelijk blijkt hier bijvoorbeeld hoe de As-mogendheden, de autoritaire staten, Duitsland en Italië, een uitgestrekt en aaneengesloten gebied vormen midden in het oude werelddeel, en hoe Duitsland aan Noord- en Oostzee, Italië aan de Middellandsche Zee, verschillende voorname strategische punten bezetten! Aanvankelijk sympathiseerden Hongarije en Spanje met de asmogendheden, doch hun definitieve houding is thans nog niet bepaald. Ten gevolge van het non-agressiepaact, in de laatste week van Augustus door Duitsland met Sovjet-Rusland gesloten, zal dit enorm uitgestrekte gebied in verschillende opzichten ook van groot politiek gewicht blijken te zijn. Intussen heeft de As-mogendheid Italië nog geen positief standpunt vastgesteld en dus valt ieder oogenblik een bevestiging of een wijziging te wachten in de betrekkingen tot z'n asgenoot Duitsland.

Daartegenover vindt men dan de democratische grootmachten Engeland en Frankrijk, die met Polen rechtstreeks bij het conflict betrokken zijn. Reeds heeft Egypte zich bij deze mogendheden aangesloten, terwijl ook Portugal en Turkije door verdragen met Engeland zijn verbonden. Hun houding in het huidige conflict is evenwel nog niet zeker. Tot de landen die sympathiseeren met de democratische staten rekent men verder Roemenië en Griekenland, terwijl Bulgarije, België en Nederland, Denemarken en Zwitserland, Ierland, Noorwegen, Zweden, Litauen, Letland, Estland, Joego-Slavië en Finland de tusschen de grootmachten verspreid liggende neutrale staten zijn.

Engeland bezit in de vesting Gibraltar, aan Spanje's zuidpunt, den sleutel tot de Middellandsche Zee, en vlootbases op Malta, te Alexandrië en Suez, terwijl Italië evenals Engeland, behalve de sterke vlootbases in het moederland, in Pantelleria tusschen Tunis en Sicilië een sterke vlootbasis heeft.

Zietdaar, in groote lijnen, de politieke verhoudingen van de landen en mogendheden in Europa. Hoe deze zich ten slotte, tijdens den loop der gebeurtenissen, mogelijk verder zullen ontwikkelen, valt op het oogenblik dat we dit schrijven nog niet te voorzien.

Men moge zich evenwel van deze kaart bedienen als van een overzichtelijk en handig middel, dat snelle oriëntatie mogelijk maakt, en dat gemakkelijk kan worden bewaard.

Houdt het steeds bij de hand dit ideale snelverband

Hansaplast
„elastisch“

Overal en op ieder oogenblik kunt U dit nodig hebben om een kleine wond veilig en afdoende te verzorgen. U voorkomt hiermede infectie en ondervindt geen hinder meer van de wond. Hansaplast „elastisch“ is verkrijgbaar vanaf 15 Cent.

Bereik den topvorm!

Waarom nog langer doorgesukkeld met dat loome gevoel van: „Ik weet niet wat me mankeert, maar 't lukt me niet meer zoals vroeger?“ U doet er Uzelf te kort mee, terwijl Uw prestaties verre onder 't gemiddelde blijven.

Ook U kunt den topvorm bereiken! Zoowel in Uw werk als in de sport. Elken dag 's morgens en 's avonds een stevigen kop Ovomaltine, die U niet dik maakt, maar Uw lichaam staalt. Ga weer van het leven genieten en voel U kerngezond en opgewekt! Slechte slapers zullen bij Ovo onmiddellijk baat vinden! Uw lichaam rust heerlijk uit na 't gebruik van een kop Ovo!

In een wip tijds klaar en daarbij heerlijk van smaak!

OVOMALTINE
meer

levenskracht

Bij apothekers en drogisten in busjes van 60 cent af

GOEDE FUNDAMENTEN

Voor het gebouw van Uw toekomst is een goed fundament noodzakelijk.

Studeer techniek thuis!

met de schriftelijke lessen van PBNA, het erkende Nederlandsche Technicum voor schriftelijk technisch onderwijs.

Burgerlijke bouwkunde, Architectuur, Meubel- en Schildertechniek, Water- en Wegenbouw, Betonbouw, Werktuigbouwkunde, Auto- en Vliegtuigtechniek, Electrotechniek, Radiotechniek, Chemische Techniek, Zuiveltechniek, Speciale cursussen.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICHUM
ARNHEM

Dir. E. J. Rathuizen
en F. W. W. W.

200 Leervakken
120 Leraren
5000 Cursisten

Zend deze **COUPON** aan PBNA voor kosteloos prospectus P1

Noom
Adres

EEN VERSTOKT VRUGGEZEL

DOOR W. H. LANE CRAUFORD

KORTE INHOUD VAN 'T VOORAFGAANDE:

Paul Challisson is erfgenaam van den titel en het familiebezit van zijn ongetrouwen oom sir Richard Challisson. Hij woont te Londen op kamers en hoewel zijn oom hem aangespoord heeft flink uit te gaan en geld te verteren, brengt hij z'n vrijen tijd door met wetenschappelijke proeven. Hij ontvangt een telegram onmiddellijk op Woodcroft te komen, waar z'n oom ziek blijkt te zijn. „Ik zal het niet lang meer maken, Paul,” zegt deze, „en ik wil je getrouwd zien voor ik sterf.” Paul staat voor een zeer moeilijke opdracht, omdat hij nog nimmer met meisjes heeft omgegaan. Hij ontmoet de dochter van den inmiddels overleden jachttopziener, wier opvoeding in de handen van oom Richard's huishoudster berust. Den volgenden dag komt er bezoek van Geoffrey Rammerleigh (een broer van oom Richard's vroegere verloofde, die een dag voor hun huwelijk stierf) met zijn dochter Veronica. Sir Richard dreigt hem te zullen ontvaren, wanneer hij niet binnen drie maanden getrouwd is. Paul keert naar Londen terug en roept nu de hulp in van z'n vriend Michael en diens verloofde, een tooneelspeelster. Ten einde raad stelt Michael voor (om sir Richard voor hij sterft nog een paar gelukkige maanden te bezorgen) een meisje te zoeken, dat zich zonder eenige verplichting met Paul wil verlobben. Maisie, de verloofde van Michael, zal deze rol vervullen. Tot Paul's verbazing blijkt plotseling in den gezondheidstoestand van z'n oom verbetering te zijn gekomen. Oom Richard wil, dat ze spoedig trouwen. Maisie kan haar rol niet langer blijven spelen en vertrekt den volgenden morgen met Michael. Op voorstel van z'n oom maakt Paul nu een zeereis. Hij wordt verliefd op Fay Winslowe, een knappe dame, die naderhand weduwe met vier kinderen blijkt te zijn. Z'n oom weigert toestemming te verleenen, waardoor de verlovings verbroken wordt. Bij een bezoek op Woodcroft vertelt oom Richard, dat hij van plan is met Molly te trouwen. Voordien moet Paul haar evenwel nog een zekeren graad van ontwikkeling bijbrengen. Daar oom Richard plotseling ziek wordt, moet Paul zijn plaats vervangen om met Molly naar een bal te gaan. Veronica Rammerleigh herkent haar en waarschuwt haar broer Rupert, die Molly voor dien avond heeft opgeëischt, dat zij het dienstmeisje van oom Richard is.

Molly zei een poosje niets meer. Zij at de tweede hanaan op en likte haar vingers af. Dat was zeer ongemaniert; in gewone omstandigheden zou Paul haar tot de orde hebben geroepen, maar nu liet hij het passeeren. Zij keek nadenkend naar hem, bijna alsof het haar teleurstelde, dat hij haar niet berispte.

„Ga toch naar bed!” viel hij uit, en hij sloeg zijn handen aan zijn pijnlijke hoofd.

TWAALFDE VERVOLG

Er kwam verwondering in haar oogen, verwondering in haar vroolijkheid dooreen, en 't scheen lang te duren, voor zij weer iets wist te zeggen.

„Nu, wel te rusten,” kwam er eindelijk.

„Wel te rusten.”

Even een aarzeling, toen liet ze volgen: „En dank je wel, dat je me meegenomen hebt.”

„Bedank me maar liever, dat ik je mee teruggenomen heb,” antwoordde hij.

„Ja, dat ook,” gaf ze toe.

Hij gaf haar één blik en draaide zich toen om en keek strak in het ijl. Ze was mooi, met die japon aan bijzonder mooi, maar die schoonheid maakte hem bang, want hij wist, dat het een drogbeeld en een valstrik was. Kende ze dan geen dankbaarheid, dat ze alles aan kon nemen, wat sir Richard te geven had, en hem er niets voor teruggaf dan de schijn-liefde van een minachtend medeliden? Kende ze geen eer en geen trots, dat ze haar vrouwelijke waardigheid kon vergoien, door zich de hulde van zoo'n nietswaardige als Rupert te laten welgevallen?

Hij hoorde een lichten voetstap op de trap, wachtte nog een seconde, keek toen en zag dat ze weg was. Werktuiglijk draaide hij de lichten uit en ging hij ook.

EENENTWINTIGSTE HOOFDSTUK

Paul kwam naast Molly zitten en zocht in het boek het hoofdstuk op, dat voor

de les van dien dag zou dienen. Hij had een hooiberg achter zich. Aangezien de zon overal rondom een verblindend schijnsel neergoot, hadden zij de schaduw van den hooiberg opgezocht, als zijnde het eenige koele plekje op dat ruime veld. Zij waren achter den tuin, en achter de boerderij, maar nog steeds op grond van sir Richard.

Den heelen nacht had Paul geworsteld met zijn probleem, zonder echter een ietwat klare oplossing te vinden. Iemand had Molly herkend: het zou niet lang duren, of iedereen wist, dat de geheimzinnige juffrouw Brown en het weesmeisje, dat deel had uitgemaakt van het personeel op Woodcroft, een en dezelfde persoon waren. De verlovings moest onverwijld worden bekend gemaakt. Uitstel gaf alleen maar praatjes, en diende nergens toe. Ja, uitstel hield gevaren in, gevaren die Paul al lang had voorzien, maar die zijn oom niet in oogenschouw had willen nemen.

Sir Richard had in bed ontbeten. 't Ging beter met zijn jicht; na de lunch zou hij opstaan. Die boodschap had Molly overgebracht. Paul was niet bij zijn oom geweest, want hij voelde zich nog niet in staat, vragen te beantwoorden over het feest van den vorigen avond.

Molly echter had den patiënt bezocht, en had hem haar eigen lezing voorgelezen. Ongetwijfeld had zij uitgeweid over het feit der herkenning door Veronica, maar gezweven over andere dingen, die volgens haar niet ter zake deden. 't Scheen een vroolijk gesprek te zijn geweest; ze kwam ten minste in 'n luchtige, opgewekte stemming uit de ziekenkamer; een kwajongensachtige, uitdagerende stemming zelfs, die Paul had geërgd, wyl er geen spoor van berouw uit bleek over haar gedrag van den vorigen avond.

Alle zorg was voor hem; Molly scheen zich volkomen zorgeloos te voelen. Verbeelde ze zich soms, dat hij zijn mond zou houden? Dat hij zou doen, alsof 't voor zijn oom van geenerlei belang was

dat zij met Rupert hand in hand onder den sterrenhemel had gezeten? 't Leek er wel iets op. Misschien dacht ze, dat hij 't niet gezien had, of dat hij zich als heer verplicht zou voelen, te verzwijgen, wat hij gezien had. Zwijgen over haar waren aard, zooals die hem gisteravond pijnlijk duidelijk was geworden, en 't huwelijk laten doorgaan zonder een woord van waarschuwing of protest. Misschien was sir Richard zoo hopeloos verliefd, dat hij zich aan zoo'n waarschuwing niet storen zou; maar deed Paul zijn plicht, als hij vóór zich hield, wat hij gezien had? Dit was de vraag, die maar steeds was opgedrongen in zijn brein, in de lange uren van den nacht, en waarop hij nog geen bevredigend antwoord had gevonden. Het huwelijk zou een heillooze misgreep zijn, dat kon slechts een wonder voorkomen. Sir Richard's heele gezondheid zou verwoest worden door zijn inspanning, om met zijn lichtzinnige jonge vrouw mee te leven, en zijn kennis zouden hem een ouden gek vinden voor al zijn moeite. Molly zou trachten hartelijk voor hem te zijn, zooals ze 't ook voor haar poes was, maar daarmee zou ze haar bedaagden echtgenoot niet lang kunnen begoochelen. Weldra zou hij haar knorrig ongeduld bij zijn liefkoozingen opmerken, en haar toenemende zucht naar vermaak, en de blikken, die zij voor jongere mannen bewaarde; weldra zou hij ondraaglijke folteringen te verduren krijgen. Dus als Paul dat tegennatuurlijke huwelijk tegen kon houden door te spreken, was het stellig verkeerd te zwijgen; maar als hij er enkel zaad van wantrouwen door uitstrooide, en niets meer bereikte, kon hij de dingen beter op hun beloop laten. Maar dat was geen oplossing; 't wierp alleen een nieuw probleem op, en wel een, dat slechts de toekomst kon oplossen.

Er was met de ochtendpost een brief van Michael gekomen. Echt een krabbel-tje van Michael, kort en zakelijk. Er was hem een mooi aanbod uit Hollywood gedaan. Hij had natuurlijk aangenomen, en vertrok over drie weken. Maisie verlangde er naar, haar geboorteland terug te zien, dus nam hij haar mee. Ze gingen voor dien tijd trouwen, en die schijnbare overhaasting verontschuldigde hij met de mededeeling, dat een tweepersoonshut goedkoop was dan twee éénpersoons. Paul werd uitgenoodigd, als getuige op te treden en kreeg er de verzekering bij: nu hij een beetje op adem was gekomen, werd hij bijna zeker verliefd op een van de bruidsmisjes, en waarschijnlijk op alle vier. Paul had dien brief in zijn zak gestoken, met het plan, hem te beantwoorden, als hij wat rustiger denken kon.

Op verlangen van sir Richard was de open lucht dien morgen het leslokaal — die boodschap had Molly ten minste gebracht. Het bleef Paul hetzelfde; hij begreep nu, dat zij lessen te leeren had, die geen boek onderwijzen kon, en die zij nooit leeren kon, als de natuur, tegenover haar zoo kwistig met gaven van schoonheid, daaraan geen gevoel voor eer en waardigheid had toegevoegd.

Hij keek lusteloos naar het boek, want het viel hem zwaar, er zijn gedachten bij te houden.

„Je zult je wel herinneren,” begon hij, „dat Maria Stuart, nadat ze geweigerd had troonsafstand te doen ten behoeve van haar zoontje, naar Engeland was gevluht.”

Molly deed geen moeite, om het zich te herinneren; haar bruine oogen keken hem strak aan en ze merkte op:

„Dus je bent nog steeds boos op me?”

Dus zij had zich eindelijk verwaardigd, daar notitie van te nemen. Het heele ontbijt was het zeer duidelijk ge-

weest, maar zij had vrolijk gebabbeld, en zich niemendal gestoord aan de knorrigheid en raadselachtigheid van zijn antwoord.

„Dacht je soms dat ik ingenomen met je zou zijn?” gronde hij.

Ze keek hem van terzij aan, en was zoo voorzichtig, die vraag niet te beantwoorden.

„Je wou nog iets bespreken,” hielp ze hem onthouden, en ze nam de houding voor een knus praatje aan.

Hij fronste, beet op zijn lip en aarzelde. Maar hij zag wel: hier kreeg hij gelegenheid, om zijn meening uit te spreken, zonder vrees voor stoornis, en hij besloot, die gelegenheid waar te nemen.

„Ja,” zei hij langzaam. „Over gisteravond.”

Zij keek naar hem op. „Wat is er dan met gisteravond?” vroeg zij, en haar stem klonk volkomen onbekommerd.

Hij keek haar ontevreden vragend aan. Had ze dan geen schaamtegevoel, geen gevoel van gepastheid, hoegenaamd geen morele principes?

„t Gaat over Rupert,” stiet hij uit.

Zij bloosde, gluurde hem aan onder haar lange wimpers door, en glimlachte spottend:

„Hij valt niet erg in je smaak, wel?”

Zijn gezicht betrok en er kwam een waarschuwend strengheid in zijn stem. „Daar gaat 't niet om. Valt hij in jouw smaak?”

Zij keek naar den blauwen hemel en nam den tijd om na te denken. Toen haar antwoord kwam, klonk het onverwacht beslist:

„Nee.”

Paul haalde opgelucht adem. Dit was een troost, maar haar gedrag van den vorigen avond kwam nu nog in een ongunstiger licht te staan, want nu had zij het excuus van een dwaze beveliging niet.

„Dan liet je dáárom zeker toe, dat hij je hand vasthield?” zei hij.

Weer kleurde het rood haar wangen. „Ik kon er niets aan doen,” pruilde ze, en eindelijk kwam er toch een beetje trilling in haar stem.

„Heb je geprobeerd er iets aan te doen?”

Een ietwat kribbig: „Niet erg.”

Dit was ten minste waarheid, maar hij wenschte de heele waarheid, en ging door:

„Heeft hij je gekust?”

Zij zette een paar eerlijke groote oogen op. „Nee; zou hij 't van plan geweest zijn, denk je?”

„Zou je 't toegelaten hebben?” siste hij; en zijn blik doorglansde haar, want het was een beslissende vraag.

Zij keek naar opzij over het gras, en bleef een heel poosje stil staren. Eindelijk bewogen haar lippen en hij spitste zijn ooren, om iets te verstaan.

„Wat zei je?” vroeg hij, met een rood gezicht opeens, want als hij goed gehoord had, was 't zooiets als een keertje proberen.

„Ik zei, dat hij 't maar één keer hoefde te proberen.”

't Had een beetje anders geklonken; hij zag haar aan met een onderzoekenden blik.

„Je verwacht zeker, dat ik niets tegen oom zeg over gisteravond,” spotte hij, na een hinderlijke stilte.

Ze antwoordde luchtig en zonder een spoor van verlegenheid: „Ik heb hem alles verteld wat er te vertellen is.”

„Je bedoelt zeker: al wat je kwijt wou zijn?” veronderstelde hij.

„Al wat hem interesseeren kon,” verbeterde zij.

Dat was een kwestie van opvatting; hij bezag haar met plechtige verstoordheid.

Vervolg op blz. 26

Plag Uw kinderen niet langer met purgeermiddelen, waarvan zij een afschuw hebben. Dergelijke middelen zijn uit den tijd. Geef hun Laxobac, het zacht werkend laxeermiddel, dat door hen met graagte wordt opgeknabbeld, omdat het smaakt als chocolade. Een half tabletje vóór het naar bed gaan, geeft de ingewanden eene werking met de regelmaat van een klok. Ook voor volwassenen is Laxobac 'n werkzaam en prettig laxeermiddel.

★ **GRATIS MONSTER**
op aanvraag aan
N.V. ROWNTREE, Afd. A 5
Heerengracht 209, A'dam

Verkrijgb. bij Apoth. Drog. in blikdoosjes 35 en 85 ct

Verlies overtollig vet

wordt weer rank en slank
..... als vroeger

Waarom zoudt U zich laten kwellen door corpulentie, die niet bij U past? Doe wat zooveel duizenden anderen doen — ga Wex gebruiken, dat doeltreffende, mousserende zout uit zuivere druivensapderivaten, „een ideaal vermageringsmiddel”, schrijft Mej. L. N. en zegt verder:

„Nadat ik het een maand had gebruikt, ben ik 15 pond afgevallen en dat zonder eenige verandering in mijn voeding te brengen.” Inderdaad — Wex maakt het U zoo gemakkelijk weer dat jeugdige soepele figuur van vroeger te herkrigen. Geen schadelijke medicijnen en dieet, noch afmattende oefeningen zijn noodig — Wex alléén is ruimschoots voldoende. Wacht toch niet langer, ga het ook gebruiken. Is het niet heerlijk, weer een normaal, harmonisch gebouwd figuur te bezitten? Bestrijdt dan die afstootende dikte en herwin Uw jeugdige bekoorlijkheid — met Wex. Neem het 's morgens direct na het opstaan. Wex is verkrijgbaar in alle apotheken en drogisterijen in handige, apart verpakte hoeveelheden — 6 stuks in een doos 40 cent; per groote flesch f 1.20.

Bent U zoo mooi
als U zoudt
willen zijn?

Hier is een recept
van miljoenen mooie vrouwen!

Masseert 's morgens en 's avonds Uw gezicht en hals met Creme Mouson. Dagelijks verbetert Uw huid zich en is weldra jeugdig en schoon als nooit tevoren. Creme Mouson blijft niet als een laagje op de huid achter en maakt haar niet vet. De oliën, vetten en andere werkzame bestanddeelen, die deze creme bevat, dringen door tot in de onderste weefsels van de huid en verfraaien haar van binnenuit. In deze onderhuid-sche werking ligt de waarde van Creme Mouson.

Creme Mouson kleeft niet en maakt niet vet; niemand bespeurt het gebruik. Behandelt Uw gezicht derhalve meerdere malen per dag met Creme Mouson, in ieder geval 's morgens, 's avonds en voor U uitgaat.

Wilt U een overtuigend bewijs? Masseert dan eens de eene helft van Uw gezicht met Creme Mouson, en vergelijk na enkele minuten. Dan bemerkt U het beste, hoe schoon, jong en frisch Uw huid wordt door het gebruik van Creme Mouson met onderhuid-sche werking.

CREME MOUSON

Generaal-Vertegenwoordigers: F. L. Vollemans & Zonen, Rotterdam, Utrecht, Amsterdam.

Elk nieuw bericht houdt den voorbijgangersstroom geboeid voor de bulletins, die de krantenbureau's in de verschillende stadswijken den geheelen dag door publiceeren, en met welk een spanning het verloop der eerste oorlogsverrichtingen gevolgd wordt, demonstreert onze foto duidelijk.

De Residentie in dagen van spanning

Dagen lang was het op het Malieveld een gaan en komen van de paarden uit Den Haag en omgeving, die ten behoeve van het Nederlandsche leger werden opgevorderd.

Midden op het Buitenhof wordt de ruimte benut voor den aanleg van een schuilloopgraaf.

En na de mobilisatie zal heel het land weten, wat een aardige meisjes ze daar in Den Haag hebben!

Een militaire schoenmaker heeft zijn provisorische werkplaats ingericht midden op het Gevers Deynootplein.

Haagsche oproep

Zoo heeft het noodlot zich dan tóch voltrokken en is het vlijme oorlogszwaard ontbloot. Dit is het wreede nieuws dat ons kwam schokken, dit is de heerschappij van koning Dood. Dit is de zware tijd, die plots is aangebroken en ieder onzer vraagt, waarheen de stroom ons voert. De zwarte oorlogsgod heeft weer eens bloed geroken... dit is het booze nieuws, dat elk van ons ontroert.

Wát is thans onze plicht? Talloze moeilijkheden, problemen uit en na doorkruisen ieders pad. Het droevige bericht ontnam de hoop op vrede. Het kwaad is reeds geschied, dit mag niet onderschat. Is elk van ons gereed? Doet iedereen het zijne? Kent elk van ons zijn taak? Draagt iedereen iets bij? Hij, die zijn functie weet, zal op zijn post verschijnen, hij schijpt niet lukraak, maar plaatst zich in de rij.

Elk onzer heeft zijn deel. Niet enkel de soldaten, die fluks zijn toegesnel, zodra het land hen riep. Neen, elk van ons kan veel, waarmede hij kan haten. U daarom aangemeld éér te veel tijd verliep. Wees niet té zeer bevreesd, heb nog wat goed vertrouwen: dit gaat ons land voorbij... doch reken niet té vast! Met ongeschokten geest moet men op Gode bouwen, de oorlogszernij laat ons ónaangetast!

Toch is het grimmig leed voor niet te tellen menschen een gruwelijke plaag, een geesel, eind'loos zwaar. Is onze stad gereed? Wat blijft ons nog te wenschen? Komt, burgers van Den Haag, nóg dreigt ons geen gevaar... Maar doet heusch elk zijn part, óf wordt nog uitgeknepen? Beseft een elk zijn plicht en meldde hij zich aan? Het leven is soms hard, dat wordt niet steeds begrepen, de wereld is ontwricht, dat raakt niet ongedaan.

Dit is een zware tijd. Moge hij kórt duren. Groeie dit vuur niet uit tot grenzenloozen brand! Wanneer hij zich verspreidt en niet is in te muren, wanneer men hem niet stuit, verwoest hij ieders land. Dus arbeidt allen mee aan ál wat maar kan keeren, aan álles wat beveiligt en beschermt! Het rede-looze vee weet zich niet te verweren. Wij hebben onze taak, daarover u ontfermd!

Dit is de booze stond. Het lot eischt onze krachten, het wil: wij zijn paraat en blijven onversaagd. Dus: vormt een moedig front van waken en van wachten; elk onzer zij soldaat die stil zijn lasten draagt. Elk onzer sta op post, waakzaam en vol vertrouwen, vol medelijden ook met iedereen, die lijdt. Ook als het moeite kost, mag geen van ons verflauwen; hij, die z'n plicht ontloopt, toont zijn arnzaligheid!

Kent gij het luchtgevaar? Verstaat gij het verplegen? Is er geen werk voor u? Hebt gij geen oorlogstaak? Kom, steunen wij elkaar! En zwoegen wij terdege; er is genoeg te doen aan de Openbare Zaak! Meld u vrijwillig aan en stel u nu beschikbaar, voor ál wat nuttig is en weer wat moeiten bant. Nu dra uw plicht gedaan, zij uw besluit onwrikbaar; 't is van be-teekenis voor stad en vaderland!

H. HAM.

H.M. de Koningin sloeg het voorbijtrekken van een gedeelte der gemobiliseerde troepen gade, die zich uit Den Haag naar hun bestemming begaven.

Wie niet werkt, die zal niet eten, is de onverbidelijke regel in mobilisatietijd.

En van terughouding van 't civiele element tegenover het militaire geen sprake!

Dat gaat 'n beetje anders toe dan thuis, maar daar ben je gauw aan gewend!

EEN VERSTOKT VRUGGEZEL

Vervolg van blz. 23

„Heb je hem verteld, dat ik Rupert dat gluiperige lachje van zijn gezicht timmer, als hij je nog eens te na komt?”
Zij glimlachte flauwtjes. „Dat wist ik niet.”

„Dan weet je 't nu.”

Ze keek een anderen kant op en zei zacht: „Hij zál me niet meer te na komen, denk ik.”

„Misschien tóch wel — als hij weet, dat je lady Challisson wordt.”

Er kwam plotseling iets hardes in haar oogen. „Misschien wél,” kaatste ze terug, „als hij net zoo ongunstig over me denkt als jij.”

Hij staarde haar aan, verrast door dat opstuiven opeens, en verstoeld om den blik in die bruine oogen. Als dat geen beleedigde onschuld was, leek 't er toch zooveel op, dat hij een brok in zijn keel voelde. 't Leek wel of hij de schuldige was en niet zij, en om zijn verwarring te verhelen, liet hij zijn oogen naar het boek dalen en begon hij met vlakke stem het hoofdstuk voor te lezen, dat over Engeland in den tijd van koningin Elizabeth handelde. Molly luisterde niet; zij had op dat moment maling aan Engeland in den tijd van koningin Elizabeth; hij had er ook maling aan, maar hij wou denken, rustig en helder denken, en dat kon hij alleen, als hij haar oogen niet zag. Ze zei iets, maar hij was nog niet klaar om het gesprek te hervatten, dus las hij harder, haar woorden overstemmend.

Plotseling verloor Molly haar geduld. Zij sprong op, het boek werd uit zijn handen gegrist, en opstandig en uitdagend stond zij voor hem: hij zou luisteren naar hetgeen ze te zeggen had. Maar Paul stond nu ook. De tucht moest gehandhaafd blijven. Hij liet zich niet op zoo'n manier in een hoek duwen: hij deed een greep naar het boek, dat hem zonder vorm van proces ontruikt was. Zij was hem te vlug af, glipte opzij en holde weg. Een seconde van besluiteeloosheid, toen begon hij de vervolging. Ze was maar enkele meters voor, maar ze kon goed lopen, dus moest hij zijn uiterste best doen. Zij holden tweemaal den hooiberg rond, en zij bleef voor, maar toen zij de derde ronde begonnen, spurtte hij, greep haar stevig om haar middel en sloeg zijn arm om haar heen, ten einde te voorkomen, dat zij viel. Zwaar hijgend keek zij naar hem op met tintelende oogen. Zij stond op het punt het uit te schateren, een uitgelaten kind, zoo speelsch als een veulen. Hij keek in haar lachende oogen, keek nog eens beter, en toen scheen er binnenin hem iets los te springen. Hij kreeg iets benauwds in zijn keel, hij hoorde getrommel in zijn ooren, een soort aardbeving in heel zijn wezen bracht zijn bloed aan 't koken, een onweerstaanbare aandrang verwischte alle bewuste gedachten, en hij drukte haar tegen zich aan en drukte zijn lippen op de hare met dorstige gretigheid. Een seconde verliep, toen lieten zij elkaar los en stonden zij een merkbaaren tijd naar elkaar te kijken met verblufte en verstomde verbazing.

„Molly,” riep hij met een verschrikte stem, „ik hou van je!”

„Nee, nee!” riep zij, met haar gesloten vuist tegen haar mond, „dat kan niet!”

„Toch is 't zoo,” hield hij vol, heftig opeens, „en nu weet ik ook, dat ik al den heelen tijd verliefd op je ben. Ik heb geprobeerd er aan te ontkomen,” ging hij voort, met iets wanhopigs in zijn stem, „ik heb mezelf wijsgemaakt dat je een verwend wicht was, een vin-nige helleveeg, een kwaadaardige feeks, maar 't heeft niets geholpen.”

Ze keek hem met wijdopen oogen aan. „En is dat liefde?”

„Ja, dat is liefde,” zuchtte hij, en neerslachtig schudde hij zijn hoofd.

Zij keek hem nog strakker aan. „Maar je kunt niet verliefd worden,” bracht ze hem onder de oogen.

„Dacht ik zelf óók,” stamelde hij in diepe ontgoocheling, „en ik ben al dien tijd hoe langer hoe verliefder geworden, en nu...” Een gebaar zei het overige.

Haar eerste verbaasde ontsteltenis was overgegaan in nieuwsgierigheid, en met ingehouden adem vroeg zij:

„Wat is 't voor een gevoel?”

„Ontzettend.”

„O!”

„Ontzettend!” herhaalde hij woest, en even neerslachtig ging hij voort: „De melodie van je stem, de golving van je haar, even een blik uit je oogen, even een wending van je hoofd, en ik was vervuld van een dolle jaloezie, die ik zelf niet begreep.” Hij sloeg met zijn gesloten vuist in de palm van zijn andere hand. „Ik was jaloersch op oom, jaloersch op Rupert, jaloersch op iederen man die in je buurt kwam, en nog bleef ik mezelf wat wijsmaken als een blinde gek — ik wou maar niet gelooven, dat er een bacil in mijn bloed was geslagen, die mijn heele gestel vergiftigde.”

Molly keek een beetje verschrikt — hij had 't inderdaad wel een beetje anders mogen zeggen — en ze zei met een zeer zachte en bevende stem:

„Neem me niet kwalijk.”

„'t Is jouw schuld niet,” zei hij droefgeestig. „'t Zijn de slagen van het noodlot. Ik heb notabene maanden lang mijn best gedaan, om verliefd te worden — en nauwelijks houd ik er mee op, en werk ik zelfs precies den anderen kant op, of ik zit er tot over mijn ooren in.” Een gevoel van onrecht maakte zijn stem scherp: „Er natuurlijk moest ik precies van jou gaan houden! Een hooploze liefde, waar niets dan ellende en wanhoop uit voort kan komen.”

„Maar je kunt je nog wel vergissen,” fluisterde ze, en bemoedigend ging ze voort: „Dat is je al meer gebeurd, weet je wel?”

Maar hij was niet te troosten. „Och, jij weet niet, wat er in me omgaat,” zei hij hoofdschuddend. „Dát is me nog nooit gebeurd. Nee, er is niets aan te doen,” verklaarde hij, moedig glimlachend, „mijn heele kijk op het leven is veranderd — ik zal 't maar niet proberen te verbloemen. Alles sloeg om op dat moment, toen mijn lippen de jouwe aanraakten. Die kus zal me nooit meer met rust laten. Dien zal ik me herinneren, als ik niets anders meer weet.” Opeens veranderde zijn gelaatsuitdrukking en keek hij haar met aandacht aan.

„Weet je, wat ik me afvraag?” zei hij ontsteld. „Zou ik toen óók al verliefd op je geweest zijn?”

De Haag
en de
Spijsvertering

Wij willen U hier niet vertellen hoe prachtig - wetenschappelijk bekeken - dit orgaan werkt. Maar juist daarom merkt U direct wanneer er iets hapert. Zoo kan een teveel aan maagzuur die onaangename verschijnselen van een slechte spijsvertering teweeg brengen. Opgeblazenheid, zure oprispingen, e.d. zijn een eerste waarschuwing voor ernstiger klachten. Dan is het zaak, direct Gebismureerd Magnesium te gebruiken. Een kleine dosis, na het eten ingenomen, doet Uw klachten snel verdwijnen. Het beschermt de zoo gevoelige maagvliezen, het teveel aan maagzuur wordt teniet gedaan en Uw spijsvertering is weer normaal.

BIJ APOTHEK. EN DROG.
FL. 1.— PER FLESCHE

**Gebismureerd
magnesium**
verlicht onmiddellijk

**WEK
UW
LEVER-GAL
OP**

EN U ZULT 'S MORGENS UIT BED
SPRINGEN, GEREED OM BERGEN TE
VERZETTEN.

Iederen dag moet uw lever een liter lever-gal in uw ingewanden doen vloeien. Wanneer deze stroom van lever-gal onvoldoende is, verteert Uw voedsel niet, het bederft. U voelt u opgeblazen, u raakt verstopt. Uw lichaam is vergiftigd, u voelt u beroerd en ellendig, u ziet alles zwart.

De meeste laxermiddelen zijn slechts lapmiddelen. U moet CARTER'S LEVER-PILLETJES nemen om deze liter lever-gal vrij te doen vloeien en u zult u een geheel ander mensch voelen. Onschadelijk, plantaardig, zacht, onovertroffen om de lever-gal te doen vloeien.

Eischt Carter's Lever-Pilletjes bij apothekers en drogisten. f 0.75.

Dépôt Carter's Products - Den Haag

Mijnheer,
Zend mij gratis een flink monster Carter's
Leverpilletjes.

Naam

Straat

Woonplaats

*Als de frissche
koelte der zee*

zoo heerlijk verkwikkend zijn
eenige druppels Oud Sandel
Water. De pittige, even wrange
geur der edele houtsoorten
geeft U een prettig frisch gevoel

**Oud
Sandel Water**

alleen echt met de brik

Flacons vanaf 90 cts.

Haar gezicht stond bekommerd en haar oogen konden niet wijken van de zijne.

„'t Is niet de eerste keer, dat ik je na heb gezeten om een hooiberg heen,” riep hij met heftige verbazing, „en 't is niet de eerste keer, dat ik je gekust heb!”

Zij haalde diep adem en zei niets.

„Je zult 't niet meer weten,” zei hij glimlachend, „'t is al een heelen tijd geleden.” Toen volgde, alsof hem juist iets te binnen schoot: „Wat ik zeggen wou, je neemt me toch niet kwalijk, dat ik je gekust heb?”

Zij dacht er een seconde over na en schudde toen langzaam haar hoofd.

„'t Zal niet meer gebeuren,” verzekerde hij haar.

Ze keek hem ernstig aan. „Weet je 't zeker?”

„Ja, hoor — ik zal nu wel oppassen. En trouwens,” ging hij met minder stelligheid voort, „ik ga morgen weer naar Londen.”

Er kwam schrik in haar oogen. „Ga je weg?”

„Dat moet ik wel.”

„Wat wil je dan tegen je oom zeggen?”

„Dat je nu ver genoeg bent met leeren, om alleen verder te werken, en dat ik weer aan mijn proeven moet.”

Ze keek recht voor zich uit, met een rimpeltje tusschen haar oogen. „Zou hij 't niet erg plotseling vinden?”

„Welnee — hij zal alleen denken, dat 't me vervelt, hier mijn tijd te verspillen.”

Er sloop een blos in haar wangen en even was er stilte tusschen hen.

Tijdens de worsteling was het boek op den grond gevallen. Hij bukte zich om het op te rapen.

„Enfin, we zullen maar zeggen, dat 't genoeg is voor vandaag,” mompelde hij, en hij deed een stap naar voren.

Zij kwam naast hem en paste haar stappen bij de zijne aan. Zij was stil en bedrukt, maar scheen te berusten. Gelukkig maar, want er was niets aan te veranderen... en toch had hij een vaag gevoel van teleurstelling.

Hij versnelde zijn schreden. Molly raakte achter. Hij bleef niet op haar wachten, hij keek zelfs niet om; met schokkende zenuwen en een polsslag, die in zijn keel bonste, haastte hij zich voort, om binnenshuis eenzaamheid te zoeken.

TWEEËNTWINTIGSTE HOOFDSTUK

Paul had een gelegenheid gezocht voor een onderhoud onder vier oogen met zijn oom, maar niet gevonden. Nu was ze voor hem gemaakt, want Molly had iets gemompeld over een luchtje scheppen en was den tuin in gewandeld. Gezegd had zij niets, maar Paul begreep, waarom zij het gezelschap der sterren verkoos boven dat in den salon. Hij had haar dankbaar moeten zijn voor haar kiesheid, maar hij voelde er zich een beetje gekwetst door. Zijn besluit, om naar Londen terug te keeren, stond nog even vast; hij had het onderwerp nog niet aangeroerd, maar wachtte zijn moment af. Het leek echter wel, of Molly ongeduldig werd, en hang was, dat hij zijn vertrek zou uitstellen — dat ze zich had verwijderd, om hem ieder voorwendsel tot uitstel te ontnemen. Hij moest natuurlijk gaan, dat had hij zichzelf uitdrukkelijk voorgehouden, maar waar was 't voor nodig, dat zij zoo'n nadruk legde op haar ongeduldig verlangen, hem kwijt te zijn? Hij had misbruik gemaakt van zijn vertrouwenspositie, dat gaf hij toe, maar 't was geen misdaad met voorbedachten rade geweest, de bekoring was hem opeens te

machtig geworden, en hij had gehoopt, dat ze eenige spijt zou voelen om het einde van hun omgang als leerlinge en leeraar. Misschien had ze dat ook, maar die omgang kon niet meer hervat worden, dus had ze 't misschien maar 't verstandigste gevonden, vlug te doen, wat toch gebeuren moest.

Sir Richard had beneden geluncht. Hij had nog last van zijn jicht, want hij liep met een stok, maar hij beweerde, dat 't al veel beter ging, en pijn scheen hij niet te hebben. Dat Veronica Molly herkend had, scheen hij ontzettend grappig te vinden — hij grinnikte om de verrassing, die hun allen te wachten stond. Die verrassing zou weldra volgen, want de vorige avond had de ontknooping verhaast, en hij scheen daarom in zijn schik te zijn.

Paul had een verhoor moeten ondergaan over het theatrale optreden van Veronica. Hij had de vragen zoo goed mogelijk beantwoord, en het gladde ijs zoo zorgvuldig mogelijk ontweken. Na de lunch was Paul aanstonds uitgegaan, op een lange wandeling. Hij was van plan geweest, na 't diner zijn besluit kenbaar te maken, als Molly van tafel was, maar hij had geen kans gekregen, want sir Richard, onrustig omdat hij geen port kon drinken, had haar bijna onmiddellijk gevolgd. En nu gaf die attentie van Molly hem een nieuwe gelegenheid om te spreken... maar nog bleven de woorden in zijn keel steken.

„Ik ga morgen naar Londen.” Eindelijk was 't er uit. Paul hield zijn adem in.

„Heb je een boodschap?” vroeg zijn oom.

„Ik ga voorgoed, bedoel ik.”

Sir Richard omklemd de leuning van zijn stoel en ging kaarsrecht zitten.

„Wat is er aan de hand?” vroeg hij met strakken blik.

„Niets, maar ik ben hier klaar met mijn werk, en wou nu verder gaan met mijn proeven.”

Een stilte van verbazing. „Wie heeft je gezegd, dat je werk hier klaar is?”

Paul zat te schuiven op zijn stoel.

„'t Zou wel dwaas zijn, als ik Molly les bleef geven, nadat uw verlovingsbenedening was gemaakt, en trouwens, wat ik haar nu nog zou kunnen leeren, kan ze evengoed alleen leeren.”

Sir Richard keek hem met doordringende oogen aan. „Hebben jullie gekibbeld?” vroeg hij.

„Gekibbeld? Heelemaal niet!”

„Waarom heb je dan zoo'n haast?”

„Dat zei ik u toch.”

„Jawel, maar de ware reden heb je niet genoemd.”

Paul zweeg.

„Je moet niet mokken,” vermaande zijn oom. „Je was er tegen, dat Molly naar dat bal ging, en ik geef toe, dat je gelijk hebt gehad.” Hij legde zijn handpalmen tegen elkaar. „Ik kan me indenken, hoe je je geschaamd hebt — 't spijt me werkelijk heel erg.”

„Beklaagt u Molly maar liever,” snauwde Paul. „Ik heb me heelemaal niet geschaamd — ik was er trotsch op, dat ze bij me was.”

Sir Richard keek ietwat verslagen bij dien plotselinge uitval en er volgde een lange stilte.

„Nu, als 't zoo zit,” zei hij verwonderd, „waarom loop je dan weg?”

„Ik heb u de reden genoemd,” schermdde Paul, maar hij kreeg er een kleur bij.

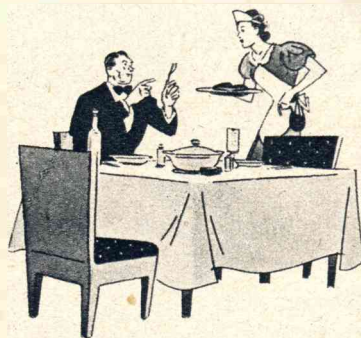
„Dat heb je,” zei zijn oom droogjes. „maar met dat voorwendsel zullen de menschen hier in de buurt zich niet laten afschepen. Ze zullen een andere en minder liefderijke verklaring zoeken.”

Wordt vervolgd

Wat zoudt U doen, wanneer..?

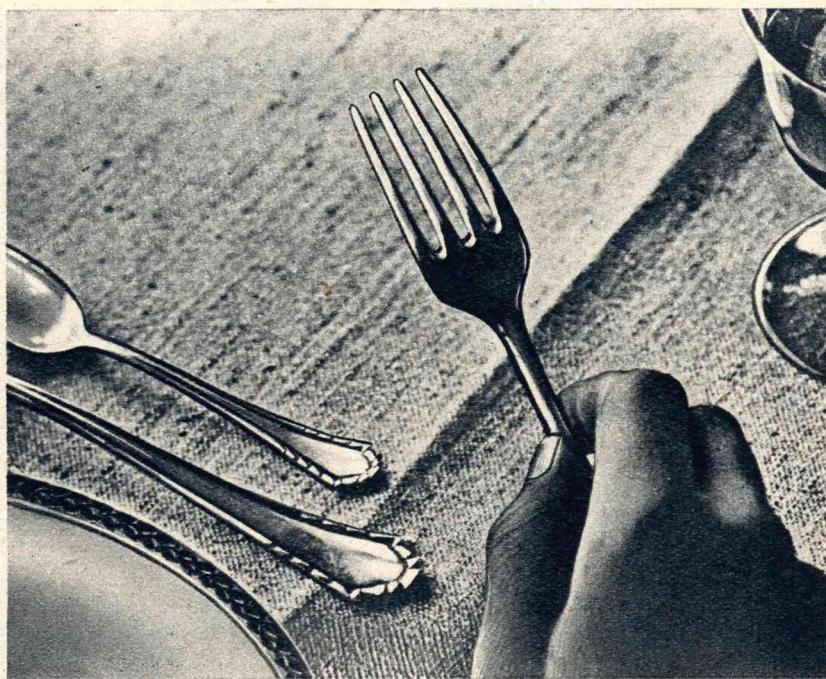
U zit met vrienden in een restaurant. De eerste gang wordt geserveerd. Daar ontdekt U, dat de vork weliswaar spiegelblank gepolijst is, doch dat tusschen de tanden nog verradelijke etensresten zitten.

Wat zoudt U in zoo'n geval doen? Zeer zeker zoudt U een ernstige klacht indienen bij den gerant.

Beklaagt U zich ook bij Uzelf?

Belangrijker als de reiniging van den vork, is de zorg voor Uw gezondheid. Gaat Uzelf niet even lichtvaardig te werk bij de verzorging van Uw tanden? Zoo lichtvaardig als men in een of ander restaurant met de reiniging van den vork te werk ging? Want niet het voor het oog

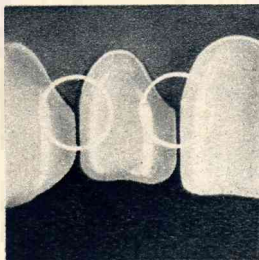

prachtig uiterlijke beslist over het lot Uwer tanden, waarvan veel meer afhangt dan de werking van Uw glimlach op anderen, doch: een behaaglijk gevoel, gezondheid en het besparen van vele rekeningen. Slechts de grondige reiniging kan Uw gebit in stand houden. Wetenschappelijke onderzoeken hebben geleerd, dat slechte tanden dikwijls de oorzaak van gevaarlijke sluipende ziekten zijn.

Reinig Uw tanden grondig! Spoel Uw mond ter dege 's ochtends, 's middags en 's avonds, ook tusschen de tanden, opdat alle etensrestjes zelfs uit de kleinste hoekjes en gaatjes weggespoeld worden.

Een eenvoudige regel:

Gorgel steeds met ODOL ook tusschen de tanden. ODOL doodt de voor de gezondheid schadelijke bacteriën — en desinfecteert mond en keel. Gebruik steeds ODOL voor het naar bed gaan en geniet 's morgens van de verkwikkende werking van een mondspoeling met ODOL. U zult dan den heelen dag een prettig en opgewekt gevoel hebben.

Met Odol paart U Zindelijkheid aan Schoonheid!

ODOL, het antiseptische mondwater is een Nederlandsch fabrikaat van prima kwaliteit en in flacons voor resp. f1,25 en f1,95 overal verkrijgbaar. Het nieuwste: een handige reisfacon à f 0,75

In Op het dak van het gebouw der Nederlandsche Bank Unie aan de Heeregracht te Amsterdam nam men de noodige maatregelen tegen luchtaanvallen. — Een stevige zakkenbedekking wordt aangebracht.

MOBILISATIE-TIJD

In een groot aantal lokaliteiten, in verschillende deelen der stad, werden aan de burgerbevolking van Rotterdam de distributie-kaarten uitgereikt. — Een kijkje in het schoolgebouw Jonker Fransstraat 120.

**VOORZORGS- EN
BESCHERMINGS-
MAATREGELEN**

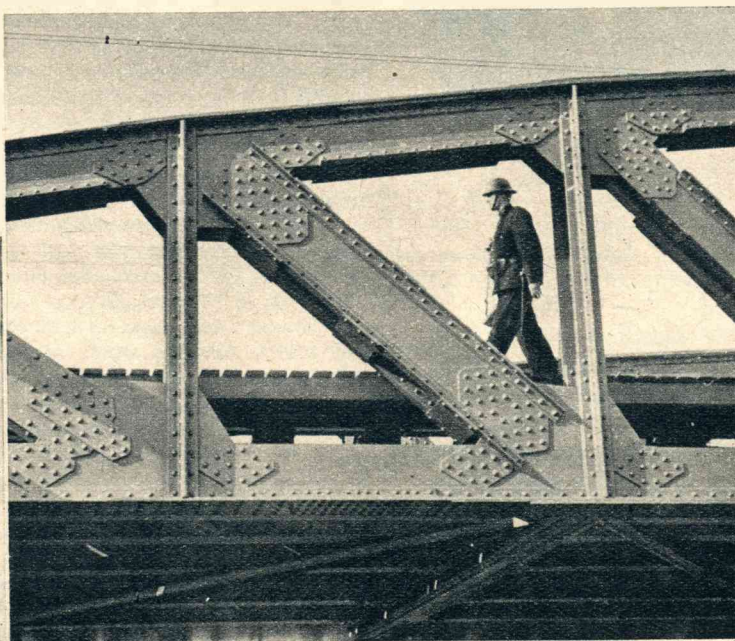

Twee matrosen te Amsterdam hadden een kinderwagen gerequireerd voor het vervoer van hun bagage!

Het groote troepentransport in ons land verliep vlot en ordelijk. Het D.P.-station te Rotterdam stond vol met soldaten, hetwelk een merkwaardig gezicht opleverde.

Rechts: Ons land paraat! Agenten van de stormbrigade bewaken de belangrijke spoorbruggen. Een opname in de Maasstad.

De Hoogere Krijgsschool te Den Haag kreeg een veldpostkantoor, dat thans wel in een groote behoefte voorziet. Des daags dient de vlag als aanwijzing, terwijl de lantaarn bij nacht die functie verricht.

Het Rijksarchief in Maastricht, dat gevestigd is in de vroegere Minderbroederskerk, werd goed beveiligd. Verkenner stapelen den eenen zak zand boven den anderen.

Den Haag neemt voorzorgsmaatregelen. In de stadsparken worden schuilplaatsen aangelegd. IJverig is men bezig met graven, waarvoor veel belangstelling bestond.

Wat moet U doen om er goed uit te zien?

„Winterweelde” koopen!

Wat staat er alzoo
in de nieuwe
„Winterweelde”?

VOOR DAMES

Japonnen
Deux pièces
Gekleede japonnen
Avondjaponnen
Ochtendjaponnen
Mantels
Tailleurs
Swaggers
Mantelcostuums
Ski-costuums
Blouses
Overhemdblouses
Vestblouses
Gekleede blouses
Rokken
Pyama's
Lingerie

VOOR BAKVISSCHEN

Japonnen
Avondjaponnen
Mantels
Regenmantels
Swaggers
Sport-mantelcostuums

VOOR MEISJES

Jurken
Rokken
Mantels

VOOR JONGENS

Pakken
Colbertcostuums
Sportcostuums
Jassen
Jekkers

Te zamen 353 modellen

Dat is het begin. Kleeren maken den man en nog veel meer de vrouw. Goede modieuze kleding vormt niet alleen een doelmatige beschutting, maar doet bovendien uw figuur veel beter tot zijn recht komen. Goede modieuze kleding vindt U in „Winterweelde”. Geen japonnen voor filmsterren, maar kleding waar U wat aan hebt en die U werkelijk zult dragen in den herfst en den winter. Kleding, die ge ook makkelijk en zonder groote kosten zélf kunt maken.

De benodigde knippatronen
leveren wij direct uit voorraad.
Prijzen: 20, 35 en 50 cent.

De geheele maand September kunt U „Winterweelde” aanschaffen en... daarna ook nog, als er ten minste nog exemplaren over zijn. Maar rekent U daar niet te vast op, want de albums vliegen weg en het zou niet prettig zijn U te moeten teleurstellen. — Het beste is dus, **vandaag** nog te bestellen.

„Winterweelde 1940” kost slechts **60** ct.

★ Bestellingen kunnen geschieden: bij Uw agent, Uw bezorger of den boekhandelaar; door girostorting op no. 293651; door toezending van het bedrag per postwissel of in postzegels aan onderstaand adres.

PATRONENKANTOOR PANORA

Nassauplein 1 - Haarlem.

Het kleine vrouwtje

Vervolg van blz. 19

Zij kan hem precies zoo noemen als ze wil. Ze is werkelijk een prachtig klein vrouwtje voor me geweest.”

Joe begon vlug te praten. Tot in bijzonderheden vertelde hij over den eersten keer, dat hij Bessie ontmoet had. Dat was geweest ten huize van Jack Barnes, een van de jongens, met wien hij op z'n reizen in aanraking was gekomen; men had hem uitgenoodigd te komen dineeren en na afloop een spelletje te gaan poken. Mevrouw Barnes speelde geen poker, daarom had ze Bessie, die aan de overzijde van de straat woonde, geïnviteerd haar gezelschap te houden, terwijl de mannen kaartten. Van't eerste oogenblik af vond hij Bessie zeer aantrekkelijk en de jongens hadden hem in 't ootje genomen, omdat hij zijn gedachten niet bij het spel hield. Nooit had hij dit vroeger aan iemand verteld, maar toen de jongens hem voor den mal begonnen te houden, nam hij zich voor niet meer naar Bessie te kijken, daar hij niet wilde dat zij hem te brutaal vond, doch hij kon 't niet nalaten haar aan te zien, en elken keer, dat hun blikken elkaar troffen, glimlachte ze tegen hem op 'n lieve, vriendelijke manier. Ten slotte had iedereen er erg in en begonnen ze óók Bessie er mee te plagen, maar ze had zich er niet aan gestoord. Dien avond had hij \$ 14.50 verloren, maar hij had Bessie leeren kennen. Mooi kon je Bessie nu juist niet noemen, maar zij was lief en aardig. Bessie was van het slag meisjes, dat iedere man wel zou willen trouwen.

Hij vertelde van hun verlovings. Heele stukken haalde hij aan uit brieven, welke zij geschreven had om haar persoonlijk inzicht, over een door hem opgeworpen kwestie, met bewijzen te staven. Bessie koesterde geen bijzondere gevoelens voor hem, althans niet terstond bij hun kennismaking; natuurlijk had ze van 't begin af aan reeds van hem gehouden, maar als van een vriend, zonder de minste gedachte aan iets ernstigers. Bovendien hadden nóg een paar jongens een oogje op haar. Bessie trok overal sterk de aandacht; ze kon wel iedereen avond met een anderen jongen uitgaan, als zij dat gewenscht had. Het was een tamelijk groot nadeel voor hem, dat hij voortdurend op reis moest. Voor hem bestond er geen kans haar dikwijls te ontmoeten. Of wellicht was dat een voordeel — hoe 't ook zij, hij schreef haar iederen dag. Eindelijk hadden ze zich verloofd. Vóór dien tijd had zij zelfs niet willen hebben, dat hij haar kuste. Van 't eerste oogenblik af wist hij, dat zij een wonderlijk lieve echtgenoot zou wezen, maar nog steeds kon hij niet begrijpen hoe het kwam, dat zoo'n voortreffelijk meisje als Bessie met hem kon wenschen te trouwen.

Zonder ophouden praatte hij door, vlug — koortsachtig. Hij vertelde, hoe hij eens het besluit had genomen heelmaal niet te trouwen, maar dat was vóór hij Bessie had ontmoet. Haar verschijning bracht een totalen omkeer in al die besluiten teweeg.

Twee uren gingen voorbij, vóór hij het wist. Het begon zijn toehoorders zoetjesaan te vervelen, doch Joe had daar geen erg in.

De oude heer met de pet op kwam eindelijk terug uit den rookcoupé en z'n echtgenoot, verheugd een kans te krijgen om weg te komen, maakte haar excuses en ging aan den overkant bij haar man zitten. Joe glimlachte en knikte, doch onderbrak zijn verhaal slechts een oogenblik. Hij was midden

in een lange beschrijving van mevrouw Thompkins. Mevrouw leek heelmaal niet op de schoonmoeders uit de humoristische bladen. Juist het tegendeel. Hij zou niet weten hoe hij en Bessie het moesten stellen zonder haar. Om aan te toonen wat voor een vrouw zij werkelijk was: ze deelde altijd zijn meening in onverschillig welk dispuut — niet dat hij en Bessie ooit twistten! Oh, neen! Maar zoo nu en dan voerden zij wel 'ns kleine, vriendschappelijke discussies, zooals elk gehuwd paartje, en mevrouw Thompkins koos altijd partij voor zijn standpunt. Dat was toch zeldzaam, nietwaar? Joe praatte en praatte en bleef aan 't praten, geheel onbewust dat de tijd met rassche schreden voorbijging.

Eindelijk reed de trein Flomaton binnen en een kruier schoot toe om de jongedames met haar koffers te helpen. Zij werden langzaam aan een beetje nerveus. Joe had iets over zich, dat zij niet goed konden begrijpen. Aanvankelijk hadden zij hem vrolijk en erg geestig gevonden, zonder meer, doch na een poosje kwamen zij tot de conclusie dat hij ofwel iets te veel moest hebben gedronken, of, wat ook mogelijk was, in lichten graad krankzinnig moest zijn. Tijdens het laatste uur hadden zij elkaar herhaaldelijk veelbeteekenend aangestooten.

Gedienstig hielp Joe haar bij het uitstappen. Juist toen de trein aanzette, zwaaide het meisje met de zwarte oogen en zei: „Doe Bessie en den zoon en erfgenaam m'n hartelijke groeten,” en het meisje met de blauwe oogen voegde er aan toe: „En vergeet vooral niet den baby voor mij een kus te geven.”

„Ik zal het stellig doen, hoor,” zei Joe. Nadat de trein vertrokken was keken de meisjes elkaar een poosje aan. Toen begonnen zij te lachen. Eindelijk was het meisje met de zwarte oogen in staat uit te brengen: „Nou, reken maar, dat Bessie hem aan handen en voeten gebonden heeft.” Het meisje met de blauwe oogen zei: „Heb je ooit van je leven zóóiets meegemaakt?”

Joe trad weer den wagon binnen. Toch een paar aardige kinderen, dacht hij bij zichzelf. Hij keek op zijn horloge. Het was 5.25. Hij stond versteld. De tijd was erg vlug voorbijgegaan. Het zal nu niet lang meer duren, voordat ik in Mobile ben, dacht hij.

Hij ging terug naar zijn plaats, maar hij kende geen rust. Hij besloot een sigaret te gaan rooken. In den rookcoupé trof hij drie mannen aan. Een van hen was een oude man met bosjes grijze bakkebaarden. Geel en ingevallen was zijn gelaat en gezwollen blauwe aderen lagen op zijn handen. De tweede man was groot van omvang en had een kwabberig gezicht. Wanneer hij lachte verdwenen zijn oogen geheel en al en schudde zijn vette buik op en neer. De nagels van zijn vingers waren naar buiten geperst en zijn neerhangende onderlip stempelde hem tot een slappeling en een knorrepot. De derde man was donker van uiterlijk en zag er nerveus uit. Aan zijn pink droeg hij een ring met een veel te grooten diamant.

Zij waren grappen aan 't vertellen en lachten toen Joe binnenkwam. Joe wenschte tegen hen te praten over Bessie, maar hij kon haar naam in zoo'n atmosfeer niet over z'n lippen krijgen. Opeens dacht hij weer: Ik was aan 't lachen en moppen vertellen met dien klant in Montgomery en al dien tijd lag daar het telegram. Pijnlijk vertrok zijn gelaat. Met geweld verdreef hij de gedachte uit zijn hersenen. Snel wierp hij

zijn sigaret weg en ging terug naar zijn eigen plaats.

Een slanke, pientere kellner kwam door den trein gelopen en kondigde voor de eerste maal aan, dat het diner gereed stond. In 't eerste moment dacht Joe er over in den trein te dineeren, daar dit de eentonigheid van de reis kon breken, en hem helpen zou om den tijd door te komen, maar terstond herinnerde hij zich, dat mevrouw Thompkins thuis op hem gerekend zou hebben met het diner — een speciaal bereid diner met alle gerechten waar hij van hield. Ik zal maar wachten tot ik thuis ben, dacht Joe. Voor geen geld ter wereld wil ik mevrouw Thompkins en het kleine vrouwtje teleurstellen, nadat zij al die moeite voor mij gedaan hebben.

Opnieuw voelde hij die vreemde, dwingende behoefte om met iemand over Bessie te praten. Hij had het gevoel dat zij, zoolang hij over haar sprak, in veiligheid zou blijven. Hij zag dat de oude dame en haar echtgenoot, in den coupé, een meegenomen lunch gebruikten en hij besloof over te loopen en naast hen te gaan zitten. „Mag ik bij u komen en wat met u praten?” vroeg hij met trillende stem.

„Zeker, meneer,” zei de oude heer. En om de conversatie te beginnen vervolgde hij: „Mijn vrouw heeft me verteld, dat u op weg bent naar huis, om uw pasgeboren zoon te zien.”

„Inderdaad, dat is zoo,” zei Joe, „dat is zoo.” Snel achtereen begon hij te praten, nauwelijks pauzeerend om adem te scheppen. De oude dame keek haar echtgenoot verwijtend aan. „Zie nu eens wat je ontketend hebt!” scheen haar blik te zeggen.

Joe sprak over zijn huwelijksdag. Het was zeer rustig geweest. Bessie hield niet van veel vertoon. Slechts enkele familieleden en een of twee intieme vrienden waren tegenwoordig geweest. George Orcutt uit New York, die in dekens en kleeden reisde, was zijn getuige. Bessie was bang dat de een of ander trachten zou een grap met hen uit te halen; zooiets als blikken bussen vast te binden aan den auto, welke hen naar het station zou brengen of hun bagage met krijt van opschriften te voorzien. Maar alles was zonder stooris verlopen. Natuurlijk was ook de familie Barnes bij de voltrekking van het huwelijk present: hij had Bessie bij hen thuis leeren kennen en zij waren zulke goed-bevriende burens, dat ze niet gepasseerd konden worden, maar er was bijna niemand buiten de familieleden.

Dan vertelde hij van de wittebroodsweken, die ze in New Orleans hadden doorgebracht; van alle plekjes die zij daar bezocht hadden en wat Bessie van elk afzonderlijk precies gedacht en gezegd had. Hij praatte maar door, steeds maar door en wist van geen ophouden. Hij vertelde over de eerste weken van hun huwelijksleven en hoe gelukkig zij waren. Hij vertelde hoe luisterrijk Bessie een maaltijd kon bereiden en wat 'n uitstekende huishoudster zij bleek te zijn, hoeveel zij hield van het huis, dat hij voor haar gekocht had en hoe groot haar verrukking was, toen zij wist dat er een baby zou komen.

De oude heer staarde Joe niet begripvol aan. Hij vroeg zich af of hij niet beter den conducteur kon waarschuwen, daar hij voor zich van meening was, dat Joe een groote hoeveelheid cocaine had ingenomen.

De oude dame hield haar handen gevouwen gelijk een martelares. Zij bleef haar echtgenoot aankijken met een uitdrukking in haar oogen van „ik-heb-het-je-wel-gezegd!”

Joe had alle begrip van tijd verloren. Hij praatte steeds maar verder, snel en opgewonden. Hij was reeds gekomen aan Bessie's plannen voor de opvoeding van het kind, toen de conducteur zijn arm aanraakte en hem vertelde, dat zij het station Mobile binnenreden. Met een schok kwam hij tot zichzelf en keek op zijn horloge: 7.35! Hij hield het niet voor mogelijk, dat twee uren zoo vlug waren voorbijgegaan.

„Het was me werkelijk een genoegen met u te praten,” zei Joe.

„O, dat is wel in orde,” antwoordde de oude heer.

Joe gaf den portier een fooi en maakte zich gereed om uit te stappen. Toen hij zich omwendde ten einde zijn tasch op te nemen, zag hij dat de boerin hem aanstaarde. Hij wandelde naar het venster dat haar schraal gezicht omlijstte. „Adieu, mevrouw; ik hoop dat u een prettige reis zult hebben.” Ze zei niets en keek langs hem heen. Hij nam zijn valies en de reizigerstasch op en volgde de menschen naar den uitgang. De boerin staarde hem na tot hij om den hoek verdwenen was.

Aan de andere zijde van het ijzeren hekwerk zag Joe mevrouw Thompkins staan. Zij was in het zwart gekleed en droeg een zwarten sluier. Vlug liep Joe op haar toe en mevrouw Thompkins legde haar armen om hem heen en kuste hem tweemaal achtereen. „Arne Joe!” zei ze. Dan keek ze met verbazing naar zijn glimlachend, opgewonden gelaat. Joe bemerkte dat haar oogen rood waren en gezwollen.

„Heb je mijn telegram niet gekregen?” vroeg zij. Joe trok zijn wenkbrauwen samen in een poging het zich te herinneren. Eindelijk zei hij: „O, jawel. Ik kreeg het in het hotel.”

„Heb je mijn tweede telegram ontvangen?” drong mevrouw Thompkins aan.

Kalm en vast keek zij Joe in de oogen. Een gevoel van hevigen schrik greep hem aan. Hij wist, dat hij zichzelf niet langer iets kon voorliegen. Hij kon Bessie niet langer in leven houden, door over haar te praten. Zijn gelaat werd plotseling door pijn verwrongen en zijn mond beefde als die van een kind. Hij leunde tegen het ijzeren hekwerk om steun te zoeken en mevrouw Thompkins hield zijn hand vast en zei: „Je mag er niet aan toegeven. Je móét je een man toonen. Je mag jezelf er niet zóó aan overgeven, Joe!”

Ten laatste bracht hij uit: „Ik heb uw telegram niet gelezen. Ik wilde niet weten dat zij dood was. Ik wilde haar zoo graag nog een poosje in leven houden — al was 't maar voor een paar uur.” Hij zette zich neer tegen een leegen bagagewagen en verborg 't gelaat in zijn handen. Zoo bleef hij langen tijd zitten, onder hoede van mevrouw Thompkins, die haar zwarten sluier om zijn schouders had heenge-slagen.

„Joe!” zei ze geduldig. „Joe!”

Een man in een vuil uniform kwam aanloopen. „'t Spijt me, meneer, we moeten die kar gebruiken.” Joe nam zijn reizigerstasch en zijn valies in de hand en volgde mevrouw Thompkins, met nietsziende oogen het station uit.

Schoonheit in vroeger Eeuwen

Bij het aanschouwen van de beroemde werken van Vermeer worden wij getroffen door de meesterlijke wijze, waarop hij de schoonheid van zijn onderwerpen uitbeelde. Hoe wisten de vrouwen in die dagen haar schoonheid te behouden? Wij weten, dat zij zich hiertoe veel moeite en opoffering getroostten, terwijl de moderne vrouw op veel eenvoudiger wijze een fraaie teint behoudt. Vinolia Vanishing Cream, de volmaakte gelaatscrème, is zeer fijn geëmulgeerd en ideaal als basis voor poeder. De beste resultaten geeft zij in combinatie met Vinolia Cold Cream.

VANISHING CREAM
COLD CREAM

VC 90-0306a

Pas op! Er is een R in de maand....

de R van
HEUMATIEK

L. v. V. te Rotterdam schrijft:

Met dezen wil ik u mijn waardeering betuigen voor Kruschen Salts, daar ik al langen tijd lijdende was aan ischias en niets afdoende hielp totdat ik aan Kruschen Salts begonnen ben en daarmee prachtig resultaat heb behaald. Zoo wil ik U langs dezen weg alle lof toeroepen voor Kruschen Salts. In de hoop dat er nog velen baat bij mogen vinden, dank ik u.

Ook gij zult bij Kruschen Salts baat vinden; ook gij zult bij een regelmatig gebruik den weldadigen invloed ondervinden van de beroemde dagelijksche dosis.

Rheumatiek in de lucht... Gevoelige menschen merken dat dadelijk. De minste wijziging in het weer meldt zich bij voorbaat door zangerige pijn, door stramheid en kramp in de ledematen. Neem Uw maatregelen. Neem Kruschen Salts! Maar bijtijds, bij voorbaat! De aansprekende werking van Kruschen Salts op Uw organen zuivert op natuurlijke wijze Uw bloed van alle overdaad aan pijnverwekkende zuren, omdat lever, nieren en ingewanden weer worden teruggebracht op hun volledige jeugdige kracht. Naarmate de overvloedige zuren verwijderd worden, stroomt zuiverder bloed door Uw aderen en ge kunt weer leven, vrij van ongemak en pijn....

KRUSCHEN SALTS

is verkrijgbaar bij apothekers en drogisten à f 0.40, f 0.75 en f 1.60 (extra groot pak). Fabrikanten: E. Griffiths Hughes Ltd., Manchester (Engeland). Opgericht 1756.

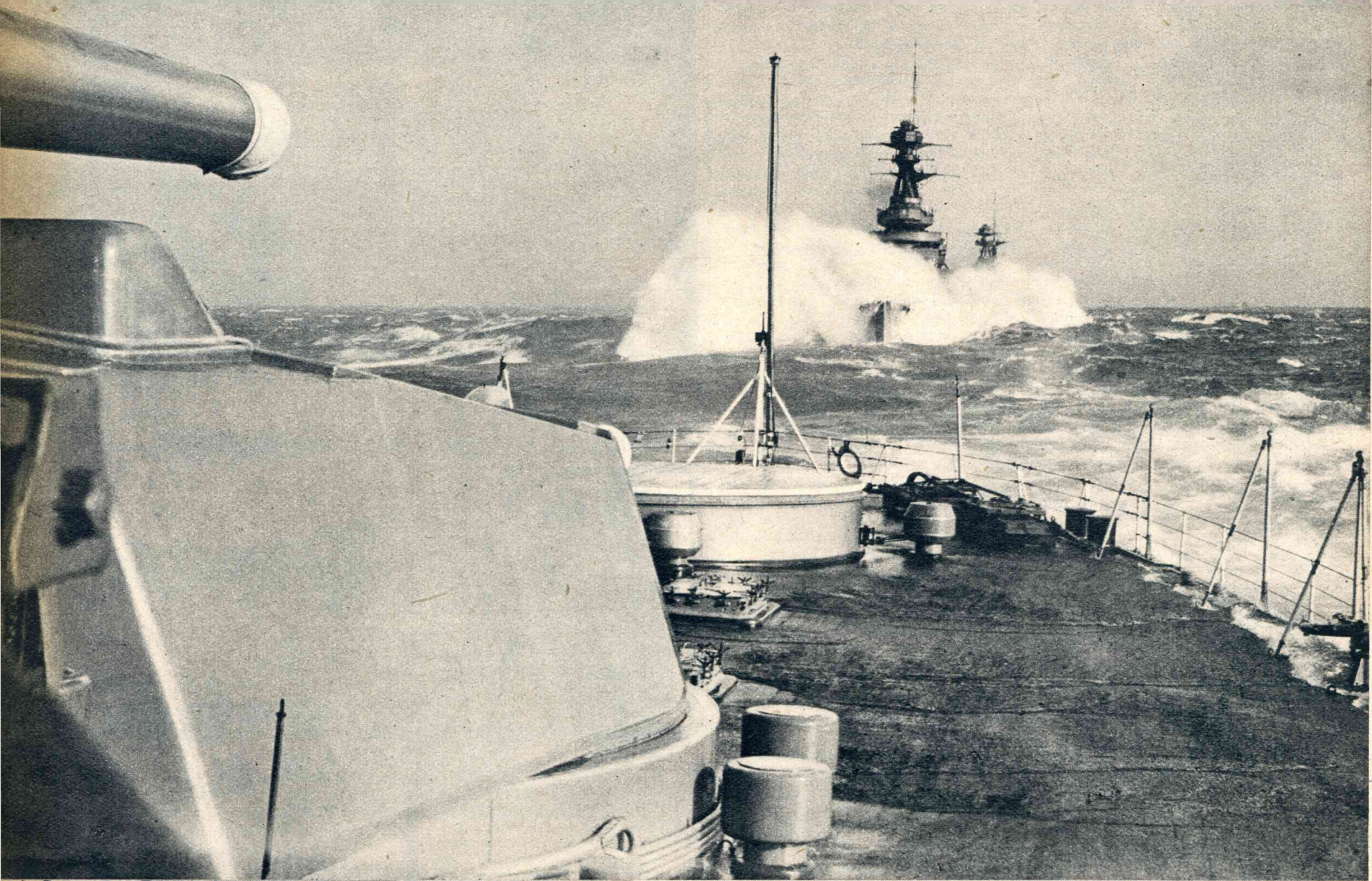
Twée... die
charme geven!...

Grossmith's zuivere
Lavendelzeep en
Lavendelwater... de ideale
combinatie voor elegante
dames! Verrukkelijk is
de frissche èchte
bloemengeur.

Grossmith's
**Old Cottage
Lavender**

PANORAMA, Geïllustreerd weekblad. Verschijnt Donderdags. Tezamen met een der periodieken De Stad Amsterdam, Groot Rotterdam, 's Gravenhage in Beeld, Ons Land, Ons Zuiden of Ons Zeeland — f 1.62½ per kwartaal of f 0.12½ per week. Franco per post f 1.75 per kwartaal bij vooruitbetaling. Koloniën f 7.65 per jaar bij vooruitbetaling. Voor postabonnementen en adreswijzigingen van postabonnementen gelieve men zich uitsluitend te wenden tot het bureau te Haarlem. — Bureau's: HAARLEM, Nassaulaan 51. Tel. Int. 13866. Giro nr. 142700. — AMSTERDAM, N.Z. Voorburgwal 262. Telefoon Interc. 35170. Giro nr. 97946. ROTTERDAM, Stationsweg 24. Telefoon Interc. 50540. Giro nr. 101981. 's GRAVENHAGE, Stationsweg 95. Tel. Interc. 111666. Giro nr. 43141. UTRECHT, Biltstraat 142. Telefoon Interc. 15473. Giro nr. 149597. 's HERTOGENBOSCH, Stationsweg 27. Telefoon Interc. 4286. Giro nr. 129750. MAASTRICHT, Stationsstraat 20. Tel. Interc. 5831. Giro nr. 124690. VLISSINGEN, Badhuisstraat 5. Tel. 81. — De voorwaarden van onze gratis ongevalverzekering zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Deze foto, welke genomen werd van de Royal Sovereign, laat zien hoe de slagschepen Resolution en Ramilies door de hoge golven ploegen tijdens de voorjaarsmanoeuvres van de Britsche vloot.

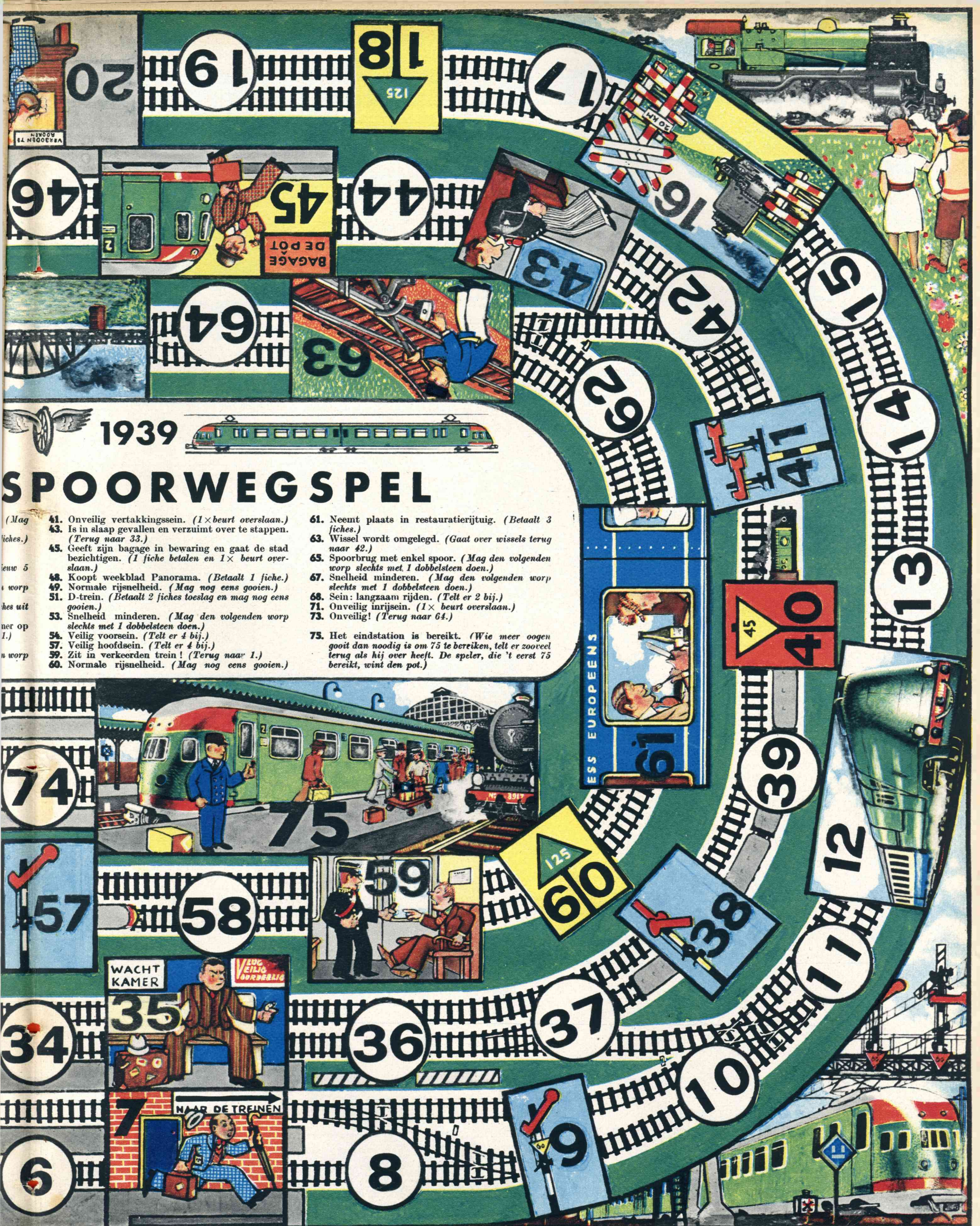
De Britsche vloot paraat

Links: Kadetten leeren aan boord van den kruiser Dunedin hoe ze een stuk luchtafweergeschut moeten bedienen.

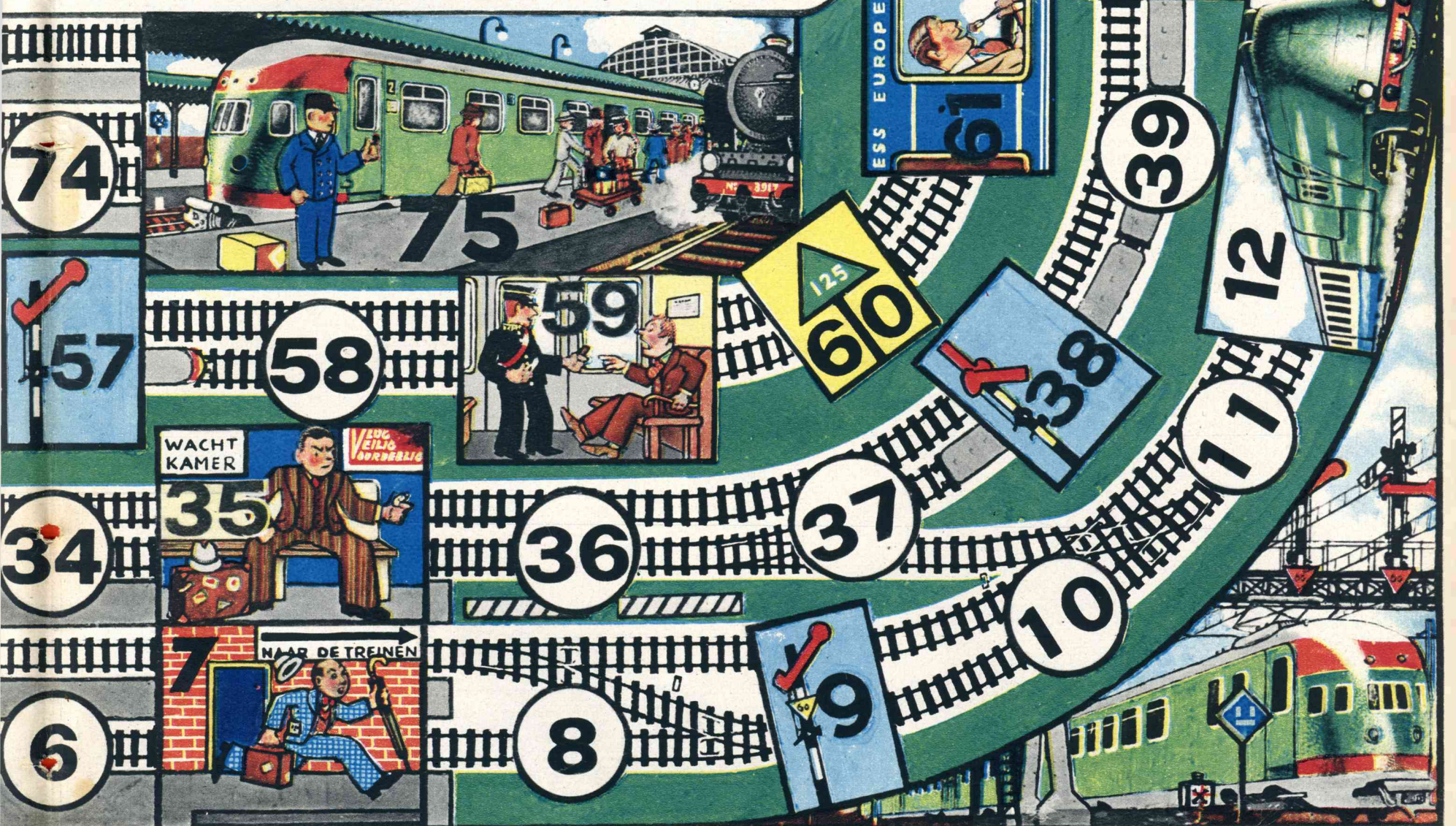
Rechts: Een licht bombardementsvliegtuig met een luchttorpedo en een groote onderzeeboot tijdens een gezamenlijke oefening in het Kanaal.

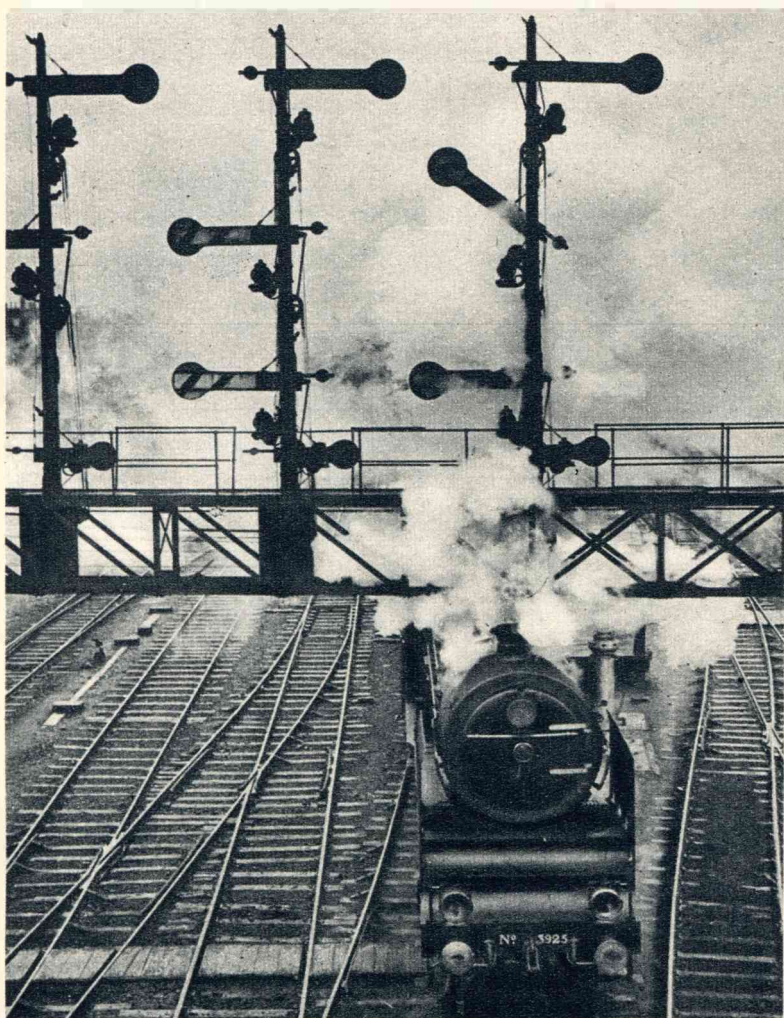

SPOORWEG SPEL

- (Mag 41. Onveilig vertakkingssein. (1x beurt overslaan.)
 fiches.) 43. Is in slaap gevallen en verzuimt over te stappen.
 (Terug naar 33.)
 45. Geeft zijn bagage in bewaring en gaat de stad
 bezichtigen. (1 fiche betalen en 1x beurt over-
 slaan.)
 48. Koopt weekblad Panorama. (Betaalt 1 fiche.)
 49. Normale rijsnelheid. (Mag nog eens gooien.)
 51. D-trein. (Betaalt 2 fiches toeslag en mag nog eens
 gooien.)
 53. Snelheid minderen. (Mag den volgende worp
 slechts met 1 dobbelsteen doen.)
 54. Veilig voorsein. (Telt er 4 bij.)
 57. Veilig hoofdsein. (Telt er 4 bij.)
 59. Zit in verkeerde trein! (Terug naar 1.)
 60. Normale rijsnelheid. (Mag nog eens gooien.)
 61. Neemt plaats in restauratierijtuig. (Betaalt 3
 fiches.)
 63. Wissel wordt omgelegd. (Gaat over wissels terug
 naar 42.)
 65. Spoorbrug met enkel spoor. (Mag den volgende
 worp slechts met 1 dobbelsteen doen.)
 67. Snelheid minderen. (Mag den volgende worp
 slechts met 1 dobbelsteen doen.)
 68. Sein: langzaam rijden. (Telt er 2 bij.)
 71. Onveilig inrijsein. (1x beurt overslaan.)
 73. Onveilig! (Terug naar 64.)
 75. Het eindstation is bereikt. (Wie meer oogen
 gooit dan noodig is om 75 te bereiken, telt er zooveel
 terug als hij over heeft. De speler, die 't eerst 75
 bereikt, wint den pot.)

IETS OVER SEINEN EN TREINEN

Een labyrint van rails en wissels, talloze seinen, waarop de machinist moet letten. Een foto, genomen bij een onzer groote stations.

Een perfect seinstelsel waarborgt de veiligheid

Honderd jaren zijn verstreken sinds de eerste trein, vervaarlijk puffend en hijgend, den rit Amsterdam-Haarlem begon en in die eeuw is het simpele lijntje uitgroeid tot een geweldig spoorwegnet. Waar eens slechts enkele keeren per dag een wonderlijk locomotiefje mensch en dier in verbazing bracht, jagen thans de treinen met korte tusschenpoozen achter elkaar aan. Bij de groote stations vormen sporen en wissels een waar labyrint. Maar ondanks het intensieve treinverkeer en de gecompliceerde emplacements komt het toch uiterst zelden voor, dat er met reizigerstreinen een ongeval gebeurt. En dat komt omdat de veiligheid van het treinverkeer wordt beschermd door een perfect seinstelsel.

Van dat seinstelsel bemerkt het reizende publiek niet veel en het zal dan ook menigeen verbazen, dat het seinreglement der Nederlandsche Spoorwegen niet minder dan 105 verschillende seinen kent! En al die seinen hebben een speciale betekenis, waarmee het treinpersoneel nauwkeurig op de hoogte is.

In ons spoorwegspel hebben we getracht een beeld te geven van het bedrijf der spoorwegen en daarom mochten er in dit spel enkele der voornaamste seinen niet ontbreken.

Allereerst zien we er 'n sein, dat aan iederen reiziger bekend is: den opgeheven *vertrekstaf*, waarmee op de stations de chef aan den machinist opdracht tot vertrekken geeft.

Langs de spoorbaan van ons spel zien we, net als in de werkelijkheid, seinpalen staan: lange palen met bovenaan een draaibaren arm (of „blad”, zooals de spoorlieden zeggen). Dat zijn de signalen, die zorgen dat er zelfs op de meest druk bereden baanvakken nagenoeg nimmer een botsing voorkomt.

Ieder, die wel eens uit een rijdenden trein keek, zag, dat er op regelmatige afstanden langs de spoorbaan een tweetal witte borden staat, waarop zwarte strepen zijn geschilderd. Die borden vormen samen een z.g. *baken* en waarschuwen den machinist, dat hij een *voorseinpaal* nadert.

Die voorseinpaal wordt op zijn beurt gevolgd door een *hoofdseinpaal* en nu zijn die beide signalen zoo geconstrueerd, dat de machinist al aan het voorsein kan zien of het hoofdsein veilig staat, zoodat hij in het tegenovergestelde

geval den trein tijdig tot staan kan brengen.

Wijst het blad van den voorseinpaal schuin omhoog, dan is dit met den hoofdseinpaal eveneens het geval en mag de trein doorrijden. Hangt het blad van den voorseinpaal schuin omlaag, dan moet de machinist langzaam rijden om den trein tot stilstand te brengen vóór den hoofdseinpaal, waarvan het blad nu horizontaal is.

Voor wissels, waar de trein op twee verschillende sporen geleid kan worden, staat 'n speciaal signaal, het zoogenaamde *vertakkingssein*: twee seinarmen op een bordespaal; elk der bladen heeft betrekking op een afzonderlijk spoor. Ook aan den voorseinpaal, die aan dit signaal voorafgaat, zijn twee bladen aangebracht waarvan er, in normalen stand, een recht omhoog wijst. Bij de wissels in ons spoorwegspel ziet men ook deze seinpalen geteekend.

Meestal zijn de seinpalen *zwart-wit* geschilderd, terwijl het blad *rood* is. *Zwart-geel* geschilderde palen geven aan, dat voor dit signaalgestopt moet worden, ingeval de trein op verkeerd spoor rijdt.

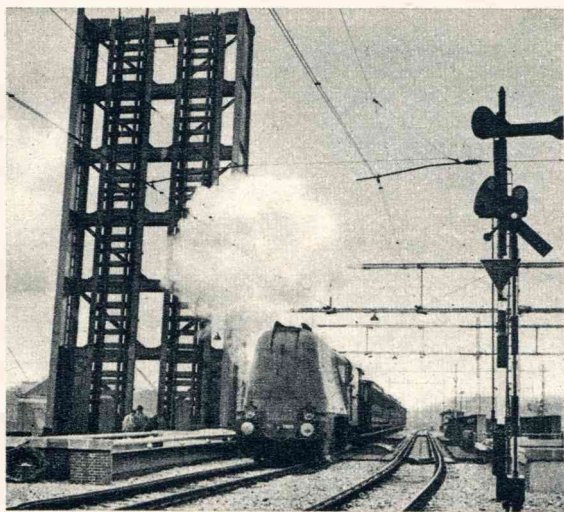
Zoo ziet men, dat de veiligheid der baanvakken afdoende is verzekerd. Bij nacht zorgen de roode, groene en gele lichten, dat alles „op rolletjes” gaat.

Het zou te ver voeren, alle 105 seinen te vermelden. Volstaan we dus met te vertellen, dat ook met de fluit der locomotieven en elektrische treinen signalen kunnen worden gegeven. Bijzondere beteekenis hebben de z.g. *front- en sluitseinen*, die aan het treinstel zijn aangebracht. Zoo kent ieder de twee witte lichten, die bij donker al van verre de nadering van een trein aankondigen en de twee roode lantaarns aan den laatsten wagon (overdag twee rood-wit geschilderde schijven).

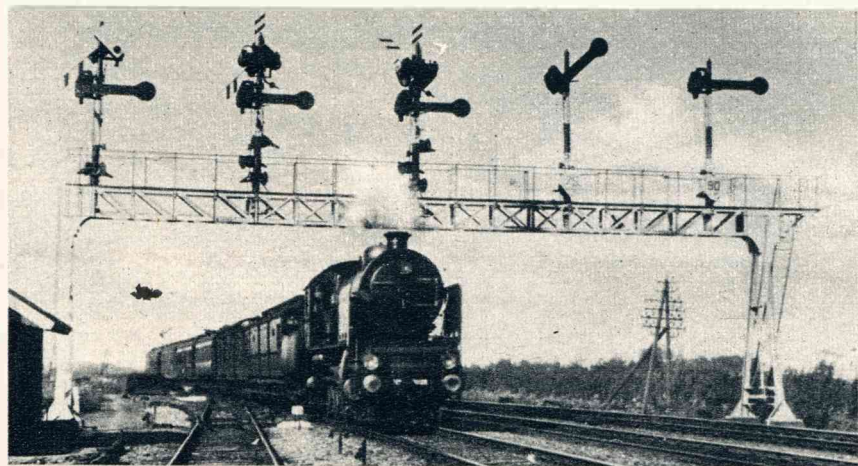
Blauwe, ruitvormige borden, waarop witte teekens zijn aangebracht, ziet men alleen op geëlectriceerde baanvakken; zij geven den bestuurders van elektrische en gestroomlijnde elektrische treinen aan dat zij bepaalde gedeelten van den spoorweg stroomloos moeten berijden, den stroomafnemer moeten neerlaten, enz.

Een geel, driehoekig bord met de punt omlaag geeft 'n snelheidsbeperking aan, het aantal km., waarmee dit vak bereden mag worden, staat op het bord vermeld. Een groen bord met de punt omhoog kondigt het einde van een dergelijk traject aan: de normale rijsnelheid (125 km.) mag worden hervat.

En zoo zouden we door kunnen gaan; we zouden kunnen schrijven over wissellantarens, rangeerstoplantarens, draaiseinborden, peronseinpalen, de hoornsignalen van den rangeerder, kloksignalen, vlagge-seinen en nog veel meer. Maar ook zonder al die technische uitweidingen kunnen onze lezers er van overtuigd zijn, dat bij onze jubileerende spoorwegen niets is nagelaten om het reizende publiek de grootst mogelijke veiligheid te verzekeren.

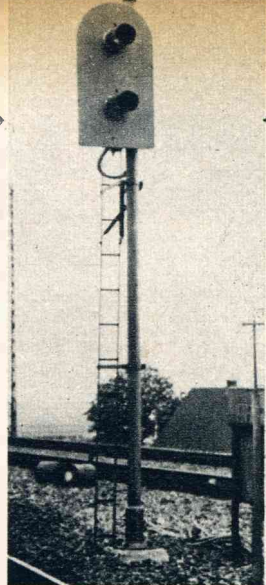
Een aantal locomotieven van de 3800-serie werd omgebouwd tot stroomlijnlocomotief, een verandering, die een belangrijke besparing aan kolen meebracht. Rechts een hoofdseinpaal, waarop tevens het voorsein is aangebracht, dat den te verwachten stand van het volgende hoofdsein aangeeft. Op den paal ziet men tevens een bord, dat aangeeft, dat de snelheid geminderd moet worden.

In de nabijheid van stations en emplacements, waar een groot aantal seinen voorkomt, ziet men seinbruggen. Op onze foto ziet men een veilig hoofdsein voor een trein, die nog in aantocht is. De aanrijdende trein rijdt onder een veilig voorsein, dat tevens aangeeft, dat er een vertakkingssein op komst is.

Veilig! Een hoofdseinpaal der Nederlandsche Spoorwegen. Zooals men ziet is het „blad” aan 't uiteinde cirkelvormig verbreed. Voorseinpalen hebben altijd een geheel recht „blad”.

De ingenieurs van het Seinwezen nemen proeven met 'n geheel nieuw type sein, waaraan geen draaibare borden voorkomen. Hier wordt veilig en onveilig gegeven met groene en roode lichten. Een dezer z.g. daglichtseinen nabij Den Haag.

Het slot van het drama wordt energiek uitgevochten met de revolvers in de vuist. Het is het gebruikelijk einde van een film als deze, al is dat hierin als 't ware dwingend en verlossender dan in menige andere sensatiefilm.

bedrijf van een soort anarchist, die er om bepaalde redenen zijn werk van maakt, Engelsche schepen voor troepentransporten in den grond te boren. Dat doet hij op een buitengewoon geraffineerde wijze en met behulp van een bende, waarvan de danseres Mercedes (Viviane Romance) het voornaamste steunpunt is. De Engelsche generale staf stelt alles in het werk om die afschuwelijke misdaden tot stilstand te brengen door de bende te ontmaskeren en even sluw als de bende werkt, gaat ook de geheime dienst aan den slag, met als gevolg dat aan het slot de schurken radicaal worden uitgeroeid.

Een prachtige, forsche film, welke men beslist moet gaan zien.

GIBRALTAR

Een van de sterkste sensatiefilms van den laatsten tijd is ongetwijfeld deze Franche City-film met Viviane Romance en Erich von Stroheim, welke onder de bekwame regie van Fedor Ozep tot stand kwam!

Na den stroom van deels laffe, deels onbelangrijk amusante, zomerfilms, komt thans als eerste opmerkelijke rolprent van de nieuwe productie deze film: Gibraltar van Fedor Ozep. Het is een strakke, geladen sensatiefilm, doch een van de goede soort, welke herinnert aan die, welke in lang vervlogen jaren door Erich Pommer c.s. op de filmmarkt werden gebracht. Van het begin tot het einde houdt deze film de aandacht gespannen, terwijl de figuur van den ongetwijfeld voortreffelijken acteur Erich von Stroheim als een sinistere draad door het heele verhaal heenloopt.

Dat verhaal speelt, zooals de titel reeds zegt, in Gibraltar, waar Marson (Erich von Stroheim) een zogenaamde beauty-shop leidt. Die heele inrichting is echter slechts een dekmantel voor het lugubere

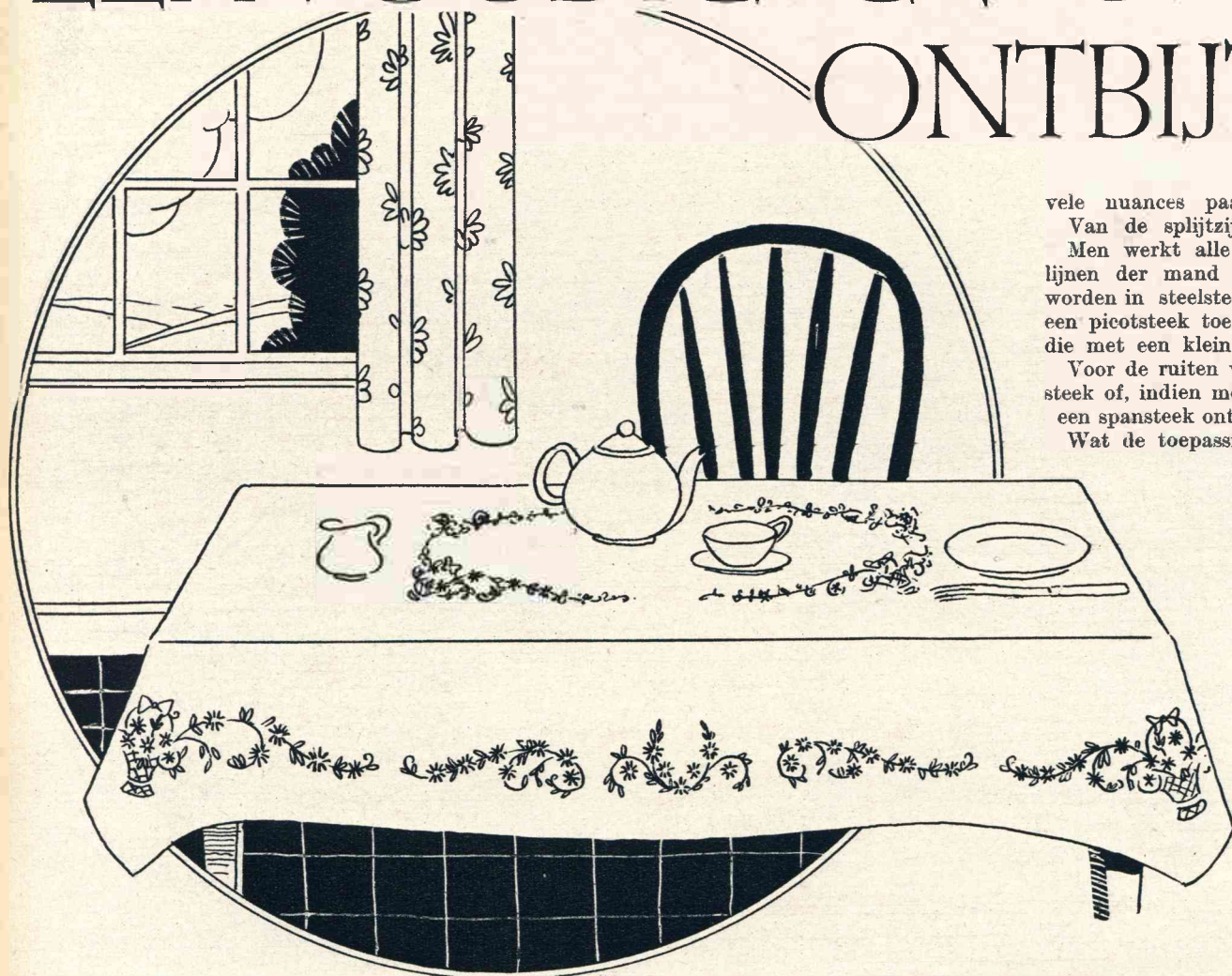

Links: Erich von Stroheim als de kapitein Marson, de geniale bendeleider, die ten slotte gelijk zooveel van zijn „collega's" struikelt over zijn overmoed.

Rechts: Roger Duchesne en Viviane Romance respectievelijk als de luitenant Jackson en de danseres Mercedes. Zij zorgen allebei voor de romantiek, al is die dan ook dezen keer gemengd met een groote dosis tragiek.

EENVOUDIG GEBORDUURD ONTBIJTLAKEN

vele nuances paars), rose, rood, lichtgeel en donkergeel.

Van de splijtzijde worden telkens drie draden gebruikt.

Men werkt alle bloemetjes in spansteek, en de gebogen lijnen der mand in steelsteek. Ook alle slingers en de strik worden in steelsteek geborduurd. Voor de blaadjes past men een picotsteek toe, d.i. een klein lusje, dus een kettingsteek, die met een klein dwarslusje bij het puntje wordt vastgezet.

Voor de ruiten van de bloemenmand maakt men een spansteek of, indien men dat mooier vindt, een steelsteek, ofschoon een spansteek ontegenzegglijk een veel losser effect zal geven.

Wat de toepassing der kleuren betreft: op deze bladzijde kan men lezen, welke kleuren voor de verschillende onderdelen der motieven moeten worden gebruikt. Mocht men in het bezit zijn van andere kleurtjes (restjes) splijtzijde dan die welke worden aangegeven, dan kunnen ook deze gebruikt worden, mits het geheel maar een fijne combinatie vormt van wel sprekende, doch geen schreeuwend kleuren.

Is het borduurwerk af, dan strijkt men ten slotte het ontbijtlaken onder een vochtigen doek aan den verkeerden kant.

Heel simpeltjes maar zijn de bloemmotiefjes, waarmee dit ontbijtlaken werd versierd, en toch doet het geheel zoo ongemeen fraai aan, dat er zeker heel wat lezeressen zullen besluiten, dit mooie handwerk te maken.

Als materiaal voor het ontbijtlaken wordt linnen of halflinnen gekozen, waarvoor elke gewenschte tint geschikt is.

Het laken is 96 × 120 cm. groot. Men neemt dus een stuk linnen, dat op deze maten is geknipt

Mand = goudgeel; strik = lichtblauw; stengel en blaadjes = groen; bloemen = lichtblauw, donkerblauw; mauve - rose - rood - lichtgeel - donkergeel.

en rekent hierbij dan nog de zoomen. Nadat deze laatste rondom zijn aangebracht — hetzij met de hand, hetzij machinaal of door middel van een open zoomsteek, waarvoor men eerst draden moet uithalen — gaat men de motieven met behulp van carbonpapier en het gegeven patroon op ware grootte op het linnen tekenen. Dit doet men dus als volgt: vouw het kleed in de lengte dubbel en leg precies op deze vouw het midden van het motief C. Trek dan het motief over en ga vervolgens op een afstand van plm. 6 cm. aan weerszijden de slingers (fig. B.) overtrekken, die weer geflankeerd worden door de beide bloemenmanden (fig. A.) waarvan de slingers naar beide kanten *even* groot moeten zijn. Zijn deze motieven ook op de andere lengtezijde van het kleed geteekend, dan brengt men naast de slingers der bloemenmanden, die op de breedtezijden reeds zijn aangebracht, op een afstand van plm. 6 cm. het motief B weer aan.

Ten slotte worden de figuren voor het medaillon overgetrokken, dat bestaat uit vier bloemenmanden, waarvan op de lengtezijden van het kleed twee lange en op de breedtezijden van het kleed twee korte slingers elkaar op een afstand van plm. 6 cm. naderen.

Zijn op deze manier alle motieven op het linnen aangebracht, dan kan met het borduurwerk begonnen worden.

Het borduurmateriaal bestaat uit splijtzijde in de kleuren: goudgeel, licht-blauw, groen, donkerblauw, mauve (een van de

Uit ons menu

MAGERE GROENTESOEP

4 PERSONEN

1 1/4 liter water, zout, enkele toefjes bloemkool, een paar worteltjes, 1 preitje, een bosje selderij, 1 bosje peterselie, enkele blaadjes postelein (samen ongeveer 250 gr.) 25 gr. rijst, wat bouillon-
aroma, 25 gr. boter.

Maak de verschillende groenten schoon. Smelt de boter, voeg alle groenten, behalve het selderijgroen en de peterselie, er bij en laat deze op een zacht vuurtje smoren gedurende ongeveer 10 minuten. Giet er vervolgens het water bij en laat de soep nog ongeveer 10 minuten door-
koken. Wasch de rijst en strooi deze er door. Laat de soep nog ongeveer 20 minuten doorkoken. Voeg er de laatste vijf minuten het fijngehakte selderij-
groen bij en vlak voor het presenteren de fijngehakte peterselie. Maak de soep op smaak met zout en bouillonaroma.

GEBAKKEN SPIERING

4 PERSONEN

Ongeveer 40 spieringen, bloem, zout, slaolie.

Maak de spieringen goed schoon en wasch ze in ruim water. Bestrooi ze met zout en laat ze een tijdje op een vergiet uitlekken. Wentel ze vervolgens door bloem. Giet zooveel slaolie in een koekenpan tot de bodem met een laag van ongeveer 2 cm. bedekt is. Laat de olie zóó heet worden tot er een blauwe damp afslaat, leg de vischjes er in en bak ze in ongeveer 5 minuten gaar en bruin. Laat ze uitlekken en schik ze op een verwarmden schotel, presenteer ze met aardappelen en sla of bij de boterham.

VISCHSCHOTELTJE METKAAS

4 PERSONEN

400 gr. vischresten, een scheutje melk, zout, wat mosterd, 100 gr. geraspte kaas, 45 gr. boter, een paar gekookte aardappelen.

Verwijder de graten uit de vischresten, maak de aardappelen fijn en vermeng ze met het vischvleesch. Maak de massa op smaak met zout en mosterd. Strooi er de geraspte kaas door, maar houd een gedeelte achter om den bovenkant van het schoteltje af te dekken. Giet er een scheutje melk bij, zoodat de massa smeugig wordt. Smelt de boter en werk deze door het vischmengsel. Doe de massa over in een vuurvast schoteltje, bestrooi den bovenkant met de achtergehouden kaas en laat het schoteltje in een warmen oven bruin worden.

ZALMBROODJE

4 PERSONEN

1 blik zalm, 2 dl. melk, 30 gr. bloem, 35 gr. boter, zout, fijngeknijpte peterselie, paneermeel, 1 ei, 4 sneetjes brood, frituurvet.

Smelt de boter, voeg de bloem er bij en roer het mengsel tot een glad papje. Giet er dan onder voortdurend roeren de warme melk bij en laat het sausje even doorkoken. Ontdoe de zalm van de vellen en graten en verdeel ze in kleine stukjes. Voeg ze bij het sausje en maak het mengsel op smaak met zout en peterselie. Snijd de korstjes van het brood en snijd de sneetjes doormidden. Leg er telkens een gedeelte van het mengsel open wentel ze vervolgens door pa-

WAT ZULLEN WIJ ETEN?

<i>Zondag:</i>	Witte soep. Runderrollade. Gestoofde koninkommers. Aardappelen. Meloen.
<i>Maandag:</i>	Koud vleesch. Wittekool. Aardappelen. Sneeuwpudding.
<i>Dinsdag:</i>	Saucijsjes. Roodekool. Aardappelen. Sagopap.
<i>Woensdag:</i>	Magere groentesoep. Zalmbroodjes. Sla. Aardappelen.
<i>Donderdag:</i>	Krabbetjes. Gesmoorde uien. Aardappelen. Drie in de pan.
<i>Vrijdag:</i>	Gebakken spiering. Tomatensla. Aardappelen. Gebakken griesmeel.
<i>Zaterdag:</i>	Vischschotel met kaas. Andijvie. Aardappelen. Chocoladevla.

neermeel. Wentelze dan door't losgeklopte ei, waaraan wat water is toegevoegd. Rol ze daarna nogmaals door paneermeel en bak ze dan in heet frituurvet gaar en bruin. Laat ze op een grauw papier uitlekken en presenteer ze op een warmen schotel in plaats van visch of als tusschengerecht.

GEBAKKEN GRIESMEEL

4 PERSONEN

1/2 liter melk, 50 gr. griesmeel, 1 ei, 40 gr. suiker, een snufje zout, paneermeel, boter of frituurvet.

Breng de melk met het zout aan de kook. Strooi er dan het griesmeel met de suiker door en roer de massa tot ze gaar en gebonden is (ongeveer 10 minuten). Neem de massa van het vuur en spreid ze op een diep bord uit. Laat ze afkoelen. Snijd er dan blokjes van en wentel deze door paneermeel. Bak deze in heete boter of frituurvet bruin. Laat ze even uitlekken en presenteer ze warm, met wat suiker bestrooid.

CORRESPONDENTIE

Mevr. J. de R. te Zaltbommel. In het modelkleedje werd inderdaad niet gemeerd. Het aantal stokjes in den eersten toer was ook voldoende voor den laatsten toer, maar daar u waarschijnlijk dikker materiaal hebt gekozen en misschien ook andere afmetingen voor het batist of katoen, klopt het niet.

U doet het beste dan in den 18en toer, dit is de eerste gaatjestoer na het telpatroon, een aantal gaatjes te meerderen, b.v. 48 (het aantal moet deelbaar blijven door 6); dit is noodig voor het buitenste randje. In den 23en toer kunt u dan in plaats van 1 stokje, 1 losse, 1 stokje, 2 lossen haken. Hiermee zal het euvel van opstaan wel verholpen zijn.

Mevr. G. J. N. te 's Gravenzande. Wij verwijzen u naar bovenstaand antwoord.

Catalogus gratis. Zoo noodig worden adressen waar Küblerkleeding verkrijgbaar is gaarne verstrekt door de hoofdvertegenwoordiging Fa. G. H. TE KORTSCHOT, Winterswijk 11, Tel. Nr. 2791

Scherpe schuurmiddelen veroorzaken krassen, waar vuil en vet in blijft zitten. Het fornuis gaat er dan gauw versleten uitzien. Maar door de dubbele werking reinigt Vim uiterst zacht - Vim maakt het vuil los, zodat het gemakkelijk kan worden verwijderd. Elk spatje overgekookt voedsel vliegt er af en het fornuis wordt glanzend schoon. Vim reinigt alles zacht en grondig - gootsteen, potten en pannen, schilderwerk, houtwerk en emaille.

OP ELKE BUS EEN BON VOOR GESCHENKEN

VIM reinigt zacht
— krast nooit

PARIJSCH E KLANKEN III

JURKEN

VOOR OCHTEND EN MIDDAG

Met de rokken van de verschillende japonnen is het een heel raar geval. Kunnen we globaal genomen constateeren, dat voor het stoffen jurkje de vaag klokkende rok, die ook dit seizoen weer kort gedragen wordt, het meest populair is, we zien toch ook stoffen japonnetjes, waarbij de rok ófwel van voren ófwel van achteren enkele platte plooiën heeft, terwijl verschillende collecties ook nog steeds de rond de taille aangerimpelde rokken of de rondom geploide rokken brengen. De werkelijk nauwe rok is zeldzamer, maar wordt in elk geval toch ook gebracht, soms zóó nauw, dat een splitje voldoende bewegingsvrijheid moet geven. Ruiten worden overal gezien en of ze groot zijn of klein, meestal schuin verwerkt. Ook ziet men dikwijls een verwerking, waarbij de

Verskillende Parijsche huizen kunnen toch nog niet heelemaal afstand doen van den nauwen rok. Verschillende stoffen jurkjes hebben een bovenstuk of mouwen van tule.

Ruiten is de groote mode. Zoowel grootere als kleinere ruiten worden gewoonlijk schuin verwerkt.

verschillende banen onderling ófwel het platte bovenstuk met mouwen in andere richting genomen zijn dan het verdere gedeelte van de japon.

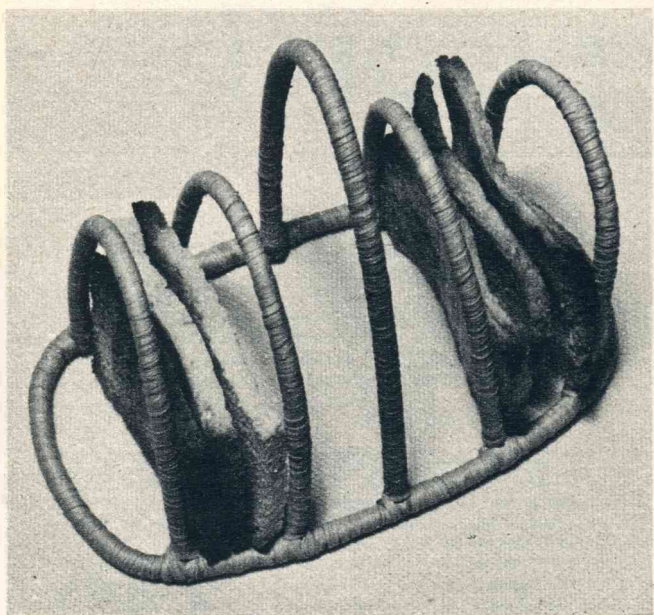
De halzen zijn vrijwel allemaal hoog gesloten, nu eens geheel zonder kraagje, dan weer met een plat kraagje of klein opstaand boordje. De mouw is meestal lang en vrij nauw en de schouderverbredening is vrijwel geheel verdwenen.

Wat betreft het meer gekleede jurkje — waarvoor naast zijden crèpe vooral ook graag zijden jersey wordt verwerkt en voor meer gekleede exemplaren een mooie damassézijde en satijn, dat men dit seizoen weer dikwijls aan den glimmenden kant gebruikt ofwel afwisselend dof en glimmend — zien we de ruimte van het rokje meestal in een draperie ófwel midden-voor ófwel op de heup ófwel middenachter verwerkt. Heel buitensporige jurkjes zijn van achteren zelfs opgenomen, zoodat een queue de Paris gevormd wordt. In veel gevallen wordt zoo'n queue de Paris ook slechts gesuggereerd door een heel grooten strik of volant of zelfs enkele vossenstaarten achter vlak onder de taille. Zoowel de ruimte in het lijfje als die van den rok worden door heel knappe draperingen verdeeld. Iets nieuws voor het zijden japonnetje zijn het schouderstuk en de mouwen van tule of kant.

De rok van een enkel japonnetje vertoont twee of drie overelkaar-strooken, die dan ófwel geplisseerd ófwel gewoon gerimpeld zijn. Over den rok vallende franje, die altijd lastig blijft, omdat men overal aan blijft haken, komt, waarschijnlijk onder Spaanschen invloed, die ook de bolero sterk propageert, slechts sporadisch voor.

Hieronder links: De vage klok is het meest gangbare voor wollen jurkjes. Rechts: Ook den rondom geplooiden rok blijft men zien.

Dat maken we zelf EEN TOAST-STANDAARD VAN PITRIET EN RAFFIA

Van 1 cm. dik pitriet en wat naturel raffia vervaardigen we dezen praktischen toast-standaard, die door zijn eenvoudige constructie gemakkelijk is te maken.

Vooreerst buigen we van het vochtig gemaakte riet een rechthoek van 10 x 20 cm. Doordat het riet op de hoeken niet al te scherp gebogen kan worden, zal deze rechthoek vanzelfsprekend wat afgeronde hoeken krijgen.

We maken het riet aan elkaar door de beide uiteinden schuin bij te snijden en deze stukken over elkaar te leggen, zoodat de stukken geen dikte veroorzaken.

We lijmen deze schuine stukjes even met lijm uit een tube op elkaar en winden er dan zeer strak een stukje raffia omheen.

Nu vormen we vier figuren. Ieder met een grondlijn van 10 cm. en een boog van 15 cm. lengte. We maken ook hier het riet weer aan elkaar door de beide uiteinden over elkander te laten schuiven, nadat we ze schuin bijgesneden hebben. Laten we ze b.v. 3 cm. over elkaar vallen, dan moeten we dus zorgen het geheel ook 3 cm. langer te snijden.

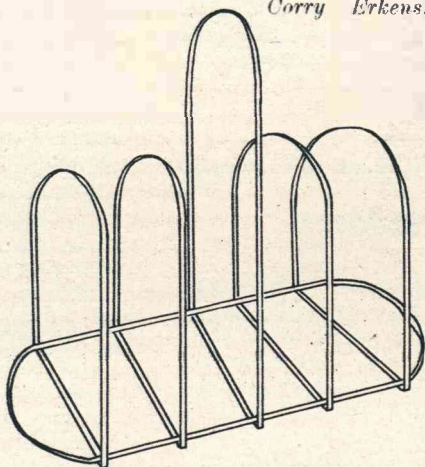
te zetten.

Ook de plaatsen, waar de bogen op den rechthoek komen, moeten zeer streng omwikkeld worden.

Voor een mooie afwerking kunnen we zorgen door, nadat al deze punten goed zijn vastgehecht, het geheel nog eens gelijkmatig te omwinden.

U ziet, het is eenvoudig genoeg en als we er eenmaal aan beginnen, is het ook heel gauw klaar!

Corry Erkens.

GELAATS- MASSAGE

De meeste vrouwen weten heel handig met de make-up om te gaan. Nochtans zijn er slechts weinige die, als ze zich wasschen, trouw de voorschriften toepassen die bij het aanbrengen van crème of andere schoonheidsmiddelen gebruikelijk zijn. Toch is het nakomen van deze elementaire regels van groot belang voor het behouden van een frisch en jeugdig uiterlijk.

Jonge mensen, die een fijne en soepele huid bezitten en dus nog geen kunstmiddeltjes moeten gebruiken, zouden reeds nu de rationele methode moeten volgen die we voorschrijven. Want, alhoewel niet dadelijk zichtbaar, is het resultaat na eenigen tijd toch duidelijk waar te nemen.

Het is niet voldoende het gelaat op goed geluk af met gelijk welke zeep te wasschen. Kies uw zeep met zorg en overleg. Voor de buitengewoon vette of

droge huid bestaan er bijzondere medicinale zeepsoorten.

Ga als volgt te werk: neem lauwater, liefst regenwater, en wasch u zooveel mogelijk met opwaartsche bewegingen. Terwijl 't milde schuim in de poriën dringt en ze van onzuiverheden bevrijdt, versterkt deze massage de spieren van het aangezicht.

Wijd de meeste zorg aan de plaatsen die het meest aan huidverstikking blootgesteld zijn: rond de neusvleugels, de mondhoeken en de kin. Droog u af met een zachten handdoek en volg dezelfde opwaartsche bewegingen.

Indien ge tweemaal daags deze behandeling toepast, zult ge voorkomen, dat de gelaatsspieren verslappen en het gelaat een vermoeide en moedelooze uitdrukking krijgt.

Wie haar gelaat jeugdig wil houden, volge dus deze methode van jongs af, want zooals het spreekwoord zegt: „'t Is beter te voorkomen dan te genezen.”

Voor elk der 4 bogen is dus noodig $10 + 15 + 3 = 28$ cm.

We maken het riet in het rechte gedeelte aan elkaar.

Vervolgens buigen we nog een boog van 30 cm. lengte. Hiervoor hebben we dus noodig een lengte van $10 + 30 + 3 = 43$ cm.

Hierna leggen we het gemaakte rechthoekje over de platte gedeelten van 10 cm. van de bogen en plaatsen tegelijkertijd de bogen op $1\frac{1}{2}$ cm. afstand van elkaar. De groote boog komt in het midden. We lijmen eerst de bogen vast en beginnen met raffia alle deelen te omwikkelen.

Daarbij zorgen we de aanhechtingen vooral stevig vast

Laat KOLYNOS uw Glimlach doen Schitteren

Gebruik Kolynos voor schitterende tanden en gezond tandvleesch—en een prettige en als bloemen zoo frissche mond.

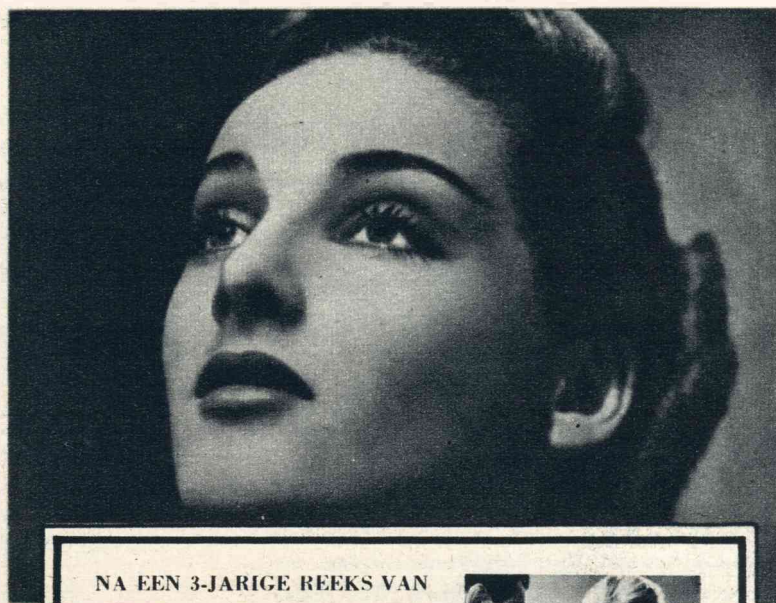

De onschadelijke,
wetenschappelijke tandcream,
die ook zoo zuinig is.

584M

UW HUID ZAL HERLEVEN MET

"Huid-Vitamine"

NA EEN 3-JARIGE REEKS VAN wetenschappelijke onderzoeken heeft Pond's „Huid-Vitamine" ontdekt. De resultaten waren verbluffend. Oude, droge huid werd binnen 3 weken krachtig, soepel en . . . jonger!

een ontdekking
in het belang van iedere vrouw.

NA EEN 3-JARIG onderzoek heeft Pond's een nieuw bestanddeel ontdekt, dat de huid binnen enkele weken verjongt. Dit bestanddeel is „Huid-Vitamine" . . . een ontdekking in het belang van iedere vrouw. Neem nog heden een proef met de nieuwe Pond's Creams. Binnen 3 weken zal Uw huid jonger en gaver dan ooit worden. In de Engelsche Society wereld heeft „Huid-Vitamine" reeds een groot succes gehad. Ook voor Uw huid zal het een succes zijn. Verkrijgbaar in dezelfde potten, tegen dezelfde prijzen.

Thans bevatten
alle POND'S CREAMS

De Actieve "Huid-Vitamine"

S.V. beteekent,
dat de cream
„Huid-Vitamine" bevat.

GRATIS! Aan Pond's Extract Co., Afd. 59, Prinsengracht 983, Amsterdam-C. Gelieve mij te zenden 2 monster tubes Pond's Creams en monsters der 6 tinten Pond's Poeder, waarvoor bijgaand 4 postzegels van 3 cent.

Naam:

Adres:

(Monsteraanvragen als brief frankeren).

Doe open de poort!

Hoe flink hij ook is, met zijn handen alléén komt de Middenstander er tegenwoordig niet. Sinds de Vestigingswet bestaat, telt vooral het hoofd, de kennis, de ontwikkeling! De Vestigingswet heeft den Middenstander voor geheel nieuwe vragen gesteld... maar vragen, die gemakkelijk te beantwoorden zijn, indien hij zich aan de goede leiding der A.S.S.O. toevertrouwt.

ALLEEN DEZE ZOMER SLAAGDEN

131

A.S.S.O.-cursisten voor het middenstandsdiploma, het manufacturenbrevet of het kruideniersdiploma. Vraag inlichtingen en wij zenden U de namen en volledige adressen.

LEIDER VAN DE MIDDENSTANDSCURSUSSEN:

Mr. E. Riemersma.

ADVISEURS VOOR DE MIDDENSTANDSCURSUSSEN:

Mr. M. J. Wolff, Voorzitter van de Arnhemse Vereniging voor Handel en Nijverheid, Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond; de Heer Joh. G. Cornelissen, Voorzitter van de Federatieve Bond van Kruideniersorganisaties in Nederland (Febowiko).

Vat moed en zet U aan den arbeid!

Schriftelijke lessen voor hen, die lager onderwijs genoten en voor gevorderden, voor dames en heren, voor jong en oud, voor gehuwden en ongehuwden. Laag maandelijks lesgeld. Alle boeken, atlanten, tekenbenodigdheden, enz. **GEHEEL GRATIS.** Elke week een leszending. Correctie van gemaakt werk. Na afloop hulp bij sollicitatie.

Lees nevenstaande cursusopgave. Vraag ons per bon, in gesloten enveloppe, gefrankeerd met 5 cent, of per brief, het prospectus van de cursus, waarvan U iets meer wilt weten. Wij zenden U kosteloos alle inlichtingen en tevens dankbetuigingen van vele geslaagden en aangestelden.

A-cursussen:

Voor heren: middenstandsdiploma, politiediploma, marechaussee, politietroepen, leerling-verpleger, besteller, hulpkeurmeester (voor slagers), keurmeester van waren, manufacturenbrevet, kruideniersdiploma, warenkennis, etaleur, reiziger, administrateur, notarisklerk, makelaartaxateur, effectenvak, inspecteur verzekeringsmij., directeur van een woning- en assurantie bureau.

Voor dames: middenstandsdiploma, leerling-verpleegster, manufacturenbrevet, kruideniersdiploma, warenkennis, etaleuse, cassière, reizigster, privé-secretaresse, kinderverzorgster, kinderjuffrouw, assistente bij een dokter of tandarts, fröbelonderwijzeres, fröbelen.

LEER DIT VOOR UW KINDEREN!

B-cursussen:

Voor dames en heren: ALGEMENE ONTWIKKELING (ZEER UITGEBREIDE CURSUS VOOR IEDEREEN), praktijkdiploma boekhouden (dubbelboekhouden), handelskennis, handelsrecht, statistiek, handelsrekenen, boekhouddiploma's „Mercurius" en „Vereniging van Leraren", landbouwboekhouden, landbouwkundig bedrijfs-leider/zetboer, Nederlandse taal, Frans, Duits, Engels; Nederlandse, Franse, Duitse en Engelse handelscorrespondentie, stenografie (systeem „Groote"), spreken in het openbaar, rekenen, meetkunde, algebra, wiskunde, belastingconsulent, handschriftverbetering, beschavingsleer (goede omgangsvormen), E.H.B.O.

C-cursussen:

auto-monteur, auto-techniek, garagehouder-vestigingswet, motor- en rijwielhersteller, auto-expert (voor verzekerings-inspecteur en taxateur), theorie rijbewijs, autodieselmonteur, electriciën, electrotechniek, diploma sterkstroommonteur V.E.V., diploma zwakstroommonteur V.E.V., lijnwerker-telegrafist, radiomonteur, radiotechniek, radiocentrale-monteur, lasser, lastechniek, machinist voor stoombedrijf, voor motorbedrijf, voor electrisch bedrijf, voor de officiële diploma's land-, scheeps- en zuivel-machinist, koeltechniek, vliegtuigmecaniciën, vliegtuigtechniek, verwarmingsmonteur, verwarmingsinstallateur, metaalbewerking (smid-, machine-, constructiebankwerker, draaier, enz.), machinemonteur, fabrieksmonteur, loodgieter, erkend gasfitter, erkend waterfitter, V.V.A.-diploma's gezet en meester voor timmeren, voor metselen, voor lood- en zinkwerken, voor smidbankwerken, voor machine-bankwerken, v. auto-monteur, electrotechnisch-tekenen, machine-tekenen, bouwkundig-tekenen, meubel-tekenen, scheepsbouw-k.-tekenen,

mode-tekenen, reclame-tekenen en ontwerpen,

OOK VOOR DAMES!

adspirant bouwkundig opzichter, bouwkundig opzichter, betonbouw, wegebouw, filmopérateur, bedrijfsleider-werkmeester, gezet en meester kleermaker, enz.

ASSO

INSTITUUT VOOR SCHRIFTELIJK ONDERWIJS - NIEUWE PLEIN 31, BIJ HET STATION, ARNHEM - DIR. J. v. d. BIJ, HOOFDONDERWIJZER

BON Het A.S.S.O.-INSTITUUT, Nieuwe Plein 31, Arnhem.

Ik verzoek, zonder enige verplichting, gratis inlichtingen omtrent de cursus voor:

Naam

Woonplaats

Straat en No.

Leeftijd